

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова**

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ
АВТОРА ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ІТАЛІЙСЬКУ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ СЕРГІЯ ЖАДАНА " МЕСОПОТАМІЯ")**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «магістр»
студентки II курсу магістратури
освітньої програми «Загальний і галузевий
усний та письмовий переклад з
італійської та англійської мов»
спеціальність – 035.055 Філологія
(романські мови та літератури (переклад
включно) перша – італійська)
Валерія Валеріївна ПИЛЯК

Науковий керівник:

ас. Ольга БОГДАНОВА

Рецензент:

ас. Олесь ВЕКЛИЧ

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри *теорії та практики перекладу*

романських мов імені Миколи Зерова

протокол № 8/1 від «27»травня 2024 року

завідувач кафедри (підпис)

д.філол.н., проф. Ірина СМУЩИНСЬКА

КИЇВ
2024

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота складається з вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури, який налічує 83 позиції, та 3 додатків. Загальний обсяг роботи 138 сторінок.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю вивчення шляхів відтворення індивідуального стилю Сергія Жадана у перекладі на тлі зростаючого інтересу до української культури та літератури.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі перекладу роману Сергія Жадана «Месопотамія» в контексті проблеми відтворення індивідуального стилю.

Завдання:

- проаналізувати поняття «ідіостиль» та «ідіолект»;
- визначити лексико-стилістичні маркери ідіостилю автора;
- визначити основні проблеми відтворення лексико-стилістичних маркерів у перекладі;
- проаналізувати методи відтворення маркерів ідіостилю у перекладі;
- визначити основні тактики, стратегії та перекладацькі трансформації при перекладі лексико-стилістичних маркерів ідіостилю.

Об'єкт дослідження – індивідуальний стиль автора в романі «Месопотамія».

Предмет дослідження – функціональні особливості ідіостилю Сергія Жадана та методи його відтворення при перекладі.

Методи дослідження:

- описовий метод;
- перекладознавчий аналіз;
- метод суцільної вибірки;
- зіставний метод;
- узагальнення.

У дослідженні були проаналізовані поняття «ідіостиль» та «ідіолект» та їхній взаємозв'язок, а також труднощі відтворення лексико-стилістичних маркерів ідіостилю у перекладі. Основні стратегії перекладу експресивно забарвлених одиниць включали диференціацію та узагальнення. Більшість фразеологізмів були відтворені за допомогою повних або часткових еквівалентів, а також описовими методами. В процесі перекладу метафор основною стратегією було збереження та часткова заміна образу метафори. Аналіз показав, що більшість порівнянь були відтворені через дослівний переклад. Лексичні та синтаксичні повтори були здебільшого успішно передані в перекладі, хоча виникли труднощі з морфологічними повторами, алітераціями та синтаксичними повторами.

Ключові слова: ідіостиль, перекладацькі трансформації, перекладацькі стратегії, проблема перекладу, лексико-стилістичні засоби.

ABSTRACT

The qualification work consists of an introduction, two chapters, conclusions for each of them, general conclusions, a list of references comprising 83 items, and 3 appendices. The total volume of the work is 138 pages.

The relevance of the research is determined by the necessity to explore ways of reproducing the individual style of Serhiy Zhadan in translation against the backdrop of increasing interest in Ukrainian culture and literature.

The aim of the research is a comprehensive analysis of the translation of Serhiy Zhadan's novel "Mesopotamia" in the context of the problem of reproducing the individual style.

Tasks:

- To analyze the concepts of "idiostyle" and "idiolect";
- To identify the lexical-stylistic markers of the author's idiostyle;
- To determine the main problems of reproducing lexical-stylistic markers in translation;
- To analyze the methods of reproducing idiostyle markers in translation;
- To identify the main tactics, strategies, and translation transformations in translating lexical-stylistic markers of idiostyle.

The object of the research is the author's individual style in the novel "Mesopotamia".

The subject of the research is the functional features of Serhiy Zhadan's idiostyle and methods of its reproduction in translation.

Research methods:

- Descriptive method;
- Translation analysis;
- Method of complete selection;
- Comparative method;
- Generalization.

The research analyzed the concepts of "idiolect" and "idiostyle" and their relationship, as well as the difficulties of reproducing lexical-stylistic markers of idiostyle in translation. The main translation strategies for expressively colored units included differentiation and generalization. Most phraseological units were reproduced using full or partial equivalents, as well as descriptive methods. In the process of translation, the main strategy for metaphors was preservation and partial replacement of the metaphorical image. The analysis showed that most comparisons were reproduced through literal translation. Lexical and syntactic repetitions were mostly successfully conveyed in translation, although difficulties arose with morphological repetitions, alliterations, and syntactic repetitions.

Keywords: idiostyle, translation transformations, translation strategies, translation problem, lexical-stylistic means.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ІДІОСТИЛЬ ТА ПРОБЛЕМА ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ	10
1.1. Визначення понять «ідіостиль» та «ідіолект».....	10
1.2. Лексико-стилістичні маркери вираження ідіостилю автора	15
1.3. Проблема відтворення ідіостилю автора при перекладі	18
1.3.1. Особливості відтворення лексичних маркерів ідіостилю автора художнього тексту.....	20
1.3.2. Особливості метафори та порівняння як елементу ідіостилю автора художнього тексту та їх відтворення у перекладі.....	25
1.4. Експресивність повторів як складова ідіостилю автора.....	30
Висновки до першого розділу	34
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ АВТОРА ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ С.ЖАДАНА «МЕСОПОТАМІЯ»	35
2.1. Особливості відтворення стилістично маркованої лексики при перекладі італійською.....	35
2.2. Особливості відтворення фразеологізмів при перекладі італійською.....	41
2.3. Особливості відтворення метафори при перекладі італійською.....	48
2.4. Особливості відтворення порівнянь при перекладі італійською.....	54
2.5. Збереження експресивності повторів у перекладі італійською.....	59
Висновки до другого розділу	66
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТОК 1	79
ДОДАТОК 2	89
ДОДАТОК 3	117
RIASSUNTO	136

ВСТУП

В сучасних реаліях інтерес до української культури і мови невпинно зростає по всьому світу. Література є одним зі способів пізнати культуру та дізнатися більше про її носіїв. Українська сучасна література активно розвивається, щороку сучасні автори створюють десятки нових доробків, які перекладаються мовами всього світу.

Одним з таких авторів є Сергій Жадан, український поет, прозаїк, представник постмодернізму в літературі, чий твори вже було перекладено на шведську, німецьку, хорватську, чеську, литовську, італійську, вірменську та англійську мови. Критики називають С. Жадана класиком української сучасної літератури, а його творчість – найяскравішим проявом постмодернізму в українській літературі. Мовно-естетичний світ Сергія Жадана відкриває перспективи відстежити становлення новостилію постмодерністського художнього дискурсу. Вхідження прозаїчних і віршових текстів письменника в коло постмодерністського письма передбачає, що його творча манера, маючи спільні риси з іншими текстами новостилію, залишається самодостатньою, з помітними ідіостильовими прикметами.

Іван Франко писав, що письменник без власного стилю – слабкий письменник, який пише безбарвно, мляво, і не може претендувати на довшу популярність. Авторський стиль це сукупність мовних засобів, лексичних одиниць, синтаксичних і стилістичних конструкцій, за допомогою яких передаються ідеї та проблеми твору. Вивчення індивідуального стилю дозволяє краще зрозуміти творчість автора та конструкції, закладені в його текстах. Поняття «ідіостиль» в українському мовознавстві виникло в ХХ столітті і хвилює лінгвістів і сьогодні.

Дослідженню поняття «ідіостиль» присвячені роботи таких науковців, як Р. Гром'як, В. Жайворонок, В. Кухаренко, О. Ніколенко, О. Переломова, Л. Ставицька, З. Циганкова, В. Дроздовський, О. Кухар-Онишко, С. Єрмоленко, Н. Сологуб, А. Мойсієнко, Н. Дужик, С. Бибик та ін.

Актуальність роботи полягає і необхідності вивчення особливостей індивідуального стилю письменника Сергія Жадана та їх відтворення у перекладі. Зростання інтересу до української культури і літератури у світі вимагає детальнішого дослідження способів відтворення особливостей індивідуальних стилів сучасних українських авторів в іноземних перекладах

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі перекладу роману Сергія Жадана «Месопотамія» з точки зору відтворення ідіостилю.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних **завдань**:

- проаналізувати теоретичні праці, які досліджують поняття «ідіостиль» та «ідіолект»;
- визначити основні лексико-стилістичні маркери індивідуального стилю автора;
- визначити основні проблеми відтворення маркерів індивідуального стилю у перекладі;
- здійснити аналіз способів відтворення і збереження основних маркерів вираження ідіостилю при перекладі;
- визначити основні тактики, стратегії та перекладацькі трансформації при перекладі лексико-стилістичних маркерів ідіостилю.

Дослідження проведено на **матеріалі** роману Сергія Жадана «Месопотамія» та його перекладу, виконаного Мар'яною Прокопович та Джованна Броджи.

Об'єкт дослідження – індивідуальний стиль автора в романі С. Жадана «Месопотамія».

Предмет дослідження – функціональні особливості ідіостилю Сергія Жадана та прийоми його збереження при перекладі на прикладі роману «Месопотамія» та його перекладу італійською мовою.

Методи дослідження:

- описовий метод (для опису та загальної характеристики стилістичних засобів);
- перекладознавчий аналіз (для аналізу вибраних прикладів та їх перекладу);

- метод суцільної вибірки (для виокремлення прикладів вживання автором певних стилістичних одиниць)
- зіставний метод (зіставлення оригінального тексту з текстом перекладу з метою виявлення перекладацьких трансформацій);
- узагальнення (для узагальнення отриманих в процесі дослідження результатів).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше було здійснено аналіз ідіостилію Сергія Жадана на прикладі роману «Месопотамія».

Обсяг і структура роботи: ця магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та 3 додатків. Загальний обсяг роботи – 138 сторінок, з них 65 сторінок – основного тексту. Список використаних джерел налічує 83 позиції, з них 67 – наукові праці, 14 – довідкова література, 2 – джерела ілюстративного матеріалу.

РОЗДІЛ I. ІДІОСТИЛЬ ТА ПРОБЛЕМА ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Визначення понять «ідіостиль» та «ідіолект»

У сучасній науковій літературі розглядаються два поняття, що мають глибокий взаємозв'язок: «ідіостиль» та «ідіолект». Для більш глибокого розуміння теми дослідження важливо звернутися до того, як ці терміни визначаються лінгвістами та чи можна вважати їх взаємозамінними.

Першим, хто почав вивчення повсякденної мови та її використання в лінгвістичному контексті, були В. Гумбольдт та молодогограматики. Але перше визначення терміну «ідіолект» як «сукупності можливих висловлювань у певний момент часу для взаємодії з іншим мовцем» [56, 7] надав американський лінгвіст Б. Блох. Таке визначення в певній мірі ґрунтувалося на ідеях Л. Блумфілда, який вважав, що «сукупність усіх можливих висловлювань одного мовця в певний момент часу для взаємодії з іншим мовцем є ідіолектом» [57, 21]. Ідіолект є характеристикою конкретного мовця, і той самий мовець може змінювати свій ідіолект протягом життя. Більше того, один мовець може володіти декількома ідіолектами одночасно. Л. Блумфілд також вказував: «Якщо ми уважно спостерігаємо, ми побачимо, що немає двох людей - або навіть однієї людини в різні часи - які говорили б однаково» [8, 45].

Згідно з К. Хейзенем, поняття «ідіолект» можна розглядати в двох аспектах: загальна сума всієї мови конкретної особи, тобто загальна специфіка мовлення індивіда; та мовний вияв цієї особи (тільки те, що вона говорить, а не її мисленнєвий процес). Деякі дослідники підкреслюють «сукупність моделей мовної варіації, яка відрізняє конкретну особу від інших мовців того ж діалекту» [59, 21]. Погляди К. Хейзена частково збігаються з ідеями Л. Блумфілда, який стверджував, що ідіолект може бути обмеженим певним часом і змінюватися у межах життя.

Молодограматики внесли значний внесок у дослідження мовної діяльності людини. Г. Пауль [63] у своїй роботі «Принципи історії мови» ввів такі терміни,

як індивідуальна мовна діяльність, індивідуальні відмінності, індивідуальні мови, індивідуальна неоднорідність.

Ф. де Соссюр, хоча досліджував ідіолект з точки зору синхронного аналізу (у відмінну від молодогограматиків, які переважно розглядали це питання в діяхронному аналізі), також враховував концепцію індивідуального вияву мови: «виконання ніколи не здійснюється всіма одразу, воно завжди є індивідуальним, і кожна окрема людина в цьому є господарем - ми це назвемо мовленням» [66, 21].

Більшість вчених підтримує концепцію індивідуальності мови, серед яких були, зокрема, Г. Остгоф і К. Бругман, Л. Єльмслев, Е. Сепір, Е. Бенвеніст, Б. де Куртене та інші. Проте деякі мовознавці повністю відкидають існування поняття «ідіолект». Р. Барт називав цей термін «ілюзією» [55, 21], а Р. Якобсон – «викривленою фантастикою» [60, 82].

У галузі українського мовознавства В. Жайворонок відіграв важливу роль у вивченні концепції «ідіолект». Він підкреслював, що справжні майстри слова «завжди прагнуть досягти максимального ефекту у виразності та стилістичному впливі кожного мовного вислову. Тільки тоді авторське висловлення вражає своєю точністю та образністю. Якщо вдається досягти такого поєднання, то можна говорити про наявність індивідуального стилю мовлення (ідіолекту)» [18, 27].

У своїй статті «Про термін ідіолект» Л. Ставицька визначає ідіолект як «сукупність індивідуальних особливостей, що характеризують мовлення конкретної особи» [50, 10]. Вона схиляється до розгляду цього поняття в контексті соціолінгвістики і зазначає, що воно «включає всі «лектальні» терміни соціолінгвістики, такі як етнолект, гендерлект, регіолект тощо, які мають динамічний та змінний характер. Вона також вводить термін «мультилектність індивіда» [50, 5].

У «Літературознавчому словнику-довіднику» ідіолект пояснюється як «індивідуальне мовлення, що визначається місцем проживання, віком, фахом, соціальним статусом та рівнем культури конкретної особи» [68, 301]. За словами

С. Єрмоленко, це – «мовна практика конкретного носія мови, яка включає формальні та стилістичні ознаки, що роблять її унікальною» [69, 67]. Вона також наголошує, що дослідження ідіолекту письменника відбувається у двох аспектах: у контексті історії української літературної мови та у мові художньої літератури.

Терміни «ідіостиль» та «індивідуальний стиль» часто використовуються як синоніми. Проте «ідіостиль» частіше розглядається як більш вузьке поняття, компонент ідіолекту.

Поруч з терміном «індивідуальний стиль» можна зустріти визначення «ідіостиль», яке відображає «особисте сприйняття світу та манеру мислення письменника через унікальне використання мовних засобів» [33, 164]. Ідіостиль - це «особливий стиль, де виразні мовні засоби формують певну систему» [69, 67].

У літературознавчому словнику Р. Гром'яка та Ю. Коваліви індивідуальний стиль описується як «внутрішній вияв важливих ознак таланту в конкретному творі, що відображає своєрідність світосприйняття автора, його нахил до раціонального чи ірраціонального мислення та естетичного смаку, що разом утворюють унікальне духовне явище» [68, 312].

Л. Ставицька у своїй статті «Про термін ідіолект» розглядає ідіостиль як «особистий стиль, що характеризує твори автора протягом певного періоду чи всю його творчість через сукупність основних стильових особливостей» [50, 11]. Автор акцентує увагу на відношенні термінів «ідіолект» і «ідіостиль», вказуючи, що ідіолект автора є більш широким поняттям, ніж його ідіостиль. За її словами, ідіолект - це сукупність індивідуальних особливостей мовлення окремої особи, тоді як ідіостиль - це особистий стиль, що характеризує твори певного автора протягом певного періоду чи всю його творчість. Згідно з дослідницею, порівнювати ці терміни можливо, але потрібно враховувати «екстралінгвальний контекст мовотворчості автора, такі як дата і місце народження та проживання, історико-культурні обставини, соціальне оточення тощо, які впливають на мовний код індивіда та письменника» [50, 10–11]. Відсутність урахування

екстралінгвальних чинників, на думку дослідниці, може призвести до поверхневого аналізу ідіостилю. Також варто враховувати різнотипні «інтертекстуальні взаємозв'язки конкретних мовно-естетичних явищ» [36, 11].

У дослідженні «Лінгвопоетичне в ідіостилі Джеймса Джойса» О. Фоменко розглядає ідіостиль як простір комунікативно-когнітивної активності мовної особистості, який формує художній дискурс і використовує потенціал мови художньої літератури. Цей стиль «відповідає ідіолекту автора і створює варіант художнього тексту з лінгвотипологічної перспективи, а також є об'єктом лінгвотипологічного аналізу художніх текстів» [53, 25].

Н. Головченко розуміє індивідуальний стиль письменника як новий художній світогляд, що формується зі складного поєднання загальних і особистих аспектів. Індивідуальний стиль, подібно до стилю певного художнього напрямку чи течії, характеризується постійними типологічними ознаками та основною рисою. Під впливом різних факторів «індивідуальний стиль може зазнавати змін, і його виявлення проявляється на всіх рівнях структури художнього тексту, включаючи тематику, ідеї, сюжет, систему образів, композицію, поетику та жанр» [10, 221].

Науковці розрізняють терміни «ідіостиль» та «ідіолект» і обґрунтовують їх уніфікацію або ототожнення. У статті «Ідіостиль і концептуальна ідіосфера автора у художньому дискурсі» Л. Брославська та І. Шевченко вказують, що «поняття ідіолекту та ідіостилю співвідносяться як норма й узус національної мови, з одного боку, та індивідуальна манера мовлення, з іншого. Ідіостиль виявляється як індивідуально-творче використання національної мови» [5, 24].

О. Селіванова стверджує, що «ідіолект» є індивідуальною мовною реалізацією, яка проявляється у мовленнєвому процесі носія мови, а в письмі - у виразних рисах індивідуального стилю. Таким чином, «ідіолект є більш широким поняттям, що включає в себе ідею ідіостилю» [72, 167].

Дослідниця С. Єрмоленко стверджує, що індивідуальний стиль базується «на зв'язку мови і мислення, на формуванні мовної картини світу, де поєднуються загальне й індивідуальне, загальне й унікальне» [69, 305].

Часто дослідники вважають терміни «індивідуальний стиль», «ідіостиль», «ідіолект» та інші взаємозамінними. І. Ришкевич у своїй статті «До проблеми ідіостилю автора в художній літературі» зазначає, що термін «ідіостиль» еквівалентний терміну «ідіолект» [44]. Цю думку підтримує Р. Довганчина, яка стверджує, що під ідіолектом конкретного автора розуміється «всі створені ним тексти та характеристичні елементи текстів (такі як сталі вирази, реалії, повторення, метафори)» [15].

Поняття «індивідуальний стиль» та «ідіолект» вважаються синонімами в енциклопедії «Українська мова». В ній вони описуються як «сукупність мовних засобів, що мають естетичну функцію і відрізняють мову певного письменника від інших» [76, 676]. За словами авторів енциклопедії, індивідуальний стиль залежить від творчої індивідуальності автора, його світогляду, ставлення до різних аспектів дійсності та їх оцінки.

Проте ряд науковців, таких як О. Переломова, Х. Дідух та інші, у своїх дослідженнях розрізняють ці поняття, використовуючи термін "ідіостиль" як синонім до «індивідуального стилю» і наголошують на тісному пов'язаності цих понять з «світобаченням письменника», «мовною особистістю», «мовною картині світу» [40]. На думку О. Переломової індивідуальний стиль (ідіостиль) письменника є реалізацією авторської моделі світу в мовних знаках національної культури. «У процесі мовотворчості письменник створює особливий мовний світ, використовує словесні знаки загальноновживаної мови в їх вторинному кодовому значенні» [40, 14]. Авторка також зазначає, що ідіолект та ідіостиль - окремі поняття, та вважає, що на їх створення впливає світобачення народу, що виражається у загальнонаціональній мові. І під впливом загальнонаціональної мови письменник намагається створити унікальний мовний світ, що відобразить його світосприйняття.

Науковець Х. Дідух уточнює, що термін «ідіостиль» може мати більш широке та вузьке значення. У загальному розумінні ідіостиль - це сукупність глибинних механізмів створення текстового простору певним автором, які відрізняють його від інших. У вузькому значенні ідіостиль пов'язаний із

«системою мовностилістичних засобів, характерних для творчої манери певної мовної особистості автора» [14].

У своїй праці «Мовний світ Олеся Гончара» мовознавець Н. Сологуб висуває ідею про індивідуальну картину світу письменника, що базується на основних принципах його світобачення. Вона розглядає процес формування цієї картини через сприйняття та оцінку реальності, що «впливає на його естетичні переконання та виражається мовними засобами» [49, 52]. Мовна картина світу письменника, відповідно до його ідейно-художньої позиції, створюється у єдину систему, що формується з використанням мовних засобів. Кожен митець має свою власну унікальну картину світу, яка стає важливим компонентом його ідіостилю.

1.2. Лексико-стилістичні маркери вираження ідіостилю автора

При аналізі художнього тексту рекомендується звертати увагу на різноманітні елементи авторського стилю, зокрема стилістично забарвлені групи слів. Серед них можуть бути архаїзми, вульгаризми, діалектні та запозичені слова, елементи книжкової мови, неологізми, професіоналізми, а також народні прислів'я та приказки, фразеологізми та цитати з інших творів. Ці елементи становлять систему лексико-стилістичних маркерів мовлення певного автора.

Основою лексико-стилістичного маркування мовлення є здатність лексичних одиниць набувати різних відтінків значень. Зазвичай виділяють пряме (словникове) та непряме значення слова. Непряме значення може бути різноманітним і включати:

- дискурсійне значення (загальне, діалектне та жаргонне);
- епідигматичне значення (метонімічне та метафоричне);
- історичне значення (активне чи застаріле);
- когнітивне значення (загальне та термінологічне);
- парадигматичне значення (антонімічне, омонімічне, синонімічне та паронімічне).

На думку О. Мороховського та О. Воробійової [36], риси ідіостилю автора проявляються на лексичному рівні через використання слів високого та низького стилістичного тону, а також через фразеологізми.

П. Дудик [16] поділяє лексичні стилістичні елементи на дві основні категорії: загальноживану лексику, яка переважно є стилістично й емоційно нейтральною, але може набувати емоційності у певному контексті, та стилістично обмежену лексику, що включає іншомовні слова, архаїзми, діалектизми, історизми, неологізми тощо. Відмінною особливістю є те, що він відносить фразеологізми до окремого рівня, представленого такими елементами, як ідіоми, прислів'я та приказки, фразеологічні одиниці (які не можна розділити синтаксично).

Іншомовні лексичні компоненти стають одним із лексичних маркерів ідіостилю письменника, оскільки більшість запозичень мають свою стилістичну маркованість і використовуються для передачі певної стилістичної інформації. Тобто, іншомовні лексичні компоненти виконують дві основні стилістичні функції: текстотвірну та стилетвірну. Остання може проявлятися у формі «номінативної функції, мовної гри, мовної характеристики, соціально-стилістичної функції, вираження авторського самовираження та експресивно-оцінної функції» [51].

У контексті дослідження ідіостилю автора художнього тексту особливу увагу привертають лексичні експресиви як стилетвірний елемент, який виявляє свою художню функцію у семантичній, прагматичній, образотворчій та текстотворчій площинах. Висока експресивність лексики у художньому тексті зазвичай виражається через поетичні, сакральні, безеквівалентні, фонові, культурологічні елементи, фольклоризми тощо, тоді як низька експресивність проявляється у використанні іронічних, жартівливих, фамільярних, лайливих, просторічних, жаргонних слів.

У художніх текстах експресиви формують систему стилетвірних засобів, до яких належать «парономастичні сполуки, ампліфікація, навмисна тавтологія, градація та інші» [3].

Згідно з Н. Бойко [3], до лексичних маркерів у формі експресивів відносяться:

- лексика, що забезпечує емоційне оцінювання (походять з традицій мови та національного контексту);
- використання вигуків;
- лексичні повтори;
- експресиви у складі синонімічних рядів, антонімічних пар, індивідуально-авторських метафор, порівняльних зворотів тощо;
- семантичне та стилістичне контрастування у межах одного висловлювання;
- застосування паралінгвістичних інструментів з метою інтонаційного оформлення.

О. Переломова [40] наголошує, що на морфологічному рівні стилістичні маркери виявляються шляхом розширення словникового запасу художнього тексту через утворення нових слів з вже існуючих морфем (індивідуальні неологізми, авторські okazionalizmi) та через ритмізацію висловлювання шляхом повторення морфеми.

М. Романюха [45], у свою чергу, розглядає такі елементи як стилістичні засоби семасіології, які у повсякденному мовленні стали мовними одиницями:

- Порівняння (логічні та образні).
- Епітети, що поділяються на оригінальні та авторські, постійні або літературного походження, фольклорного походження; інвертовані або зміщені, голофразиси або фразові епітети.
- Метафори, різні за принципом фіксації переносного значення, характером описуваних явищ, співвідношенням живого та неживого, та кількістю елементів.
- Синестезія.
- Гіпербола та літота.
- Метонімія (включаючи синекдоху).

Згідно з О. Мороховським, О. Воробйовою та іншими дослідниками, на семасіологічному рівні стилістичні маркери виявляються через різноманітні фігури заміщення та суміжності:

- фігури заміщення включають гіперболу, мейозис та літоту, які характеризуються збільшенням або зменшенням виразності в мові, а також застосуванням метонімії, метафори та іронії для створення зміненого або переносного значення.
- фігури суміжності включають ототожнення, протиставлення та фігури нерівності, такі як наростання, розрядка та зевгма. Ці прийоми використовуються для створення контрастів, зіставлення або поєднання різних елементів у тексті.

1.3. Проблема відтворення ідіостилю автора при перекладі

Традиційно виокремлюють два основних підходи до аналізу стилю перекладу художніх текстів: лінгвістичний та соціокультурний. Лінгвістичний підхід, який був домінуючим до 1990-х років, розглядає переклад перш за все як лінгвістичний процес. В основі цього підходу лежить кодова модель комунікації, в якій переклад розглядається як декодування тексту оригіналу та його кодування на мову перекладу. Проте цей підхід ігнорує соціокультурні аспекти.

Соціокультурний підхід, що став домінуючим у середині 70-х - початку 80-х років, більш уважно враховує соціокультурні умови. Він вивчає переклад з урахуванням «місця тексту в літературному, лінгвістичному та соціокультурному середовищі, аналізує вплив тексту оригіналу та перекладу на літературу свого часу» [46].

Теорія релевантності, запропонована Ернстом-Августом Гуттом на початку 90-х років, враховує, що комунікація, включаючи переклад, це не лише передача інформації, а й уміння читати між рядків та користуватися контекстом. Це призводить до ідеї непрямого перекладу, який не ставить за мету повну тотожність висловлювань, а спрямований на інтерпретацію залежно від соціокультурного контексту та мети висловлювання.

Г. Салдана визначає індивідуальний стиль перекладача як метод перекладу, який:

- за рядом ознак дозволяє класифікувати текст серед перекладів, виконаних конкретним перекладачем;
- відрізняє роботу даного перекладача серед робіт інших;
- ґрунтується на моделі, яку віддає перевагу даний перекладач;
- має чітко визначену функцію;
- є не обмеженим лише текстом оригіналу чи особливостями мови оригіналу, а представляє собою окремий комунікативний акт з елементами творчості [65, 6].

За Н. Лащиком та А. Кучерою [27] перекладач оцінюється за двома ключовими критеріями: істинністю і щирістю. Відповідність цим критеріям допомагає перекладачеві досягти поставленої комунікативної мети. При перекладі художніх текстів перекладачеві слід дотримуватися засад «точного перекладу» та «вільного вибору», уникаючи дослівності та звертаючи особливу увагу на збереження національного відтінку мови оригіналу, що досягається через стилістичну відповідність оригіналу.

Також варто розрізняти інтерпретацію від перекладу за їхніми цілями та результатами. Інтерпретація спрямована на «розкриття та роз'яснення смислу, тоді як переклад передбачає створення стабільного тексту, який функціонуватиме як заміник оригіналу в іншому мовно-культурному середовищі» [27, 201].

Т. Ніколаєва підкреслює значення творчого компонента у перекладі художнього тексту, що включає в себе «вмілий вибір та ефективне застосування мовних засобів» [38, 121].

За Л. Томнюк [52], індивідуальний стиль перекладача, з точки зору змістової структури, виявляється складнішим, ніж стиль автора, оскільки він охоплює не лише процес створення тексту, а й розв'язання різноманітних перекладацьких завдань за допомогою професійних методів. У той же час, творчий аспект, що супроводжує переклад художнього тексту, відбивається на

результаті перекладу, проявляючи особистість перекладача у початковому тексті.

Оскільки перекладач є автором перекладу та має свій власний індивідуальний стиль письма, його можна розглядати через призму аналізу характерних стилістичних прийомів та засобів, які властиві його особистому стилю. Деякі з цих прийомів та засобів призначені для відтворення стилістичних ознак авторського стилю оригінального тексту через перекладацькі трансформації, тоді як інші відображають мовну індивідуальність самого перекладача.

1.3.1. Особливості відтворення лексичних маркерів ідіостилу автора художнього тексту при перекладі

Естетика художнього тексту передбачає використання різноманітних лексичних елементів, які є невід'ємною складовою частиною ідіостилу автора. Серед таких маркерів можна виділити ідіолектичні елементи, стилістично марковану лексику, експресивно забарвлену лексику, розмовну лексику, фразеологізми, лексичні повтори, лакуни та реалії, символи, авторські неологізми та okazіоналізми і т. д.

Проблема перекладу експресивно забарвленої лексики є особливо важливою. Ці елементи надають висловлюванню додаткового конотативного значення та емоційного забарвлення і характеризуються наявністю стилістично-оцінкового відтінку.

Згідно з Г. Бойко [3], експресивно забарвлена лексика може включати книжково-піднесену лексику, поетизми та розмовно-просторічну лексику. Часто синоніми стилістично й емоційно нейтральних слів набувають емоційного забарвлення.

За І. Ющуком [54], функція експресивно забарвленої лексики полягає у приверненні уваги до відтінків думки та емоційних оцінок сказаного. Для досягнення цього емоційного звучання можуть використовуватися пестливі чи, навпаки, згрубілі суфікси.

Переклад експресивно забарвлених та розмовних елементів, за І. Литвиним [29], можна розглядати з урахуванням конотативного аспекту, що передбачає можливість застосування наступних видів перетворень:

- оцінно-емоційні трансформації (посилення, применшення, втрата чи модифікація емоційного забарвлення);
- експресивні трансформації (посилення, применшення, втрата чи модифікація ознаки);
- функціонально-стилістичні трансформації (посилення, применшення, втрата чи модифікація стилістичного забарвлення).

Проблема перекладу експресивно забарвлених лексичних одиниць є однією з ключових у теорії та практиці перекладацької діяльності, оскільки вона має на меті не лише передачу інформації, а й вплив на почуття читача. Зважаючи на те, що вираження експресії може бути притаманне всім рівням мови, проблема перекладу експресивних одиниць зводиться до лексичних аспектів перекладу. Одним з основних питань у цьому контексті є досягнення еквівалентності перекладу, тобто збереження рівності змістової, смислової, стилістичної та функціонально-комунікативної інформації під час перекладу з однієї мови на іншу.

Розрізняють два типи лексичних еквівалентів: повні та неповні, залежно від того, наскільки точно перекладене слово відображає всю інформацію. У повних еквівалентів семантична, емоційна та стилістична інформація повністю співпадають, а у неповних можуть відрізнятися одна або декілька складових. Наприклад, якщо існують семантичні розбіжності, значення двох слів не співпадають. Також можуть виникати різниці в емоційному відтінку, при цьому смислова інформація залишається однаковою. У таких ситуаціях перекладач використовує стилістичні синоніми з відмінним емоційним забарвленням. Використання неповних еквівалентів часто обумовлене тим, що стиль початкової мови може не відповідати стилю мови перекладу у певних стилістичних аспектах. Наприклад, у випадку перекладу стилістично маркованого слова може використовуватися загальнолітературне, а втрачену інформацію можна

відновити за допомогою інших мовних засобів. Також лексеми мови початкового тексту та перекладеної мови можуть відрізнятися, навіть якщо семантичний зміст обох слів ідентичний.

Лексичні елементи тексту, які мають експресивно-емоційне забарвлення, включають у себе тропи та стилістично насичені вирази. При перекладі таких елементів важливо зберегти вихідну емоційну та експресивну сутність, що змушує перекладача використовувати різні перекладацькі стратегії.

За класифікацією С. Є. Максимова, перекладацькі трансформації поділяються на лексичні (транскодування, калькування), лексико-семантичні (диференціація, смисловий розвиток, генералізація, конкретизація), граматичні (граматичні заміни, додавання, вилучення) та лексико-граматичні (антонімічний переклад, цілісне перетворення, компенсація) [32, 113].

Фразеологізми, за визначенням М. Кочергана, є «цілісними за значенням та стійкими за структурою та складом мовними одиницями, що відтворюються з двох або більше слів» [25, 203].

Існують різні підходи до класифікації фразеологізмів. Наприклад, І. Корунець класифікує їх за частинами мови, до яких належать елементи фразеологічних одиниць: дієслівні, адвербіальні, ад'єктивні компаративи, субтантивні фразеологічні одиниці, де смислове навантаження припадає відповідно на дієслово, прислівник, прикметник або іменник [23].

І. Коломієць окремо виокремлює категорію стилістично забарвлених фразеологізмів як «фразеологічних одиниць, вживання яких визначає той чи інший функціональний стиль» [70, 162].

Фразеологізми виконують важливі стилістичні функції як у художній творчості, так і в розмовно-побутовому мовленні. Вони:

- служать образно-характеристичним засобом відображення певних ситуацій, явищ, подій тощо;
- відтворюють колорит епохи, культурного або національного середовища, індивідуалізують та типізують мову персонажів;

- створюють різноманітні стилістичні ефекти, такі як гумористично-сатиричний, комічний, урочисто-патетичний та інші;
- сприяють поетизації та інтимізації, створюють розмовний колорит та фольклоризацію [70, 161-162].

Перекладаючи фразеологізми, перекладачеві потрібно вибирати ті вислови та мовні кліше, які відповідають менталітету та культурі мови перекладу. Однак це завдання може бути складним через необхідність врахування як смислових, так і стилістичних ознак фразеологічних одиниць. У деяких випадках перекладач намагається передати зміст фразеологізму, але це може вимагати «жертвування образом, на якому базується фразеологічний вираз. Також можливий буквальний переклад фразеологічного звороту» [30, 37].

Фразеологічні вирази – це «яскраві словосполучення, які властиві певному стилю та часто несуть в собі різноманітні національні особливості, тому переклад фразеологізмів є досить складним процесом» [26, 211]. При перекладі фразеологізмів важливо враховувати контекст, у якому вони вжиті.

Існують три загальні вимоги до еквівалентного перекладу фразеологізмів: уникати вилучень; уникати додавань; уникати замінів.

Р. П. Зорівчак виділяє три основні перекладацькі стратегії для відтворення фразеологізмів українською мовою:

- відтворення фразеологічними способами;
- метод фразеологічного калькування;
- описове відтворення фразеології оригіналу [19, 118].

З точки зору перекладу всі фразеологізми можуть бути розділені на дві групи – ті, які «мають еквіваленти в мові перекладу, та ті, які еквівалентів не мають» [28, 43].

Повні еквіваленти, які мають однакове значення і структуру у обох мовах, поділяються на дві категорії: повні та часткові. Повні еквіваленти зазвичай включають фразеологізми, що виникають з Біблії, стародавніх міфів, загальновідомих історичних подій, і тому не залежать від контексту. Проте серед всіх фразеологічних виразів кількість таких еквівалентів у перекладі обмежена.

Під час вибору відповідника, важливо враховувати взаємодію концептів та знаходити ідіоми, які передають те ж саме співвідношення. Крім того, необхідно враховувати емоційний вплив та відчуття, які має сприйняти іншомовний читач.

Часткові еквіваленти, хоча мають певні відмінності у лексичній або граматичній структурі, не втрачають повноти в передачі значення.

Під час перекладу фразеологічних виразів застосовуються різноманітні стратегії, серед яких виділяють такі загальноприйняті способи:

1. Фразеологічний переклад. Використовується еквівалентний фразеологізм у мові перекладу, який має той самий зміст, стиль і емоційний вираз.
2. Фразеологічний еквівалент. Це фразеологічний вираз у мові перекладу, що повністю відтворює вихідну лексичну одиницю за всіма параметрами. Він має той самий зміст, незалежно від контексту.
3. Відносний фразеологічний еквівалент. Аналог перекладу, який може трохи відрізнятись від оригінальної форми еквіваленту через зміни у синонімічних компонентах, синтаксичній будові, морфологічних особливостях тощо.
4. Нефразеологічний переклад. Застосовується, коли немає можливості використовувати фразеологічні еквіваленти. Цей тип перекладу відбувається за допомогою лексичного перекладу, калькування або описового перекладу.
 - Лексичний переклад. Використовується, коли фразеологічний вираз можна передати одним словом або поняттям.
 - Калькування. Застосовується для передачі емоційного, семантичного або стилістичного значення фразеологічного виразу, коли інші методи не ефективні.
 - Описовий переклад. Направлений на пояснення значення фразеологічного виразу, який не має еквіваленту в мові перекладу [20, 2].

Переклад фразеологізмів стає ще складнішим через розрізнення між фразеологічними зворотами та вільними словосполученнями. Деякі фіксовані вирази можуть виступати як фразеологізми або вільні словосполучення, залежно

від контексту. Також виникає виклик у виборі найкращого варіанту перекладу, особливо якщо є декілька еквівалентів у мові перекладу. Фразеологічні вирази мають національно-культурні аспекти, які необхідно враховувати, щоб зберегти колорит культури. Іноді «навіть при наявності відповідного еквіваленту в мові перекладу його використання може бути неможливим через контекстуальні обмеження» [43, 187].

1.3.2. Особливості метафори та порівняння як елементу ідіостилю автора художнього тексту та їх відтворення у перекладі

Протягом історії наукового дослідження метафора, як художній прийом, привертала увагу багатьох вчених, починаючи з Аристотеля, який визначив метафору як перенесення слова з одного значення на інше. На сьогодні метафора вивчається з різних наукових позицій, таких як філософія, психологія, лінгвістика та інші. У контексті нашого дослідження, що присвячене вивченню ідіостилю, метафору можна розглядати як стилістичний прийом, який автор обирає для вираження своєї унікальної світоглядної позиції через художній текст. Деякі концепції визначення і ролі метафори вивчаються на стику психології та лінгвістики, щоб зрозуміти, як саме цей прийом використовується авторами для творення тексту і вираження їхньої унікальної концепції світу.

Л. Приблуда [41] в своїй роботі визначає метафору як механізм, що базується на різних рівнях смислів, таких як оцінний, експресивний, стилістичний, модальний, і виділяє кілька функцій метафори:

- Образотворна функція, яка полягає в увиразненні характеристик художнього образу.
- Стилістично-описова функція, де метафори використовуються для відображення специфіки певної ситуації, явища або об'єкта.
- Зображувально-оцінна функція, що допомагає виражати позитивну або негативну оцінку, експресивно доповнюючи репрезентацію емоцій та почуттів у тексті.
- Внутрішньоаксіологічна функція, яка виражає позитивну або негативну оцінку внутрішнього стану героїв через метафору.

Дослідження механізму метафоризації розвиваються в контексті взаємодії між автором та реципієнтом. Прагматична модель метафори розглядає поштовх до створення метафори як виключно інтенцію мовця, тоді як комунікативна лінгвістика розглядає метафору як засіб комунікативного впливу, оцінюючи її вплив на свідомість реципієнта.

В. Карабан [21] визначає декілька способів перекладу метафор:

- Повний переклад передбачає повний збіг правил сполучуваності та традицій висловлювання емоційно-оціночної інформації у мові оригіналу та мові перекладу.
- Додавання або вилучення застосовується, коли потрібно експлікувати або імплікувати зміст метафори.
- Заміна використовується при асоціативній або лексичній невідповідності між елементами метафори мови оригіналу та мови перекладу.
- Структурна перебудова зумовлюється відмінностями між граматичним оформленням метафори у мові оригіналу та перекладу.
- Відшукання традиційного відповідника застосовується при існуванні різних способів вираження метафори у мові оригіналу та мові перекладу.
- Паралельне найменування використовується для поширеної метафори, коли потрібно зберегти вихідний образ метафоричного виразу, але не можна зберегти його форму.

П. Ньюмарк рекомендує такі стандартні способи перекладу метафор:

- зберігати образ метафори в тексті перекладу, за умови що цей образ має відносно подібну розповсюдженість і частотність вживання в мові перекладу;
- замінювати образ метафори відповідником у мові перекладу;
- відтворювати метафору порівнянням, зберігаючи при цьому образ;
- відтворювати метафору / порівняння порівнянням / метафорою з подальшим тлумаченням значення;
- відтворювати семантику метафори описово;
- вилучати метафору, якщо вона є надлишковою;

- зберігати метафору в тексті перекладу та конкретизувати її значення з метою підсилити образ [62, 37].

Ньюмарк підкреслює, що важливо максимально зберігати початкову форму авторської метафори, проте надто строге дотримання оригіналу може порушити загальний стиль тексту. При виборі збереження або опускання метафори в перекладі перекладач керується «характером тексту, наявністю індивідуально-авторських метафор у ньому, а також тим, наскільки доцільно в конкретній ситуації використовувати метафоризацію» [62, 48].

О. Селіванова[47] виділяє чотири різновиди метафоричних перетворень:

- Деметафоризація - заміна метафоричного значення елемента неметафоричним відповідником у тексті перекладу.
- Метафоризація - заміна прямого значення елемента метафоричним синонімом.
- Трансметафоризація - заміна донорської зони концептуальних метафор відповідників.
- Заміна складників донорської зони за умови її збереження у перекладі.

Порівняння виступає важливим елементом поетичної картини світу і ключовою ознакою ідіостилу автора. Це один з мовних засобів, що чудово відображає динаміку сприйняття та оцінного осмислення дійсності шляхом уподібнення. Це свідчить про «особливу роль порівняння у формуванні та відображенні художнього стилю автора» [11, 50]. Порівняння не лише наочно демонструє особливості асоціативних механізмів індивідуального творчого мислення, але і є джерелом для формування інших тропів художньої системи автора, таких як метафора, гіпербола та інші.

Образні порівняння різного характеру виступають як один з ключових елементів художнього тексту, і автори, як правило, прагнуть до того, щоб вони були несподіваними та яскравими. Розуміння специфіки образного порівняння є важливим шляхом у вивченні унікальності художньої мови автора та особливостей його творчості в цілому. Отже, образне порівняння, у відміну від логічного, виокремлює одну найвиразнішу ознаку об'єкту чи явища, іноді

несподівану, та робить її основною. Воно висуває на передній план сигніфікативний компонент значення лексичної одиниці, утворюючи образність.

Згідно з твердженням Л. Венутті, перекладений текст вважається прийнятним, коли він легко читається, коли відсутні будь-які зайві мовні або стилістичні особливості, що змушують його здаватися прозорим, створюючи враження, що він відображає особливості стилю іноземного письменника, його особистість, наміри або основний зміст іноземного тексту. Іншими словами, коли переклад сприймається не як переклад, а як «оригінал» [67, 1].

У перекладі образних порівняльних конструкцій концентруються проблеми, які властиві перекладу взагалі. Завданням перекладача є збереження значення і асоціацій, щоб читач перекладу зміг відчутти такий самий емоційний ефект, як і читач оригіналу. Для цього необхідно прагнути до збереження складної семантичної структури виразу. Адекватний переклад образного порівняння означає «повне збереження його інформативності» [35, 204].

Отже, головною метою перекладача є бажання відтворити функцію стилістичного прийому, а не просто сам прийом. Специфіка художнього перекладу полягає в «передачі мовних особливостей та образної системи художнього тексту» [37]. Це означає, що перекладач має певну свободу дій: він може передавати граматичні засоби виразності лексичними, або навпаки. Якщо яке-небудь стилістичне явище не може бути передане українською мовою, перекладач може створити інший образ у тексті, але зі схожою стилістичною спрямованістю.

П. Пієріні виділяє такі стратегії відтворення порівняльних конструкцій у перекладі: «буквальний переклад, заміна об'єкту порівняння, скорочення порівняння, збереження того самого об'єкту та предмету порівняння з використанням експлікації, опущення порівняння» [64, 31].

Ефективність передачі порівняння як інформаційно навантаженої одиниці залежить від того, наскільки переклад «відтворює закладену в початковому тексті інформацію: об'єктивну, експресивну та стилістичну» [9, 161].

Переклад образних порівнянь передбачає декілька основних проблемам:

- Різні стилістичні пласти лексики. Образні порівняння в італійській та українській мовах можуть належати до різних стилістичних пластів лексики, що ускладнює їх переклад.
- Національна специфіка образу порівняння. Образні порівняння можуть містити національно-специфічні образи, які можуть бути незнайомі культурі перекладу або інакше інтерпретуватися, ускладнюючи їх переклад.
- Різні асоціації, експресивність і оцінка. Образні порівняння можуть мати різні асоціації, експресивність і оцінку, які потрібно враховувати при перекладі, щоб передати їх ефект.
- Втрата фонетичних евфонічних засобів. Під час перекладу може втрачатися фонетична гармонія або звучання, що може вплинути на загальний ефект образу [9, 157].

Найменші проблеми виникають з універсальними образними порівняннями, але такі випадки є рідкісними через різні структурні ознаки між мовами. Для подолання цих труднощів необхідно «ретельне дослідження культурних та лінгвістичних особливостей обох мов та розробка спеціальних стратегій перекладу» [9, 157].

Відтворення образних порівнянь між італійською та українською мовами може бути складною задачею через їхні різноманітні мовні традиції та внутрішні закони розвитку лексичної сторони. Тому важливо прагнути до того, щоб елементи порівняння та метафори були пов'язані між собою не лише в переносному, а й у прямому сенсі.

Успішне відтворення образних порівнянь залежить від ретельного дослідження їхнього «значення та контексту, а також від урахування вимог до перекладу, які включають передачу емоційно-експресивної оцінки, інформативності та образності вислову» [9, 156].

Хоча зазвичай порівняльні структури не потребують значних семантичних або структурних перебудов, перекладач повинен пам'ятати, що образи в мовах можуть відрізнятися. Тому «використання еквівалентів, аналогів, описового

перекладу або введення основи порівняння може бути необхідним для збереження образності, яку використав автор оригінального тексту» [12, 99].

Отже, відтворення образних порівнянь між італійською та українською мовами може вимагати творчого підходу перекладача та застосування різних стратегій перекладу залежно від конкретного контексту та особливостей культурних асоціацій.

1.4. Експресивність повторів як складова ідіостилю автора

Повтор - це фігура мови, що полягає у дво- або кількаразовому використанні в межах контексту в певній послідовності тотожних чи подібних (як у формальному, так і в семантичному аспектах) звуків, слів або їх частин, синтаксичних конструкцій, ужитих компактно або дистантно, для досягнення відповідного виражального чи виражально-зображального ефекту» [14, 496]. Таким чином, стилісти виокремлюють звукові, морфемні, лексичні та синтаксичні повтори.

Дослідники виділяють наступні стилістичні фігури, що будуються на повторах:

- Ампліфікація у мові - це використання синонімів, епітетів, однорідних членів речення, повторів синтаксичних конструкцій та риторичних фігур для насичення думки. Її мета - посилити виразність та експресивність мовлення.
- Анаклаза - це звуконаслідування або повторення окремих слів, що покликані підсилити емоційне забарвлення фрази
- Анафора - це повторення початкових частин суміжних висловлювань для підкреслення логічної або емоційної інтенсивності.
- Антитеза - це порівняння діаметрально протилежних думок чи тверджень.
- Гемінація - це повторення слів для підкреслення емоційної насиченості висловлювання.
- Градація - це поступове наростання, спрямоване на досягнення найвищої точки.

- Епаналепсис - повторення слів на початку та на кінці відрізків мови для виділення головної ідеї.
- Епіфора - повторення кінцевого елемента в декількох висловлюваннях.
- Симплока - це комбінація анафори й епіфори у структурі двох або більше суміжних висловлювань, причому можливо повне відтворення першого та часткове останнього або навпаки. Цей прийом дозволяє підкреслити інформацію та зробити текст більш виразним.
- Синонімічний повтор використовується для вираження одного й того ж поняття, явища чи характеристики за допомогою синонімічних лексичних засобів у межах одного висловлювання.
- Акумуляція - це нагромадження у межах одного речення або надфразної єдності конструкцій чи їх частин, що виконують одну синтаксичну функцію та характеризують певну реальність, процес, дію, її ознаки та властивості.
- Асиндетон і полісиндетон - це типи сурядного зв'язку, які з'єднують елементи, перераховані у безсполучниковий або зі сполучниками спосіб відповідно. Вони використовуються для створення лаконічного або більш об'ємного викладу інформації, відповідно.
- Паралелізм - це повтор синтаксичної будови двох або більше речень чи їх частин, що сприяє створенню виразності та гармонії у тексті.
- Синтаксична тавтологія - це повторення у структурі речення тотожних за змістом і граматично синонімічних елементів.
- Пролепса - це повторення члена речення (зазвичай підмета), вираженого іменником, у формі займенника, що дозволяє виділити цей елемент і надати йому певної вагомості у тексті.[71]

Повторення слів в мові може виконувати різноманітні функції і часто становить основний будівельний матеріал будь-якого тексту, утворюючи його ядро. Принцип повтору, що проявляється на різних рівнях тексту, є одним з найважливіших для забезпечення структурно-семантичної єдності та цілісності тексту. Повторення сприяє зчепленню мікроструктур тексту в його лінійному

розвитку, що сприяє формуванню зв'язності. Воно є ключовим текстотвірним чинником, який сприяє формуванню «цілісності та зв'язності тексту, що, в свою чергу, забезпечує внутрішню завершеність та єдність тексту» [34, 6–7].

Повторення слів у мовленні відіграє значну роль у вираженні емоцій та створенні експресивності тексту. Дослідники вказують на те, що повтор є потужним засобом афективного виділення, а його посилювально-видільна та емоційно-експресивна функції є основними. Повтор також реалізує «характерологічну, риторичну, фонову функції, а також може використовуватися для створення іронії та гри слів» [22, 8].

У емоційно насиченому тексті повтори свідчать про напруження почуттів автора та створюють опору для інтонаційного руху. Вони додають експресивності та насиченості тексту, роблячи його більш вагомим за рахунок підкреслення думки та ритмізації. Повторення слів і фраз призначені для закріплення певного твердження у свідомості читача, активізують сприймання інформації та переконують адресата. Це стилістична фігура, що додає тексту не лише емоційного забарвлення, а й збільшує його виразність і вплив. Повтор має значний потенціал у мовленні, його можна використовувати для «виділення основної думки, підвищення емоційності, побудови тексту та підвищення динамічності мовлення» [2, 8].

Повтори у тексті дійсно можуть мати значний ефект, особливо щодо його зв'язності та емоційного впливу на читача. Вони сприяють кумуляції семантичної значущості, заповнюючи повторювані лексеми новим емоційно-експресивним потенціалом. Це допомагає підсилити цілісність тексту та створити зв'язок між його частинами. Повтори можуть виступати як засіб забезпечення зв'язку як між частинами тексту, так і між його складовими елементами. Це важливо для підтримки ланцюгового синтаксичного зв'язку та вертикальної лінійної зв'язності у складних синтаксичних конструкціях.

Як засоби експресивізації тексту, повтори завжди відображають прагматичну настанову автора. Вони допомагають автору реалізувати свої наміри щодо впливу на адресата, підсилюючи емоційно-експресивний потенціал

тексту та впливаючи на думки, почуття та вчинки читача. Вплив на адресата через повтори може бути як прямим, коли автор безпосередньо звертається до читача, так і прихованим. Такий вплив може здійснюватися не лише за допомогою стилістично забарвлених слів, а й за допомогою граматичних конструкцій та особливо вживаних мовних засобів.

Звичайно, повтори у тексті можуть виконувати різноманітні функції, включаючи створення мовної гри. Вони можуть з'являтися у формі каламбурів або створювати іронічний ефект. Автор може свідомо використовувати нестандартні форми мовлення, порушуючи звичайні норми, щоб привернути увагу до певних аспектів тексту або створити нові семантичні шари. У цьому контексті повтори виступають як один із засобів мовної експресії, що додає додатковий вимір значення до тексту.

Висновки до Розділу 1

1. Сучасні мовознавці в більшості розрізняють поняття «ідіостиль» та «ідіолект». Ідіолект зазвичай визначається як сукупність індивідуальних особливостей мовлення конкретної особи, в той час як ідіостиль характеризує особистий стиль творів певного автора через сукупність стильових особливостей. Згідно з думкою більшості дослідників, ідіолект може бути більш широким поняттям, так як ідіостиль є характерним для певного проміжку часу. Другим підходом є ототожнення понять та їх синонімічне вживання.

2. При вивченні художнього тексту важливо розглядати різні складові авторського стилю, зокрема лексичні особливості, які виражають індивідуальний стиль автора. Ці особливості, такі як використання архаїзмів, іншомовних слів чи фразеологізмів, збагачують текст і роблять його більш експресивним. Проблема перекладу експресивної лексики полягає у досягненні еквівалентності перекладу, тобто збереженні рівності змістової, смислової, стилістичної та функціонально-комунікативної інформації.

3. Проблема перекладу порівнянь і метафор полягає в збереженні образності та емоційного впливу оригінальних тропів в тексті перекладу. Перекладачеві необхідно передати не лише смислове навантаження, але й відтворити ті образи, що створені автором. Це вимагає глибокого розуміння культурних та лінгвістичних нюансів обох мов, а також здатності знайти адекватні еквіваленти для образних висловів. Успішний переклад залежить від того, наскільки точно перекладач може відтворити образи, які створює автор, зберігаючи їхню виразність та емоційний ефект.

4. Повтори(морфемні, лексичні, синтаксичні) відіграють ключову роль у формуванні текстуальної єдності та зв'язності, а також додають тексту емоційного забарвлення. Вони не лише підсилюють враження від тексту, але й дозволяють авторам впливати на читачів, створюючи різноманітні ефекти, від іронічних до емоційно насичених. Таким чином, повтор є не лише мовним засобом, а й могутнім інструментом впливу та виразності мовлення.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛІЮ АВТОРА ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ С.ЖАДАНА «МЕСОПОТАМІЯ»

2.1. Особливості відтворення стилістично маркованої лексики при перекладі італійською

Я. Голобородько писав, що творчість С. Жадана має на меті «відновити в книзі ознаки соціокультурного, соціодуховного та соціального феномену» [8, 31]. На думку самого С. Жадана, звичайної мови недостатньо для передачі реальності [17, 85], тому в романі «Месопотамія» він використовує «нелітературний», «неформатний» спосіб мовлення.

В романі «Месопотамія» найяскравіше виражені такі категорії стилістично маркованої лексики: просторіччя, жаргон, сленг та вульгаризми, які в контрасті з загальноживаною лексикою створюють контекстуальну експресивність та визначають в певній мірі індивідуальний стиль автор. Просторіччями та сленгом в романі «Месопотамія» послуговуються як головні, так і другорядні герої. Часто використання просторічної лексики зумовлено бажанням автора показати прошарок суспільства, до якого герой належить, або ж для характеристики героя за віком чи соціальним класом.

У зв'язку з відмінністю смислових відтінків сленгу, просторіччя та жаргону у різних мовах, не можна вимагати повних еквівалентів для їх відтворення, бо точний переклад за таких обставин просто неможливий. До того ж зовсім необов'язково, щоб кожному слову однієї мови відповідало те ж саме слово іншої мови, адже словник однієї мови ніколи не покривається цілковито словником іншої. Саме тому, дуже важливо щоб авторський прийом був зрозумілий читачеві у мові перекладу і виконував свою художню функцію, тому іноді краще передати в перекладі лише сенс і просторічний відтінок сленгу, ніж давати точний відповідник.

Просторіччя і сленг в романі С. Жадана виконують важливу стилістичну і експресивну функцію, так як активно використовуються в діалогах, наближаючи події в романі до реального життя і виконуючи функцію комічного увиразнення.

Проблема перекладу такої лексики полягає у неоднорідності складу лексичного просторіччя і сленгу в двох мовах, через що перекладач змушений шукати відповідників у межах відповідного стилістично маркованого шару. В деяких випадках Дж. Броджи та М. Прокопович вдається дібрати розмовний відповідник в італійській мові:

- «якщо в нього немає бабла» [82, 119] – “ *rimanere accidentalmente senza grana* ” [83, 120], де «grana» – це розмовний відповідник слова «гроші», що доволі точно відтворює просторічний елемент мовлення автора;
- «обсоса в ковбойському капелюсі» [82, 132] – “ *un brindellone col capello da cowboy* ” [83, 133], де “brindellone” – людина, що вдягнена в пошарпаний одяг. В цьому випадку ми бачимо певне зниження експресивності висловлювання;
- «бухалово» [82, 154]- “ *la sbronza* ” [83, 155], де “sbronza” - це розмовне слово для «випивки».

Також перекладачки використовують відповідник у наступному прикладі, де для відтворення розмовного «чувак» використовується італійське розмовне “*il tipo*” в значенні «чоловік, про якого не хочеться казати більше, ніж одне слово»: «наче в чувака погано пахло з рота» [82,89]– “ *come se il tipo avesse l'alito cattivo* ” [83, 90].

Для перекладу розмовної лексики і сленгу використовується генералізація, тобто «заміна слова оригіналу з більш вузькою семантикою словом мови перекладу з більш широкою семантикою» [31, 113]. Аналіз матеріалу дослідження демонструє, що основною причиною застосування генералізації при відтворенні в італійському перекладі розмовної лексики є відсутність у мові перекладу розмовних одиниць, що передають таке саме значення та мають аналогічне стилістичне забарвлення. У таких випадках перекладачі вдаються до заміни одиниці розмовної лексики загальнолітературними словами чи виразами, наприклад:

- «кинула прискіпливий погляд на кухню й завалила прямо до кімнати, де я спав»[82, 70]- “ *lanciò un'occhiata indagatrice in cucina e venne dritta nella*

stanza in cui dormivo”[83, 71] – тут ми бачимо переклад слова «завалила» як “venne”, тобто «прийшла»;

- «*витягнули з ванни небожа, що несподівано надумав купатись, висипали в коридор*» [82, 106] - “*Tirarono fuori dalla vasca il nipote al quale era venuta l’idea di farsi un bagno e uscirono dall’appartamento.*”[83, 107] - слово «висипали» перекладено як “uscirono”, тобто «вийшли», що значно зменшує образне навантаження виразу.

В обох прикладах генералізація призводить до втрати образності та експресивності висловлювання.

Найпоширенішою трансформацією є диференціація, що зумовлено відсутністю повних еквівалентів певних розмовних одиниць в італійській мові. Диференціація застосовується у випадках, коли словники пропонують декілька значень, що лише частково покривають значення вихідного слова, і «перекладач повинен обирати з наявних варіантів такий відповідник, що найкраще підходить до певного контексту» [31, 114]. Прикладами можуть стати наступні лексеми:

- «*підкочувався під час сеансів до секретарок і бухгалтерів*» [82, 113] - “*flirtava con le segretarie e le contabili*”[83, 114] – в даному прикладі розмовне «підкочувався» відтворюється за допомогою стилістично нейтрального “flirtava”;
- «*фізія*»[82, 13] - “*la fisionomia*” [83, 14], де слово “fisionomia” має значення те ж саме значення, що і «фізія», але позбавлено грубої та зверхньої конотації українського слова;
- «*завалити якогось лівака*»[82, 44]- “*sconfiggere quel dilettante*” [83, 45] – тут ми бачимо підбір слова “sconfiggere”, тобто «побороти, розгромити», що має більш нейтральне значення в порівнянні з «завалити», так само як і дилетант є загальноуживаним словом, на відміну від розмовного «лівак»;
- «*замудоханого*»[82, 298] - “*rimbecillito*” [83, 299]. В цьому випадку перекладачки обрали італійське слово зниженого регістру для часткового відтворення експресивності виразу.

В деяких випадках, незважаючи на повне відтворення сенсу лексичних одиниць, стилістичне забарвлення втрачається через використання перекладачками стилістично нейтральних відповідників: «Знайшли ліваків» [82, 128] - “*Ma quali intrusi.*” [83, 129]. Тут «ліваки» і “intrusi” мають однакове смислове навантаження «чужа людина, що не повинна тут знаходитись», але не можна не помітити зниження експресивності речення внаслідок вживання загальноновживаного італійського відповідника. Подібними прикладами можуть стати наступні лексичні одиниці: «з пляханом шампанського» [82, 68] - “*con una boccia di spumante*” [83, 69]; «мобло» [82, 76] - “*il cellulare*” [83, 77]; «запихатися в таксі» [82, 107] - “*s’infilarono in un taxi.*” [83, 108]; «нарваного» [82, 112] - “*nervoso*” [83, 113].

Ми можемо виділити стратегію перекладача при перекладі просторіч, яка полягає в їх заміні на стилістично забарвлені слова, що допомагає компенсувати образність:

- «із завмиранням розбитого серця слухав, як вона триндить із кимось по скайпу» [82, 299] - “*sentiva col cuore in pezzi come lei cianciava con qualcuno via skype*” [83, 300]. В цьому випадку ми бачимо використання слова “cianciare”, яке італійські словники відносять до звуконаслідування, і яке означає «теревенити, щебетати».
- «мужик» [82, 90] - “*un ometto*” [83, 91], “ometto” - це зменшувальна форма слова “uomo”, тобто стилістична забарвленість частково компенсується.

Іноді не вдається дібрати еквівалент, навіть частковий, тоді перекладачки вдаються до цілісного перетворення: «зарядив з носака» [82, 131] - “*conto mollò al ragazzo un bel colpo di stivale*” [83, 132], що допомагає зберегти сенс виразу і відтворити його стилістичну забарвленість. Іншим прикладом може стати переклад слова «доходяги» як «ходячі трупи»: «доходяги» [82, 184] - “*cadaveri ambulanti*” [83, 185]. За використання іншого виразу сенс і образність, все ж, зберігаються.

Бачимо приклад і антонімічного перекладу: «*не тріпайтесь*»[82, 194]- «*state zitti*»[83, 195], де розмовне «не тріпайтесь» було замінено на стилістично нейтральне «будьте тихі».

Жаргонізми – це, як правило, «емоційно-оцінні експресивні утворення, серед яких переважають негативні знижені номінації» [4, 33]. Велика кількість жаргонізмів у романі пояснюється специфікою мовлення зображуваного автором суспільного прошарку та виконують у тексті емоційно-експресивну функцію, увиразнюючи мовлення персонажів, та сприяють більшій реалістичності оповіді.

Жаргонізми перекладачки відтворюють за допомогою:

- еквівалентного перекладу, тобто добору жаргонізму в мові перекладу: «*загримів на рік, за хуліганку*»[82, 116]- «*era stato messo dentro per un anno con l'accusa di teppismo*»[83, 117], де «загримів» відтворено італійським відповідником «мотати строк», «хуліганка» зазнає граматичного перетворення і відтворено стилістично нейтральним «звинувачення в хуліганстві»;
- диференціації, в цьому випадку використання розмовного слова у значенні «неосвічений хлопець з поганими звичками»: «*фраєр*» [82, 154]- «*ragazzaccio*»[83, 155];
- цілісного перетворення: «*кришуться мусарнею*»[82, 155]- «*che paga il pizzo ai poliziotti*»[83, 156], де збережений сенс висловлювання і жаргонізм компенсується сицилійським діалектизмом “pizzo”;
- генералізації, тобто перекладу лексично нейтральним словом: «*фінкою*»[82, 155] - «*coltellaccio*»[83, 156], де «фінка» перекладена як «ніж»; «*запресував*»[82, 166] - «*suggestionava*» [83, 168], де підібрано більш ширше за значенням та стилістично нейтральне «впливати».

У тексті бачимо багато прикладів обценної лексики та вульгаризмів. За Л.Ставицькою, обценність – це «вживання мови, яку вважають відразливою, непристойною» [75, 17].

На наступних прикладах ми можемо бачити, що перекладачки зберігають вульгаризми, не використовують нейтральну лексику чи евфемізми, доволі точно

відтворюючи і смислове і емоційне навантаження вживаних лексем: «курвою» [82, 154] - “*la puttana*” [83, 155]; «лохи» [82, 155] - “*imbecilli*” [83, 156]; «мудило» [82, 44] - “*balordo*” [83, 45]; «ідіотці» [82, 207] - “*scema*” [83, 208]; «гівно» [82, 95] - “*merda*” [83, 96]; «мудак» [82, 97] - “*coglione*” [83, 98].

Єдиним прикладом нейтралізації є використання стилістично нейтрального «фаст-фуд»: «ригалівку» [82, 71] - “*un fast food*” [83, 72]. Перекладачки вдаються до граматичних трансформацій, наприклад додавання, що зумовлено граматичними особливостями мови. Так наприклад суфікс **-ат**, що виражає ознаку, якість властивість було відворено за допомогою додавання “*dell'aria*”: «мудакуватий» [82, 134] - “*dall'aria un po' cogliona*” [83, 135]. Слово ж «рідкісна» було відтворено за допомогою звороту «важко знайти таку ж»: «Гнида рідкісна.» [82, 74] - “*Difficile trovare un'altra carogna come lui*” [83, 75].

В романі бачимо і приклад вживання суржикізмів в діалогах для характеристики персонажа: «шото нує» [82, 96] - “*lui fringa per riaverlo*” [83, 97], «ти шо, синок» [82, 96] - “*Che vai cercando, figliolo*” [83, 96]. Автор використовує суржик в мовленні неприємної людини, антагоніста, описуючи його як «людину невеликого розуму» також шляхом спрощення та зросійщення його лексики, в той час, як головні герої роману говорять здебільшого літературною та чистою українською мовою. В перекладі ж ми не бачимо відтворення суржикізмів, що зумовлено відсутністю подібного феномену в італійській мові. Можливою тактикою перекладу в цьому випадку могло б бути використання діалектизмів чи розмовної лексики, однак перекладачки вживають стилістично нейтральні лексеми.

Важливо відзначити, що С. Жадан, хоча й активно використовує сленгові вирази, не перенавантажує ними свої твори. Проте збереження мовної автентичності, включаючи просторічні елементи, сленг, жаргон та вульгаризми, у перекладі відіграє важливу роль у збереженні індивідуального стилю автора. Це особливо важливо, оскільки нелітературні вирази часто використовуються у діалогах персонажів як засіб їх індивідуалізації.

2.2. Особливості відтворення фразеологізмів при перекладі італійською

Роль та значення фразеологізмів у мові письменника є неперевершеним, оскільки саме за їх допомогою читач може відчувати авторську індивідуальність та соціальну ідентичність. Фразеологізми, які використовує С. Жадан у своєму творі "Месопотамія", вражають своєю багатозначністю, що необхідно для відображення психологічних особливостей персонажів. Це пояснює велику кількість стійких виразів, які характеризують психологічний стан і дії персонажів, а також ті фразеологізми, які надають якісну оцінку подій або об'єктів.

Усі фразеологічні вирази, використані в творі, можна умовно розділити на дві категорії: узуальні, уживані у літературній мові та кодифіковані в словниках літературної мови, та okazіональні, використані автором у художньому дискурсі, пов'язані із загальноживаними, але в той же час і відмінні від них. Саме тому розрізняють варіантність фразеологічних одиниць: «узуальну – нормативну, яку фіксують словники, й okazіональну – одиничну, індивідуальну, що є фактом мовлення» [48, 128]. С. Жадан використовує загальновідомі фразеологізми, засвідчені загальномовними словниками, та okazіональні, „Месопотамія” ми нараховуємо більше 150 фразеологічних одиниць, то загальновідомими серед них є лише 61.

Науковці виділяють два основні шляхи перекладу стійких словосполучень: «фразеологічний та нефразеологічний» [1, 180].

Фразеологічний прийом включає в себе переклад за допомогою еквівалента та переклад за допомогою аналога. Серед нефразеологічних прийомів перекладу розповсюдженими є калькування, описовий переклад та контекстуальна заміна. Розглянемо детальніше кожен з прийомів на прикладах роману «Месопотамія».

Рисунок 1 – Прийоми перекладу фразеологічних одиниць, аналіз вибірки з 61 фразеологізму

1. Фразеологічний еквівалент. Найкращим способом перекладу фразеології є використання відповідного фразеологізму в мові перекладу, оскільки це забезпечує не лише передачу смислу, а й відтворення образності та емоційного забарвлення, характерних для оригінального вислову. Фразеологічні еквіваленти можуть бути повні або часткові, при цьому у часткових еквівалентів може відбуватися зміна лексико-граматичної структури.

З 61 проаналізованого фразеологізму 17 були перекладені шляхом підбору повного еквіваленту. В перекладі М. Прокопович та Дж. Броджи ми можемо найчастіше зустріти повні фразеологічні еквіваленти в фразеологізмах, що є загальновідомими в цілому світі. Ми можемо бачити повне відтворення фразеологізмів, що будуються на асоціації з певною частиною тіла. Так, наприклад, для перекладу «шкіра та кістки» (дуже, надто худий) було використано повний еквівалент: *Шкіра та кістки. [82, 181] - "È tutto pelle e ossa"[83, 183]*. Іншим прикладом може стати фразеологізм «втрачати голову»(Безрозсудно закохуватися в кого-небудь): *«утратила від нього голову, і він теж утратив свою, причому задовго до цього, тож ніхто з них особливо ні про що не*

думав» [82, 30] – “aveva completamente perso la testa per lui, e anche lui per lei, e l’aveva persa fin da subito, senza peraltro farsi troppi problemi.”[83, 30].

Повний еквівалент використовуються для перекладу і більш абстрактних фразеологізмів, наприклад «манна небесна»(Те, що легко дістається; щось бажане, приємне і т.ін.): *Кожна війна для них як манна небесна, // і загиблих героїв завжди прикрашають квітами* [13, 388]- “Ogni guerra per loro è una manna celeste//e sempre coprono di fiori gli eroi caduti.”[83, 391]; або ж фразеологізму «з Богом»(форма прощання з побажанням благополуччя, щастя, успіху): «Сень, обернулася до нього, може, ну його? Давай я приготую омлет, нагодуємо твоїх і відпустимо з богом» [82,106]- “Senja, – gli disse lei – lasciamo perdere. Preparo un’omelette, diamo da mangiare ai tuoi e poi che vadano con dio.”[83, 107].

Зважаючи на граматичні відмінності мови, все доволі часто ми зустрічаємо часткові еквіваленти(8 випадків). Значення фразеологізмів передається за допомогою виразу, схожого за структурою і лексичним набором. Часто це може бути використання форми однини замість форми множини, як наприклад у фразеологізмі «у свої руки»(Стати власником чого-небудь.) ми бачимо, що в італійському еквіваленті слово “mano” використовується в однині: «Просто потрібно брати все у свої руки, подумав я і пішов у душ» [82, 63]- “Devo soltanto prendere in mano la situazione, considerai andando a fare la doccia.”[83, 64]. Також може різнитися граматична форма слова, як наприклад у відповіднику фразеологізму «золоті руки»(Хто-небудь уміє зробити, змайструвати все, за що не візьметься; хтось кмітливий, спритний у роботі.) прикметник «золотий» відтворений додатком «з золота»: «Усю роботу робив Яша, який мав золоті руки й залізну печінку.»[82, 145] – “Il grosso del lavoro lo faceva Jaša, che aveva le mani d’oro e un fegato d’acciaio.”[83, 146].

Ми можемо бачити і приклад часткового відтворення фразеологізму в мові перекладу, тобто його трансформацію для точнішого перекладу. Так наприклад італійський відповідник фразеологізму «мурашки бігають по шкірі» (хтось тремтить, здригається від хвилювання, радості, впливу чого-небудь на органи

чуття та ін) має іншу граматичну форму в італійській мові - “mettere i brividi”, але перекладачки відтворюють іменникову форму фразеологізму задля збереження граматичної структури: *«від чого шкірою Кіри бігли мурашки, лопатки аж подзенькували від холоду, а на очах виступали сльози»* [82, 19] – *“e allora a Kira correvano i brividi sulla pelle e le scapole tinnivano dal freddo”* [83, 20].

2. Фразеологічні аналоги. Кількість фразеологічних виразів, які мають однаковий смисл та образність в обох мовах, досить обмежена. Часто перекладачеві доводиться користуватися фразеологізмами, що мають аналогічний зміст, але базуються на іншому образі (3 випадки).

Наприклад, аналогом українського фразеологізму «холодне серце» (не запальний, холоднокровний) є італійський вираз “sangue freddo” (холодна кров), так само як і аналогом українського «залізні нерви» (тверда, сильна воля і твердий характер) є італійський вираз “nervi d'acciaio” (сталеві нерви): *«Одно слово, завершувала мама, життя сповнене оман і таємниць, і треба мати залізні нерви та холодне серце, аби дослуховувати ранкові новини хоча б до прогнозу погоди»* [82, 298] - *“Per farla breve, concludeva la mamma, la vita è piena di inganni e misteri, e bisogna avere nervi d'acciaio e sangue freddo per ascoltare le notizie del mattino almeno fino alle previsioni del tempo.”* [83, 299].

Іншим прикладом може стати переклад фразеологізму «з ходу» (Зразу, тут же, не задумуючись і не обмірковуючи.) як “al volo” (з польоту): *«Тренери відразу це помітили, його й узяли з ходу, не спитавши, скільки йому років, де він навчається й хто він за віросповіданням.»* [82, 25] - *“Gli allenatori lo notarono subito, lo presero al volo senza chiedergli quanti anni avesse, dove avesse studiato e di che religione fosse.”* [83, 26]. В цих прикладах ми бачимо незначну зміну образу, що зумовлена лише особливостями двох мов. Подібні аналоги допомагають повністю відтворити сенс фразеологізму.

3. Дослівний переклад (калькування). Іноді перекладач, задля збереження образності оригіналу під час перекладу фразеологічного виразу, для якого немає аналогів або еквівалентів у мові перекладу, використовує дослівне відтворення образу (9 випадків). Часто перекладачки використовують дослівний переклад за

наявності аналогу фразеологізму в італійській мові: *«Що нас змушує подавати їм руку допомоги, що спонукає нас до порозуміння з ними?»* [82, 304] – *“Cosa ci induce a porgere loro una mano, a essere comprensivi?”* [83, 306]. В цьому прикладі ми бачимо, що при перекладі фразеологізму «подати руку допомоги» (Підтримувати когось, допомагати кому-небудь у скрутний для нього час.) не було використано аналог “dare una mano”. Перекладачки зберегли слово «подати»-“porgere”, відтворивши його калькуванням.

Іншим прикладом калькування може стати дослівний переклад фразеологізму «переводити мову» (Починати говорити про що-небудь інше, спрямувавши увагу в інший бік.): *«прикрикнув щось на роботягу, і перевів мову на антибіотики»* [82, 172] – *“Gridò qualcosa contro l’operaio e spostò il discorso sugli antibiotici.”* [83, 174]. Такий спосіб може бути застосований у тому випадку, якщо в результаті калькування отримуємо вираз, образність якого легко сприймається реципієнтом мови перекладу і не створює враження непридатності загальноприйнятим нормам мови.

Навіть якщо калькування свідчить про не дуже високий рівень перекладу, Р. П. Зорівчак відзначає, що цей підхід має свою значущість, оскільки він зберігає всю національну специфіку фразеологізму. Такий переклад «ілюструє спосіб мислення іншої культури, надаючи читачеві постійне відчуття того, що він має справу з іншомовним твором, де присутня специфіка іншої культури та реалії життя» [19, 82].

4. Описовий переклад. Якщо для оригінального фразеологізму відсутній еквівалент або фразеологічний аналог в мові перекладу, а дослівний переклад може призвести до буквалізму, перекладачу варто відмовитися від передачі образності і звертатися до описового перекладу, що передбачає пояснення значення фразеологічної одиниці за допомогою вільного сполучення слів (21 випадок).

Ми можемо бачити приклади, в яких перекладачки вилучають фразеологізм, пояснюючи його значення: *«Вона довго не знаходила собі місця, не давала нікому слова й поводилась, як на власному дні народження, вимагаючи*

добрих слів, радості й напоїв.»[82, 19] – “*Rimase a lungo in piedi, non faceva parlare nessuno e si comportava come se fosse il giorno del suo compleanno, pretendendo che tutti le donassero buone parole, gioia e vino.*” [83, 20]. В цьому випадку вираз «не знаходити собі місця»(Нудьгувати, ходити без діла. Бути дуже схвильованим, втрачати душевну рівновагу, самовладання, спокій.) використовується автором в двох значеннях – буквальному і фразеологічному. При перекладі ж відтворюється лише буквальне значення – залишатися на ногах.

В більшості випадків описовий переклад, все ж не змінює сенс речення, і використовується для більш точного відтворення його значення: «*Свого часу я вирішив не відходити далеко від насиджених місць і влаштувався на завод, зовсім поруч, за два квартали звідси*» [82, 14] - “*A suo tempo avevo deciso di non lasciare i luoghi in cui ero sempre vissuto e avevo iniziato a lavorare nella fabbrica lì vicino, a due isolati di distanza.*”[83, 14]. Тут ми бачимо описовий переклад фразеологізма «насидженні місця»(Будинок, квартира, місто і т.ін., де хтось живе протягом тривалого часу.) як «місця, в яких я завжди жив», що доволі точно передає сенс висловлювання.

В наступному прикладі ми бачимо антонімічний описовий переклад зі смисловим розвитком. Фразеологізм «до останнього» (Скільки стане зусиль, витримки і т.ін.; до кінця) був відтворений як «легко не здаватися», що допомогло зберегти і смисл і образність речення: «*Помітила його перебинтовану правицю, розуміючи, що цей пасажир у разі чого буде стояти до останнього*»[82, 49] – “*Vide subito la mano destra fasciata e capì che era uno che non mollava facilmente.*”[83, 48].

Ми зустрічаємо і випадки, коли в італійській мові є слово-відповідник українському фразеологізму. В таких випадках перекладачки не вдаються до відтворення фразеологізму, а замінюють на доцільніше слово: «*Юра не вигадав нічого кращого, як влізти в борги.*»[82, 185] – “*Jura non trovò niente di meglio che indebitarsi.*” [83, 186], де слово “*indebitarsi*” є відповідником фразеологізму «влізти в борги»(позичати в когось багато грошей).

5. При контекстуальних замінах у перекладі перекладач старається підібрати фразеологізм, який, хоча не точно відтворює значення фразеологізму в оригіналі, але достатньо точно передає його сенс у конкретному контексті (3 випадки).

Іноді перекладачам доводиться підбирати фразеологізм, що повністю відрізняється за формою, але має подібне значення в мові перекладу. Так, наприклад «заговорювала зуби» (відвертати увагу когось-небудь від чогось, переводити тему) було замінено на аналог “parlare a vanvera” (Parlare a caso, senza considerare quel che si dica.), тобто говорити безупинно, про що завгодно: «Говорила про погоду, заговорювала зуби» [82, 115] - “Parlava del tempo, blaterava a vanvera.” [83, 117]. В цьому прикладі ми також бачимо синонімічну заміну одного з компонентів фразеологізму “parlava”-“blaterava” (тріпатися), що ймовірно була застосована для уникнення тавтології та підсилення образу за рахунок використання більш стилістично забарвленого слова. Подібний підбір аналогу допомагає зберегти фразеологічність висловлювання, проте повністю не передає сенс речення.

Подібну ситуацію ми спостерігаємо в прикладі: «Але в молодого від неї просто відбирало мову» [82, 194] – “Al ragazzo però toglieva addirittura il fiato. Jura se n’era accorto subito.” [83, 196]. Фразеологізм «відбирало мову» (Хто-небудь втрачає здатність говорити від несподіванки, здивування, хвилювання, переляку, гніву і т.ін.) було відтворено виразом “togliere il respiro”, де “respiro” було замінено синонімом “fiato”. Тут відтворення шляхом використання фразеологічного аналогу не змінює сенс висловлювання і допомагає зберегти експресивність речення.

Іншим прикладом може стати відтворення фразеологізму «під боком» (Дуже близько, зовсім поруч від когось, чогось.) відповідником синонімічного фразеологізму «рукою подати» (Зовсім близько, недалеко.): «Тут узагалі все було під боком: пологовий будинок, дитячий садок, музична школа, військкомат, магазини, аптеки, лікарні, цвинтарі» [82, 11] – “Del resto qui tutto era a portata di mano: il reparto maternità, l’asilo infantile, la scuola di musica, il distretto di leva,

i negozi, le farmacie, gli ambulatori, i cimiteri.”[83, 12]. Різниця в смислових відтінках є настільки незначною, що жодного впливу на образність фразеологізму подібна контекстуальна заміна не має.

2.3. Особливості відтворення метафори при перекладі італійською

Світ емоцій, почуттів і переживань автора, його розуміння і художнє розкриття певних подій, явищ проявляється значною мірою в системі тропів, які «закріплюють у слові особливості індивідуального сприйняття реальності» [29, 145]. Індивідуальний стиль Сергія Жадана характеризується яскравою метафоричністю образів, а роман «Месопотамія» насичений індивідуально-авторськими метафорами. Традиційно метафори поділяють на загальномовні (стерті), тобто ті, що вживаються усіма мовцями без усвідомлення метафоричності певного виразу, які на відміну від стертих метафор здатні створювати виразний стилістичний ефект. Метафори Сергія Жадана наближуються до авторських неологізмів, так як їх вживання неповторюване і часто одноразове.

Як троп метафора має великі виражальні можливості, оскільки вона будується на незвичайних, часто несподіваних уподібненнях, які викликають неочікувані асоціації. У метафорі «відображається здатність людини вловлювати схожість і подібність між різними індивідами, класами об’єктів, а потім за цією схожістю переносити назви справжнього носія чи функції на характеризовану особу чи предмет» [33, 329].

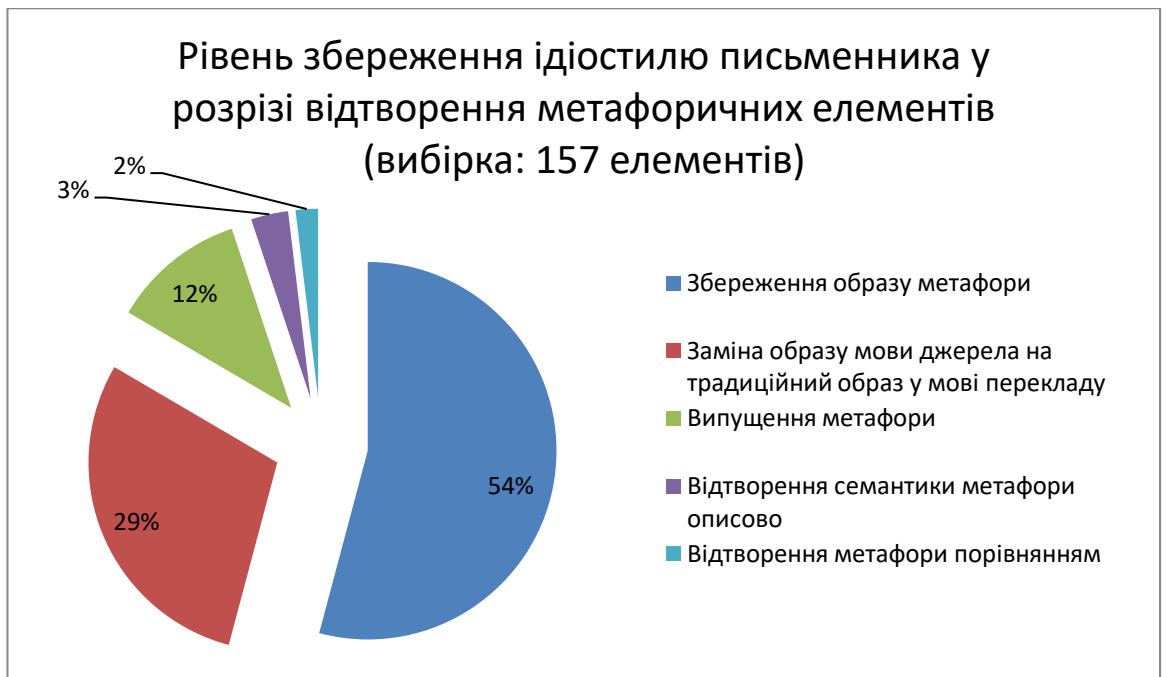

Рисунок 2 - Рівень збереження ідіостилю письменника у розрізі відтворення метафоричних елементів (аналіз вибірки із 157 метафоричних елементів)

В перекладі Дж.Броджи та М.Прокопович найчастіше використовують збереження образу метафори. Зі 157 проаналізованих прикладів метафор, у 85 випадках образність метафори повністю збережена при перекладі. Розглянемо найцікавіші з них:

- «від чого шкірою Кіри бігли мурашки, лопатки аж подзенькували від холоду, а на очах виступали сльози» [82, 19] – “e allora a Kira correvano i brividi sulla pelle e le scapole tinnivano dal freddo” [83, 20]. Перекладачки використовують слово *tinnivano* – коротко дзвеніти, резонуючи короткими і частими звуками, тобто подзенькувати;
- «Лежала, збираючи його докupi, не даючи йому розвалитись на гарячі шматки глини.» [82, 178] – “Sdraiata su di lui, era come se lo tenesse insieme, perché non si frantumasse in mille pezzi di argilla ardente.” [83, 180]. В цьому прикладі ми бачимо, що перекладачки не тільки зберігають образ метафори, але й підсилюють його, додавши «in mille pezzi» та

використавши більш стилістично забарвлене «ardente»(тисячі шматків пилаючої глини).

- *«Рвала зубами чорний хліб, обережно запиваючи його вишневим соком, ламала пальцями шоколад, злизувала з долоні полуничний джем, весь час сміялася, так що зуби її різко займалися білим вогнем»*[82, 122] – *“Strappava con i denti il pane nero bevendo succo di visciole, con le dita spezzava la cioccolata, si leccava la marmellata di fragole dalle mani, e rideva in continuazione scoprendo i denti che sprigionavano un fuoco bianco»* [83, 123]. Тут ми бачимо відтворення обох метафор, а також додавання ще однієї «оголювати зуби».

Цей підхід дозволяє повністю передати виразність у перекладі, але використовується лише в тих випадках, коли образне мислення носів обох мов є подібним. Пітер Ньюмарк рекомендує перекладати авторські метафори якомога ближче до оригіналу, майже дослівно, оскільки метафора містить багато інформації про самого автора, його сприйняття світу та світогляд. Авторські метафори також є цінним джерелом для збагачення мови перекладу.

Однак Ньюмарк зазначає, що метафори часто включають культурні концепції, які можуть бути незрозумілими або абсолютно чужими для реципієнта перекладу, тому їх можна адаптувати за допомогою більш зрозумілих образів. [62, 112-113]. Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу є другою за частотою використання(46 випадків) і допомагає зберегти експресивність і стилістичне забарвлення висловлювання:

- *«Пішов Жора — аптекар-практикант, гроза цілодобових магазинів»* [82, 16] – *“ Se ne andò Žora, l'apprendista della farmacia, il terrore dei negozi aperti ventiquattr'ore su ventiquattro ”* [83, 17]. В цьому прикладі ми бачимо використання слова «terrore» - терор, жах, страх. Подібна заміна допомагає майже повністю передати образність метафори;
- *«Вихопить іще одного невдачу з кігтистих лап смерті»* [82, 63] - *“Strapperà l'ennesimo disgraziato dalle grinfie ossute della morte ”* [83,

64], де «кігтисті» замінено на “ossute” – кістляві, що є більш звичним образом для італійського читача;

- «тож тьотя Амалія нараз увімкнула всі берегові вогні й узялася добивати нещасного дядю Алекса»[82, 292] - “La zia Amalia mise in campo le sue armi di riserva e si lanciò all’attacco dell’infelice zio Alex”[83, 294]. Тут використана заміна словосполучення «увімкнула всі свої берегові вогні» на “mise in campo le sue armi di riserva”, тобто «ввела у гру всю свою резервну зброю». Обидва вирази є метафоричними, при використанні італійського відповідника перекладачки досягають збереження смислового і стилістичного навантаження виразу.

В усіх трьох випадках збережена образність метафор, але дібрано більш властиві для мови перекладу образи, що сприяє збереженню функції і стилістики метафори.

Випущення метафори, за словами П. Ньюмарка, може відбуватися лише через її недоречність під час перекладу. Перекладачки вдаються до випущення метафор 18 разів.

Часто ми бачимо випущення при перекладі прислівникових метафор: «розпачливо застряг чийсь небіж»[82, 101] - “si era infilato il nipote di qualcuno”[83, 102]; «пила каву, що безнадійно остигала» [82, 106] - “beveva il caffè ormai freddo” [83, 107]; «Залізо глухо озивалось» »[82, 123] - “Il ferro risuonava”[83, 124]. В цих прикладах вилучення метафори зумовлено граматичними особливостями мови, використання прислівників в італійській мові не є так поширеним, як в українській, хоча в деяких випадках їх вилучення пояснюється лише інтенцією перекладачок, а не неможливістю їх використання.

Також ми бачимо випадок вилучення персоніфікації, що безсумнівно знижує рівень образності мовлення: «Посеред кімнати темніли верстати, уздовж стін тулилися столи, захаращені банками»[82, 143] - “In mezzo alla stanza si vedevano le sagome scure degli attrezzi, addossati al muro c’erano tavoli ingombri di lattine” [83, 145], де персоніфіковане «тулилися столи» було замінено на нейтральне “c’erano tavoli” (були столи).

Іншим прикладом вилучення метафори може бути заміна метафоричного слова чи словосполучення на стилістично нейтральне. Ми бачимо приклади використання стилістично нейтральних дієслів: «рвав повітря легенями»[82, 57] - “*fa aspiravo l’aria a pieni polmoni*”[83, 58], де «рвав» відтворено як “*aspiravo*”(вдихав); «вилизувати цей чортів килим»[82, 162] - “*pulire quel dannato tappeto*”[83, 164], де «вилизував» відтворено як “*pulire*” (прибирати); а також вилучення дієслівної метафори шляхом вилучення дієслова як такого: «повітрям гуляє протяг» [82, 127]- “*le correnti d’aria soffiare*”[83, 128].

Спостерігаємо 1 приклад вилучення прикметникової метафори: «випустив зі свого напівсліпого ока сувору сльозу»[82, 326] - “*non riuscì a trattenere una lacrima che scese dall’occhio semicieco*”[83, 329].

Цікавими є випадки деметафоризації шляхом заміни підмету: «Я не знаю, яка на смак їхня любов, яка вона на дотик, як вона вимовляється їхніми устами.» [82, 308]- “*Non so quale sapore abbia il loro amore, come siano a toccarle, che suono abbia la parola amore sulle loro labbra.*”[83, 309]. Так метафора «любов на дотик» не було збережено, так як перекладачки замінили підмет «вона», тобто любов, на підмет «вони», тобто жінки, чия любов описується, тим самим вилучивши метафору. В цьому ж прикладі ми бачимо, що «вона», тобто любов, було замінено на «слово любов», яке «вимовляється». І хоча сенс речення збережений, його метафоричність не передана.

Схожим є приклад: «ось сюди й сповзаються потопельники та повішеники, припливають ріками, проникають крізь вокзали, покращуючи загальну демографічну ситуацію» [82, 98] - “*quindi qui si raccolgono gli annegati e gli impiccati, arrivano persone navigando sui fiumi, oppure giungono passando per le stazioni migliorando la situazione demografica generale*”[83, 100]. Перекладачки додають слово “*persone*”, тобто замінюють підмети «потопельники та повішеники» на «люди», таким чином вилучаючи метафору, не відтворивши її гумористичне навантаження.

Відтворення семантики метафори описово(5 випадків) також призводить до деметафоризації. Тричі це зумовлено використанням описової конструкції для

перекладу прислівника: *«гнівно набивати комусь повідомлення»* [82, 28]- *“e si mise furioso a mandare un messaggio a qualcuno”*[82, 29]; *«білозубо дивились життю в недовірливі очі, зухвало кидаючи виклик непевному майбутньому»* [82, 291]- *“con i loro denti bianchi sfidavano boriosi lo sguardo diffidente della vita che in realtà era piena d’incognite.”*[83, 293]; *«Маріо вже босоного гуномів»* [82, 176] - *“Intanto Mario pesticiava a piedi nudi”* [83, 178].

В одному з прикладів ми бачимо, що описовий переклад шляхом додавання слова “color”, хоч і призводить до певної втрати образності, але передає метафоричність висловлювання: *«теплою бронзою відсвічує її шкіра»*[82, 153] - *“la sua pelle che brillava di caldi riflessi color bronzo”*[83, 155].

Описовий переклад застосовується для відтворення метафори, що будується на звичному для нашого читача образі. Так, наприклад, «святкові хороводи» було перекладено як «від одного святкування до іншого», що допомагає досягти часткового збереження образу метафори: *«Усі друзі й знайомі, з якими вони до цього водили безкінечні святкові хороводи, раптом кудись зникли. Розсмоктались у крижаних бузкових сутінках.»*[82, 209] - *“Amici e conoscenti, con i quali fino a quel momento erano passati da una festa all’altra, improvvisamente scomparvero. Si dileguarono nei freddi crepuscoli lilla.”*[83, 211].

Відтворення метафори порівнянням(3 випадки) використовується перекладачками для збереження образності прикметникової метафори: *«Вулицею бігли школярі, снували нечисленні перехожі, на розі стояв двірник, світячись здалеку помаранчевим вогнем жилетки.»*[82, 71] - *“Per la strada correivano alcuni scolari, qualche passante avanzava lento, all’angolo riluceva come un fuoco la casacca arancione dello spazzino”*[83, 72]; *«тарганяче шарудіння механічних будильників»* [82, 77]- *“le sveglie meccaniche che sfrigolavano come scarafaggi”*[83, 78]. На цих прикладах ми бачимо, що подібна заміна зумовлена бажанням перекладачок максимально зрозуміло передати сенс висловлювання і допомагає відтворити значення метафори без втрати образності.

2.4. Особливості відтворення порівнянь при перекладі італійською

У поетичних текстах Сергія Жадана переважають індивідуальні порівняння, які відображають високий рівень творчого мистецтва поета, глибину його почуття слова та оригінальність мовного виразу. Смісл таких порівнянь часто не відкривається зразу, і їх тлумачення вимагає великих зусиль і ретельного аналізу широкого контексту. Порівняльні звороти в творах Сергія Жадана свідчать про значну різноманітність у способах вираження.

Рисунок 3 - Стратегії відтворення порівнянь у перекладі(вибірка: 93 порівняння)

З 93 проаналізованих прикладів порівнянь, 69 з них були перекладені шляхом дослівного перекладу, або калькування. Це зумовлено подібністю певних образів в обох культурах.

Порівняння в романі С. Жадана, виконує не лише функцію конкретизації уявлення про предмет, а й відображає ставлення автора до нього. Найяскравішими є приклади порівняння героїв, їхніх почуттів чи дій з тваринами: *«і без краватки почувався невпевнено — наче пес, якого вперше на ніч спустили з ланцюга.»*[82, 231]- *“ma senza cravatta si sentiva insicuro, come un cane a cui per la prima volta avessero tolto la catena di notte.”*[83, 233]; *«у вас такі*

жінки! Руді й гарячі, мов білки! Блідошкірі, як медузу!»[82, 307]-“*Avete certe donne! Coi capelli rossi e piene di ardore, come scoiattoli. Con la pelle bianca come meduse!*”[83, 309]. На прикладі цих порівнянь ми можемо бачити, що перекладачки зберігають образи тварин, що може свідчити про те, що характеристики властиві певним тваринам є однаковими в обох культурах.

Також автор часто використовує порівняння з певними професіями, часто вдаючись до несподіваних аспектів певної діяльності. В більшості випадків такі порівняння повністю відтворюється при перекладі: «*Дядь Саша... схожий був на сажотруса, який упав із даху просто до святкового столу й тішився, адже все могло скластися куди гірше.*»[82, 28] – “*Lo zio Saša... sembrava uno spazzacamino caduto dal tetto direttamente sulla tavola della festa, felice perché tutto poteva andare assai peggio.*”[83, 29].

Шляхом калькування були перекладені і релігійні образи, якими насичений текст роману, так як для обох культур ці образи є знайомими: «*легковик схожий був на тіло християнського святого, замученого римськими легіонерами.*»[82, 247] – “*l’auto somigliava al corpo di un santo martirizzato dai legionari romani.*”[83, 249].

Проте, добір дослівний переклад не завжди є можливим, що пояснюється асиметрією мов та культур двох країн. В таких випадках перекладач змушений застосовувати лексико-граматичні трансформації та перекладацькі стратегії. П. Пієріні виділяє 5 основних стратегій перекладу порівнянь:

– Заміна порівняльної конструкції мови оригіналу конструкцією мови перекладу(5 випадків): *Темрява стояла довкола них, ніби вода довкола нерухомих сомів, не наважуючись сколихнути їхній спокій.*[82, 28] – “*L’oscurità le avvolgeva come l’acqua che non vuole turbare l’immobilità dei pesci gatto*”.[83, 29]. В цьому прикладі автор використовує порівняльну конструкцію в середині речення, продовжуючи головне речення після порівняння і застосовуючи «не наважуючись» до темряви, в той час як перекладачки розширюють порівняння і застосовують «не хочуть» вже до води.

Така стратегія часто зумовлена відмінностями структур мов оригіналу. Так у наступному прикладі ми бачимо заміну слова «мов» на зворот “se fosse”:
«тиші, яка ставала дедалі нестерпнішою, загрожуючи розірвати повітря, мов паперовий пакет.»[82, 36]- *“il silenzio che si faceva sempre più insopportabile e rischiava di lacerare l’aria come se fosse un sacchetto di carta.”*[83, 37].

– Часткова втрата образу порівняння(8 випадків). Прикладом такої стратегії може бути синонімічний переклад у випадках, коли слово в українській мові не має прямого відповідника в італійській. У таких випадках добирається слово, яке частково відображає значення вихідного слова і найкраще відповідає контексту: *«... легко погойдуючись, наче юнга.»*[82, 79] – *“ondeggiando come un marinaio.”*[83, 80]. Слово «юнга» перекладено як “marinagio”, тобто «матрос», навіть за наявності прямого відповідника в мові перекладу. В цьому прикладі це не впливає на образність порівняння. Іноді перекладачки вдаються до генералізації, наприклад замінюючи слово «танкер» на “un cargo”(судно): *«Світилися порожні подвір'я, у яких стояла темрява, ніби вода в затонулих танкерах.»*[82, 53] - *“Brillavano i cortili vuoti dove la tenebra ristagnava come acqua in un cargo affondato.”*[83, 54]. Генералізація в даному випадку не впливає на образність висловлювання, і можливо, була використана для уникнення переобтяження тексту.

В більшості випадків часткова втрата образу порівняння зумовлена вилученням певного слова: *«Ковдра лежала на підлозі, мов забутий десантником парашут, простирadlo звисало з ноги, як зірваний із ворожої адміністрації прапор.»*[82, 102] – *“La coperta giaceva a terra come un paracadute dimenticato, il lenzuolo pendeva da un piede come una bandiera strappata al nemico.”*[83, 103]. Тут ми бачимо вилучення слів «десантником» та «адміністрації», і таке узагальнення значно зменшує стилістичне забарвлення мови автора. Як зазначалось раніше, С. Жадан часто використовує порівняння з певними професіями, для нього характерно і використання урбаністичних образів, тому таке вилучення призводить не лише до втрати стилістичних відтінків, а й до втрати характерної для автора лексики.

В деяких випадках перекладачки вдаються до вилучення епітету, що також знижує експресивність висловлювання: *«зелені круглі місяці, що сріблять їм шкіру й роблять зуби їхні білими, як колота порцеляна.»*[82, 223] – *“tonde lune verdi che inargentano la pelle e rendono i loro denti bianchi, come se fossero di porcellana.”*[83, 225]. Слово «колота» не було збережено при перекладі, що певною мірою зменшує експресивність порівняння, незважаючи на відтворення образу.

– Збереження порівняльної конструкції мови оригіналу з додаванням нової інформації в мові перекладу(3 випадки): *«Волосся на голові нагадувало червону заграву, що роздувається вітром.»* [82, 123] - *“I suoi capelli ricordavano il bagliore infuocato di un tramonto scompigliato dal vento.”*[83,124]. Іноді така стратегія допомагає зробити порівняння більш зрозумілим для читача. В цьому прикладі ми бачимо використання метафори “il bagliore infuocato”, що допомагає компенсувати переклад слова «заграва» стилістично нейтральним «закат». Подібна стратегія використовується переважно для пояснення, і може втілюватись описовим перекладом: *«Даша загорнулася в халат, мов генерал розбитої армії в шинель»*[82, 75] - *“avvolgendosi nell'accappatoio come un generale nella mantella dopo una battaglia persa”*[83, 76]. Тут ми бачимо описовий переклад слова «розбитої» - «після програної битви».

– Заміна порівняльної конструкції мови оригіналу на більш зрозумілу для реципієнтів, де часто відбувається часткова або повна зміна образу (7 випадків). Це може бути заміна дієслова, що лише частково змінює образ порівняння і часто використовується з метою зрозумілішого для реципієнта тексту перекладу опису певної дії: *«згустку, який просто роз'їдав ізсередини всі внутрішні органи, мов запущена кимось під шкіру піранья.»* [82, 14] – *“nucleo interiore che divorava dal di dentro gli organi come un piranha infilato sotto la cute.”*[83, 15], де «запущена» було перекладено як ‘infilato’ (засунута); *«Рантом темрява під моїми пальцями здригнулася, легко озвалася, ніби хтось зітхнув.»*[82, 42]- *“All'improvviso, al tocco delle mie dita, la tenebra si scosse, si fece viva come se sospirasse.”*[83, 43], де

«озвалася» було перекладено як “*si fece viva*”(зробилася живою). Подібні заміни не мають великого впливу на експресивність мовлення.

Набагато цікавішими є заміни образів, з якими порівнюються певні предмети чи явища. Так у наступному прикладі ми бачимо значне зниження експресивності висловлювання за рахунок використання “*cisterna*” замість «товарняк»: *«збиваю пляшку, та глухо завалюється набік і повільно, як вантажений нафтою товарняк, котиться вимитою холодною плиткою»*[82, 69]- *“mi tiro su di botto, urto contro la bottiglia che si rovescia piano di lato, come una cisterna di benzina, rotola sulle fredde mattonelle bagnate scricchiolando.”*[83, 70]. Образ товарного потягу в цьому випадку замінюється цистерною, що можливо є більш влучним, але не таким масштабним порівнянням.

Іноді, навпаки, заміна образу сприяє його підсилению: *«підозрілі банки з домашніми соліннями, схожі на відьомські приправи.»*[82, 159] – *“vasetti assai sospetti di prodotti in salamoia simili a pozioni di streghe.”*[83, 161], де образ «отрут» є інтенсивнішим за образ «приправ».

Цікавим є приклад: *«Після ночей із нею тіло його виглядало так, наче він у темряві продирався крізь шипшину.»*[82, 120] – *“Dopo le notti con lei, il suo corpo era talmente malridotto da sembrare che avesse strisciato nelle tenebre attraverso una siepe di rovi.”*[83, 121]. Шипшина не є загальновідомим образом для італійців, так як її ареол обмежений північчю країни, тому перекладачки не вдаються до калькування, а використовують заміну образу на всесвітньовідомий образ терену.

– Вилучення порівняння в тексті перекладу застосовується лише один раз: *«лише лікті й зап'ястки час від часу вихоплювалися з повітря, ніби з чорного молока.»*[82, 32] - *“solo le braccia e i polsi emergevano di tanto in tanto dal nero dell'aria lattiginosa.”*[83, 33]. В цьому випадку перекладачки компенсують порівняння використанням метафори, що допомагає зберегти образність висловлювання.

2.5. Збереження експресивності повторів у перекладі італійською

Одною з характеристик індивідуального стилю автора є повтор, який в широкому сенсі означає «повторне використання виразу (морфеми, лексичного елемента, власного імені, фрази тощо), яке вже траплялося в контексті». У вузькому розумінні це можна розглядати як усвідомлене відхилення від синтаксичних стандартів. Повторення виявляється у багаторазовому використанні, у контексті ідентичних або подібних звуків, слів або їх частин, синтаксичних конструкцій у певній послідовності.

Цей стилістичний прийом застосовується автором з метою привернути увагу читача та створити враження дії та ритму. Крім того, цей прийом можна використовувати для підкреслення важливих думок чи інформації, надання нового погляду на події, посилення емоційної атмосфери тощо. Широко використовується лексичне повторення, а саме повторення слів і синтаксичних конструкцій у реченні чи тексті, щоб збільшити виразність тексту. Лексичний повтор може мати лише синтаксичну функцію зв'язку, тобто бути стилістично нейтральним, і водночас може підкреслювати значущість нової інформації, тобто служити стилістичним прийомом, який акцентує увагу читача на семантиці повторюваних слів і змісті речень.

У романі С. Жадана найпоширенішою є така стилістична фігура, як анафора – повторення початкових частин суміжних відрізків мовлення (слів, фраз). За допомогою анафори повторюваний елемент зазнає сильного змістового виділення. Таким чином автор намагається підсилити свою думку як логічно, так й емоційно: «*Не вистачало часу, не вистачало бажання, не вистачало терпіння витримувати весь той дим, в якому він жив.*» [82, 41] - “*Mi mancava il tempo, mi mancava il desiderio, mi mancava la pazienza per sopportare il fumo in cui viveva.*” [83, 42]. Більшість анафор була збережена при перекладі, що сприяє відтворенню емоційного напруження тексту.

Анафора не рідко використовується для створення протиставлення і контрастності висловлювання: «*Так почалося літо, так померли всі мої мрії.*» [82, 88] - “*Così iniziò l'estate e s'infransero i miei sogni*” [83, 89]. Ми бачимо випущення анафори, що призводить до зниження експресивності

висловлювання. До того ж, слово «померли», що в протиставленні слову «почалось» створювало мовленнєвий контраст, було перекладено як “s`infransero”(зруйнувались), що також знижує експресивність речення.

Цікавою особливістю мовлення автора є повтор вставних конструкцій в великих частинах тексту: *«Так сталося, що вона, ясна річ, весь час сиділа поруч, просто біля мене, на чіємусь робочому столі, заваленому звітами й газетними вирізками, і я цілий вечір відчував, ясна річ, її тепло й м'якість, і в мені, ясна річ, зривало останні запобіжники, бо коли ж іще, думав я, як не тепер, ніколи більше, погоджувався я, лише сьогодні. .. Якоїсь миті все це, ясна річ, стало виглядати аж надто відверто, і вона, як особа, що дбає про свою репутацію, але й, ясна річ, не хоче образити доброго приятеля, виявила ініціативу й запропонувала йти.»*[82, 264] – *“Ovviamente successe che lei fosse tutto il tempo seduta accanto a me a un tavolo coperto di resoconti e ritagli di giornali, e ovviamente io sentii per tutta la sera il suo calore e la sua morbidezza, e ovviamente tutti gli argini si ruppero, perché quando mai, pensavo, se non ora, non ci sarà un'altra occasione, mi ripetevo, oggi o mai più... Ovviamente, a un certo punto, tutto cominciò ad apparire troppo evidente e lei, che ci teneva alla reputazione ma non voleva neppure offendere un buon amico, prese l'iniziativa e propose che ce ne andassimo.”*[83, 266]. Подібні повтори надають тексту зв'язності і динамічності, часто створюючи гумористичний ефект. Через відмінності граматики італійської та української мов, а саме наявності в італійській мові традиційного порядку слів, перекладачки компенсують повтор вставних конструкцій анафорою, що допомагає частково зберегти експресивність та повністю відтворити динамічність уривку.

Автор поєднує синтаксичні та лексичні повтори, іноді ці повтори можуть використовуватись в різних абзацах, чи різних частинах роману, створюючи ефект цілісного простору: *«був у арабів, зазірав до в'єтнамців, братався з працівниками Макдональдса, пив на брудершафт із туберкульозниками, замовляв шампанське в сауні «Здоров'я»* [82, 79]- *“entrai dagli arabi, feci un salto dai vietnamiti, strinsi amicizia con gli inservienti di McDonald's, brindai con i tubercolotici, ordinai dello sputante alla sauna “Salute”*[83, 80]; *«Дивно, що мене*

не побили туберкульозники. Прикметно, що мене не пограбували в'єтнамці. Приємно, що мене викинули з Макдональдса.»[82, 80]- “*Strano che i tubercolotici non mi abbiano riempito di botte. Notevole anche che i vietnamiti non mi abbiano derubato. Apprezzabile che gli inservienti di McDonald's mi abbiano cacciato fuori.*”[83, 81]. У цьому прикладі ми можемо бачити повне відтворення лексичного повтору і паралелізму, зі збереженням повторюваних структур сурядних речень, що допомагає зберегти експресію та гумористичний ефект.

Сергій Жадан використовує морфемний, лексичний та синтаксичний повтори, поєднуючи їх з алітерацією: «*На маму він схожий не був. Але маму, схоже, любив. Я йому, очевидно, заважав.*»[82, 84] - “*Alla madre non somigliava. Però probabilmente le voleva bene. Senza dubbio io gli davo fastidio.*”[83, 85]. Тут ми бачимо повтор звуку «ж», що не було відтворено при перекладі, морфемний повтор також був упущений за рахунок неможливості відтворення і смислу висловлювання і однакових морфем одночасно. Лексичний повтор слова «мама» був також випущений при перекладі і замінений на італійський займенник, паралелізм також не був відтворений. Тобто, ми бачимо, що жодний з 4 типів повтору в цьому прикладі не був відтворений при перекладі.

В наступному прикладі автор використовує подвоєння, анафору та синтаксичний повтор: «*Пір'я, це було пір'я, ніжне й невагоме на дотик. Щось, схоже на щойно забитого птаха, щось, наповнене кров'ю й пам'яттю.*» [82, 42] – “*Erano piume, piume delicate e leggere. Sembrava un uccello appena morto, una cosa ancora piena di sangue e memoria.*”[83, 43]. Ми можемо бачити відтворення подвоєння, але вилучення анафори. Синтаксичний повтор в цьому випадку також не був збережений у перекладі.

Іноді автор поєднує повний повтор слова з використанням однакових та однокореневих слів, створюючи таким чином ефект градації: «*запропонувала промити мені шлунок, поставити крапельницю, випити снодійне, випити вітаміни, випити морсу, випити марганцівки, випити морсу з марганцівкою, випити марганцівку без морсу, але зі снодійним, випити все разом і запити чаєм*»[82, 80] - “*cominciò a propormi di fare una lavanda gastrica, magari una flebo,*

di prendere un sonnifero, di prendere le vitamine, di prendere una tisana di bacche, di prendere il permanganato, oppure una tisana al permanganato, anzi il permanganato senza la tisana ma con il sonnifero, alla fine di prendere tutto insieme al tè.”[83, 81].

Градація в драмі – це поступове наростання, що прямує до найвищої точки. В ній закладено механізм поступового, від частини до всеохопного осягнення об’єкта, на який спрямовано увагу читача. В перекладі ми бачимо повтор слова “prendere”, хоч повтор збережений і не у всіх частинах речення. Тут ми також бачимо ампліфікацію, тобто замикання фразою «випити все разом», що було відтворено при перекладі.

Характерним для творчості Сергія Жадана є стилістичні засоби переліку, заснованого на синтаксичному повторі: *«Лише ранковий вогонь у голові, пообідня порожнеча в горлі, різке вечірнє світло.»*[82, 256]- *“Solo il fuoco in testa al mattino, il vuoto in gola nel pomeriggio, una luce accecante la sera”*[83, 258].; переліку, заснованого на лексичному повторі: *«Рожеве волосся, кривава помада, рожева майка, криваві нігті, рожеві пухнасті капці, кривавого кольору білизна.»* [82, 47] – *“Capelli rosa e rossetto color sangue, una maglietta rosa e le unghie scarlatte, pantofole di pelo rosa e biancheria rosso sangue.”*[83, 48]: та повного паралелізму: *«так смакує лише смерть, це краще за будь-які прянощі, це солодше за будь-які мікстури»* [82, 256] – *“solo la morte ha questo sapore, è meglio di qualsiasi spezia, più dolce di qualsiasi pozione»*[83, 258]. В усіх трьох прикладах ми бачимо відтворення паралелізму при перекладі. В першому прикладі перекладачки вдалились до граматичної трансформації зміни частини мови, в другому ми бачимо описовий переклад метафори «кривавий». В третьому прикладі неможливо було повністю відтворити структуру речення через неможливість відтворення ступеня порівняння прислівника одним словом.

Перелік часто створюється за рахунок повтору однакових членів речення, в романі ми можемо бачити приклад переліку означень з використанням морфемного повтору префіксу по-: *«по-підлітковому зсутулені постаті студентів і практикантів, по-дитячому розбите взуття петеушників у коридорі, по-молодечому різані дешевими бритвами підборіддя*

старшокласників і злісних дезертирів» [82, 276] – “ i volti giovani dei cadetti, le sagome adolescenziali di studenti e tirocinanti, le scarpe malandate dei ragazzi dell’istituto professionale in corridoio, il mento mal rasato degli alunni delle classi superiori e dei disertori recidivi”[83, 278]. Як вже згадувалось раніше, через обмежені можливості використання в італійській мові прислівникових метафор, перекладачкам часто доводиться вдаватись до лексико-граматичних трансформацій. В цьому прикладі ми бачимо відтворення переліку, але з використанням заміни частини мови.

Часто використання повторів слугує створенню іронічного чи гумористичного ефекту. Так у наступних прикладах ми бачимо повтор морфем задля створення гри слів:

- *«Служба відбувалась у кіноконцертному залі. Кіно не показували. Концертів теж не було.»[82, 107]- “Il culto si svolgeva nella sala da concerto del cinema-teatro. Film non se ne proiettavano più. Concerti non se ne facevano”[83, 108]. В цьому прикладі повтор був відтворений частково, перекладачки не вдалися до повтору слова “cinema”, що призвело до зниження експресивності за рахунок вилучення гри слів.*
- *«у свої тридцять довіряв лише провидінню. Хоча довіри воно відверто не заслуговувало.»[82, 146] – “capiva e a trent’anni si fidava solo della provvidenza. In realtà nemmeno quella avrebbe meritato la sua fiducia”[83, 148]. Тут ми бачимо відтворення морфем.*
- *«Узимку вона влаштувалась на роботу в якийсь благодійний фонд, проте фонд виявився недостатньо благодійним, навіть працівникам своїм нічого не платив»[82, 256]- “in inverno era stata assunta presso una fondazione di beneficenza, però la fondazione si era rivelata così poco benefica che non riusciva a pagare neppure i dipendenti.”[83, 258]. В цьому прикладі ми бачимо відтворення лексичного повтору шляхом морфемного повтору, що навіть підсилює гумористичний ефект.*

Автор вдається і до використання анафори з метою створення іронічного ефекту:

- *«Якби могли, звалтували б її прямо тут, коло фонтана. А якби вона могла, то не заперечувала б.»*[82, 112]- *“Se avessero potuto, l'avrebbero scopata direttamente lì, accanto alla fontana. E se avesse potuto, lei non avrebbe opposto resistenza.”*[83, 113]. Тут ми бачимо відтворення анафори, що допомагає зберегти гумористичний ефект.
- *«Іноді людина народжується без голосу. А іноді з таким голосом, що краще б його ніхто не чув. Іноді людям відрізають зайві частини тіла, іноді ці зайві частини в них виростають.»*[82, 185] – *“C'è chi nasce senza voce. Oppure con una voce che sarebbe meglio che nessuno ascoltasse. A qualcuno a volte tagliano parti inutili del corpo, ad altri invece crescono parti inutili”*[83, 186].. В цьому ж прикладі анафора не була відтворена, але перекладачки досягають збереження гумору шляхом збереження лексичного повтору.

Бачимо в романі й приклад акумуляції, тобто нагромадження у межах одного речення, вираженого підрядними реченнями, що виконують одну синтаксичну функцію: *«З утомленого й відстороненого виразу її обличчя можна було зрозуміти, як добре й важко їй сьогодні велося, як вона переживає через те, що сталося, як анітрохи не шкодує за тим, що відбулося.»*[82, 261] – *“L'espressione stanca e distaccata del suo volto lasciava capire quanto quel giorno per lei fosse stato bello e pesante, quanto soffrì per quello che era accaduto ma non le rincrescesse affatto.”*[83, 263]. Перекладачки не відтворюють акумуляцію, хоча зберігають анафору.

В романі широко представлені асиндетони, тобто синтаксичний повтор, який поєднує елементи безсполучниковим зв'язком. Подібні речення вирізняються лаконічністю, певною суворістю, та часто використовуються для відображення напружених ситуацій. Сергій Жадан часто вдається до цього стилістичного засобу в описах персонажів для зображення їх суворості чи холодності. В цьому прикладі ми бачимо поєднання асиндетона з графічним повтором(використання дужок для вираження ставлення головного героя до описуваного персонажу), що створює контрастний ефект: *«Тягав у кишенях*

хімічні олівці та канцелярські прилади (я сам бачив, як він намагався степлером прищепити шнурівки моїх кедів до підлоги, вона, звісно, не повірила), мав подарований татом використаний газовий балончик (ну, це вона думала, що використаний), подарований дідусем портсигар (від нього пахло тютюном, я говорив їй, але вона відмахувалась і не зважала), знайдений десь стетоскоп (для чого він йому? — запитував я знервовано), позичені в когось гільзи з мисливської рушниці, вкрадений у мене швейцарський ніж (не віддавав, уперто переконуючи, що це його, вона знову ж таки ніби й вірила мені, проте ніж так і не забрала).»[82, 86] – “Nelle tasche portava strani pennarelli e oggetti di cancelleria (avevo visto con i miei occhi come aveva provato ad attaccare al pavimento i lacci delle mie scarpe con una spillatrice, ma lei naturalmente non ci credeva), il padre gli aveva regalato una bomboletta a gas ormai vuota (be', ovviamente era lei a pensare che fosse vuota), il nonno gli aveva dato un portasigarette (il ragazzino puzzava di tabacco, ma lei scrollava le spalle senza dare alcuna importanza alla cosa), aveva trovato da qualche parte uno stetoscopio (a che gli serve? domandavo nervoso), qualcuno gli aveva prestato alcune cartucce di un fucile da caccia, si portava dietro un coltellino svizzero rubato a me (non voleva restituirmelo, affermava cocciuto che era suo, lei aveva l'aria di credere alle mie parole, ma il coltellino non glielo tolse)” [83, 87]. Асиндетон в даному прикладі створюється за рахунок використання дієприкметників. Перекладачки вдалились до цілісного перетворення, що було зумовлено граматичними відмінностями двох мов, і досягли відтворення асиндетону, змінивши додаток на сурядні речення. Така трансформація не призвела до втрати емоційної напруженості речення.

Висновки до Розділу 2

1. Аналіз стилістично-маркованої лексики твору «Месопотамія» показав, що найбільш частотним було використання просторіччя, сленгу, жаргонізмів та вульгаризмів. Основною проблемою їх відтворення у перекладі є відсутність еквівалентних лексем в італійській мові. Найчастішими прийомами для

відтворення просторіччя, сленгу та жаргонізмів були диференціація та генералізація, що призвело до часткової втрати смислового та експресивного значення. Однією зі стратегій перекладачок для компенсації безеквівалентних лексем було використання розмовних відповідників в італійській мові. При перекладі вульгаризмів перекладачки переважно вдавалися до підбору еквіваленту в мові перекладу.

2. Фразеологічні одиниці було відтворено в перекладі за допомогою фразеологічного і нефразеологічного перекладу в рівній мірі. Загальноприйняті фразеологізми, що будуються на звичних для європейців образах було переважно відтворено повними або частковими фразеологічними еквівалентами, де використання часткових еквівалентів часто зумовлювалось граматичними відмінностями двох мов. Збереження фразеологічності досягалось також шляхом використання фразеологічних аналогів та контекстуальних замінів. Однак, велика частина фразеологізмів була відтворена шляхом калькування зі збереженням образності, а також описовим перекладом, що призвело до певної втрати образу, але допомогло зберегти сенс фразеологізму.

3. В романі «Месопотамія» переважають індивідуально-авторські метафори, образи яких в переважній більшості були відтворені у перекладі. Ми спостерігаємо повне відтворення образу метафори, а також зміну образу на більш звичний для реципієнтів тексту перекладу, що допомагає зберегти метафору. Перекладачки нерідко вдавались деметафоризації, часто шляхом вилучення метафори, що призвело до повної втрати образу. Відтворення метафори описово також призвело до деметафоризації.

4. При перекладі авторських порівнянь найпоширенішими стратегіями були дослівний переклад та часткова зміна образу порівнянь, що допомогло відтворити порівняння у перекладі та у більшості випадків відтворити індивідуальний світогляд автора. При аналізі перекладу були виявлені випадки часткової втрати образу порівнянь, часто за рахунок вилучення перекладачками епітета з порівняння або застосування генералізації.

5. Сергій Жадан використовує лексичні і синтаксичні повтори в творі задля увиразнення мовлення, надання йому художньої своєрідності. Письменник майстерно використовує семантико-стилістичні можливості анафори, переліку, паралелізму та асиндетону. Часто повтор слугує засобом створення іронічного ефекту та контрастності. При перекладі більшість лексичних та синтаксичних повторів була відтворена, однак перекладачки зіштовхнулись з труднощами при відтворенні гри слів, що будується на морфологічному повторі, при відтворенні алітерації та при відтворенні синтаксичних повторів через неможливість використання однакових граматичних форм. Однак, експресивність повторів була здебільшого збережена у перекладі.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було розглянуто поняття «ідіолект та «ідіостиль» та їх взаємозв'язок. Поняття ідіолекту визначається як сукупність індивідуальних особливостей мовлення конкретної особи, тоді як ідіостиль характеризує особистий стиль творів певного автора через сукупність стильових особливостей. Варто зазначити, що ідіолект може бути більш широким поняттям, оскільки ідіостиль є характерним для певного проміжку часу.

При аналізі художнього тексту важливо розглядати різні складові авторського стилю, зокрема лексико-стилістичні маркери, що визначають індивідуальний стиль автора. Особливістю індивідуального стилю є використання стилістично-маркованої лексики, що збагачує текст і робить його більш експресивним. Проблема перекладу стилістично-маркованої лексики полягає у досягненні еквівалентності перекладу, збереженні рівності змістової, смислової, стилістичної та функціонально-комунікативної інформації.

Проблема перекладу порівнянь і метафор полягає в збереженні образності та емоційного впливу оригінальних тропів у тексті перекладу. Перекладачеві потрібно передати не лише смислове навантаження, а й відтворити ті образи, що створені автором. Успішний переклад залежить від розуміння культурних та лінгвістичних нюансів обох мов, а також від здатності знайти адекватні еквіваленти для образних висловів.

Повтори (морфемні, лексичні, синтаксичні) відіграють ключову роль у формуванні текстуальної єдності та зв'язності, а також додають тексту емоційного забарвлення. Вони не лише підсилюють враження від тексту, але й дозволяють авторам впливати на читачів, створюючи різноманітні ефекти, від іронічних до емоційно насичених. Таким чином, повтор стає не лише мовним засобом, а й могутнім інструментом впливу та виразності мовлення.

Важливою характеристикою індивідуального стилю С. Жадана є використання експресивно забарвленої лексики. Для характеристики героїв, комічного увиразнення та наближення твору до реальності автор використовує просторіччя, сленг, жаргон та вульгаризми. Зважаючи на проблему відсутності

відповідних лексем у італійській мові, найпоширенішими способами перекладу стали диференціація та генералізація, які призвели до часткової втрати смислового та експресивного змісту. Добір еквіваленту був можливий при перекладі більшості вульгаризмів та частини просторіч. У збереженні експресивності мовлення відіграла роль стратегія відтворення просторіч, сленгізмів та жаргонізмів іншими стилістично забарвленими одиницями, такими як оноματοпея, демінутиви, діалектизми.

Фразеологізми у творі С. Жадана „Месопотамія" відіграють важливу роль у творенні індивідуального стилю автора, вирізняються багатством значеннєвих відтінків і використовуються для відображенні психологічних особливостей дійових осіб. Фразеологія допомагає у створенні національного колориту та наданні твору експресії. Аналіз відтворення кодифікованих фразеологізмів(61) у перекладі показав, що в більшості випадків фразеологізм було відтворено шляхом використання повного(17 випадків) чи часткового(8 випадків) еквіваленту. Другим за частотністю способом перекладу став описовий(21 випадок), що зумовлено відсутністю відповідників певних фразеологізмів в італійській мові або наявності в італійській мові дієслова, що відтворює значення українського фразеологізму. Дослівний переклад(9 випадків) з метою збереження образності висловлювання використовувався переважно для відтворення фразеологізмів на позначення дії «дивитися». Високу ступінь відтворення образності показали і такі способи перекладу, як добір фразеологічного аналогу(3 випадки) та контекстуальна заміна(3 випадки).

Мовлення Сергія Жадана вирізняється високою метафоричністю. Весь роман пронизаний метафорами, як загальноживаними, так і індивідуально-авторськими. Адекватне відтворення цього тропу у перекладі грає визначну роль у збереженні особливостей індивідуального стилю автора. При аналізі стратегій перекладу метафор було виявлено, що з 157 метафор 85 метафор було відтворено з повним збереженням образу, і 46 метафор з заміною образу відповідником, що зумовлено відмінностями в українській та італійській культурах та звичних для них образів. Аналіз показав, що заміна образу, так само як і відтворення

метафори порівнянням(3 випадки), є вдалими стратегіями не лише для відтворення метафори, але й для збереження її експресивності. Деметафоризацію спостерігаємо при використанні стратегії вилучення метафори(18 випадків) та описового відтворення метафори(5 випадків). Часто ці дві стратегії зумовлені неможливістю відтворення метафори через граматичні особливості мов, як наприклад у випадку прислівникових метафор, або ж бажанням перекладачок відтворити сенс висловлювання без переобтяження мовлення.

Порівняння Сергія Жадана є важливим тропом у творенні його індивідуального стилю, адже всі вони вирізняються оригінальністю бачення автора. З 93 проаналізованих порівнянь 69 були відтворенням шляхом дослівного перекладу. Відмінності у мовах та культурах не дозволяють відтворювати всі порівняння шляхом дослівного перекладу, тому перекладачки вдаються до перекладацьких стратегій. Стратегія заміни порівняльної конструкції мови оригіналу конструкцією мови перекладу(5 випадків), що зумовлена лише граматичними особливостями мов, і стратегія збереження порівняльної конструкції мови оригіналу з додаванням нової інформації в мові перекладу(3 випадки), що зумовлена бажанням перекладачок зробити порівняння зрозумілішим для читачів, дозволяють повністю відтворити образ порівняння. Однак, часткова втрата образу порівняння(8 випадків), де ми бачимо генералізацію, вилучення епітету чи одного з елементів порівняння, призводить до значного зниження образності і експресивності. При заміні порівняльної конструкції мови оригіналу на більш зрозумілу для реципієнтів, де часто відбувається часткова або повна зміна образу(7 випадків) може відбуватися як підсилення образу порівняння, так зниження його образності.

У романі «Месопотамія» виявлено використання лексичних та синтаксичних повторів з метою підкреслення виразності мовлення та надання йому художньої своєрідності. Письменник використовує морфемні, лексичні та синтаксичні повтори і вдало користується можливостями таких стилістичних фігур, заснованих на повторі, як анафори, перелік, паралелізм та асиндетон, для досягнення ефекту іронії та контрасту. Більшість лексичних та синтаксичних

повторів було успішно передано у перекладі, однак виникли складнощі з морфологічними повторами, алітерацією та синтаксичними повторами через обмеження в використанні однакових граматичних форм. Тим не менш, експресивність повторів переважно зберігалася у перекладі.

До перспективних напрямів подальшого дослідження індивідуального стилю та його відтворення у перекладі автора доцільно віднести граматико-синтаксичні маркери вираження ідіостилу автора художнього тексту та проблему їх відтворення у перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич В. І. Ліричне я в ідіодискурсах Р. Фроста і К. Сендберга: лінгвокогнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські 177 мови» / В. І. Бабич. – Херсон, 2017. – 22 с.
2. Балашова С. Е. Виды и функции повторов в творчестве М. А. Шолохова : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. філол. наук : спец. 10.01.01 „Русская литература”. – Москва, 2008. – 20 с
3. Бойко Н. Лексичні експресиви як стилетвірні компоненти художнього тексту. Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови, 2014. №11. С. 7-10.
4. Бороденко Л. Проблема запозичень у сучасній українській мові. Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2009. Вип. 19. С. 115–119. URL : <http://litmisto.org.ua/?p=8379>
5. Брославська Л. Я., Шевченко І. С. Ідіостиль і концептуальна ідіосфера автора у художньому дискурсі. Вісник ХНУ. 2012. №1023. С. 22–27
6. ГайденкоЮ. О. Синтаксичний повтор як стилістичний засіб вираження авторської мови (на матеріалі роману Шарлотти Бінгхем „The White Marriage”). Держава та регіони. Серія : Гуманітарні науки. № 3 (50). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. С. 14–19.
7. Глуховцева І. Я. Фразеологізми у творі Сергія Жадана „Месопотамія” / І. Я. Глуховцева // Лінгвістика : зб. наук. пр. / За ред. проф. К. Д. Глуховцевої. - Старобільськ : ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016. – № 2 (35). – С. 152–161
8. Голобородько Я. Артеграунд. Український літературний істеблїшмент : збірка статей. Київ : Факт, 2006. 160 с.
9. Головня А. В. Особливості передачі культурного компонента порівняння при перекладі прозових творів Редьярда Кіплінга. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2011. № 9 (220). Ч. II. С. 156–163.

10. Головченко Н. І. Література модернізму: художній стиль, методика вивчення: навч. посібник. Київ : Освіта України, 2011. 236 с.
11. Гольдберг В. Б. Художественное сравнение как модель познания. Филология и культура : материалы VII Междунар. науч. конф. 14-16 окт. 2009 г. Тамбов : Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2009. С. 49–52
12. Гусева А. Г. Проблема перекладу англійських порівнянь українською мовою. Магістеріум. 2015. № 2 (41). С. 96–101.
13. Демецька В. В. Теорія адаптації в перекладі: д. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство». К., 2008. 580 с
14. Дідух Х. Ідіостиль як відображення авторської картини світу / Х. Дідух // Філологічні науки. Риторика і стилістика. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_NNM_2012/Philologia/2_111114.doc.htm
15. Довганчина Р. Ідіостиль в аспекті художнього перекладу. Філологічні студії. Луцьк, 2007. С. 81–86.
16. Дудик П. Стилїстика української мови. Київ : ВЦ "Академія", 2005. 368 с.
17. Жадан С. Інтернат. Чернівці : Meridian Czernowitz, 2017. 336 с
18. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 1998. – № 6. – С. 27–34.
19. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія (на матеріалі перекладів творів української літератури англійською мовою) / Р. П. Зорівчак. – Л. : Вид-во Львів. ун-ту, 1989. – 216 с.
20. Зубрик А. Р. Особливості та труднощі перекладу англійських фразеологізмів / А. Р. Зубрик // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. - 2013. - Вип. 36. - С. 317-318. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_36_98.
21. Карабан В. Роль узусу в перекладі. Мовні і концептуальні картини світу, 2017. №59. С. 76–82.
22. Ковальчук И. Ю. Повтор и его функции в тексте : дис... канд. філол. наук : 10.02.05. – Пятигорск, 2004. – 149 с.

- 23.Корунець І. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навч. Посібник. Вінниця : Нова книга, 2003. 458 с.
- 24.Коткова Л. І. Ідіостиль, індивідуальний стиль і ідіолект: проблеми розмежування / Л. І. Коткова // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія : Філологічні науки. – 2012. – Кн. 2. – С. 26–29.
- 25.Кочерган, М. П. (2001). Вступ до мовознавства: підр. для студ. вищ. навч. закладів. Київ: Академія.
- 26.Кунин А. В. Англо-русский фразеологический словарь. 3-е изд., стереотип. М. : Русский язык, 2001. 403 с
- 27.Лащик Н., Кучера А. Переклад художнього тексту та інтерпретація (літературознавчий аспект). Прикарпатський вісник НТШ. Слово. 2019. №3. С. 198–204.
- 28.Левицкая Т. Р., Фитерман А. Н. Проблемы перевода (на материале современного английского языка). Москва: Междунар. отношения, 1976. 206 с.
- 29.Литвин О. Особливості вживання тропів на позначення рослин у мові твору Уляни Кравченко «Хризантеми». Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Вип. 42. 2015. С. 144–149.
- 30.М.Лорие. Переводчик и редактор.//Вопросы теории и практики перевода художественного текста. Сборник статей. Рига, 1968. с.37.
- 31.Максімов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови) / С. Є. Максимов. – К. : Ленвіт, 2006. – 175 с.
- 32.Максімов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Київ: Ленвіт, 2006. 175 с.
- 33.Мацько Л. Стилїстика української мови / Л. Мацько, О. Сидоренко, О. Мацько. – К : Вища школа, 2003. – 462 с
- 34.Метлякова Е. В. Лексический повтор как семантико-стилистическая категория организации 312 лирического текста в раннем творчестве Анны

- Ахматовой : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.01 „Русский язык”. – Ижевск, 2011. – 23 с.
35. Михайленко О. О. Прийом перекладу як один з основних елементів техніки перекладу. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2012. № 13 (248). С. 201–208.
36. Мороховский А., Воробьева О., Лихошерст Н., Тимошенко З. Стилистика английского языка. Киев : Главное издательство издательского объединения «Вища школа», 1984. 236 с.
37. Назаренко Ю. І. Використання трансформацій для досягнення адекватності перекладу (на матеріалі повісті «Сніданок у Тіффані» Т. Капоте). Філологічні науки. 2007. №9. URL: http://www.rusnauka.com/7._DN_2007/Philologia/20721.doc.htm (дата звернення: 10.10.2019)
38. Николаева Т. Особливості художнього перекладу з української на англійську мову. Проблеми гуманітарних наук. Серія: Філологія, 2018. №42. С. 119–127.
39. Переломова О. Авторська стилістика: навчальний посібник. Суми : Вид-во СумДУ, 2014. 108 с.
40. Переломова О. Ідіостиль Валерія Шевчука : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. Переломова. – Суми, 2002. – 177 с.
41. Приблуда Л. До проблеми визначення статусу художнього дискурсу. Теоретична і дидактична філологія, 2013. №16. С. 295-301.
42. Приблуда Л. Стилiстичнi функцiї метафори у прозi початку ХХI столiття. Society of culture. Lublin, 2013. P. 4. P. 188-193.
43. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва : Междунар. отношения, 1974. 216 с.
44. Ришкевич І. До проблеми ідіостилю автора в художній літературі. Актуальні проблеми романо-германської філології: матеріали ІІІ наук.-практ. семінару / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т інозем. філології; [уклад.: О. Бєлих, О. ГалапчукТарнавська, Г. Цимбалюк]. Луцьк, 2014. С. 283–285.

45. Романюха М. Конспект лекцій з дисципліни «Порівняльна стилістика англійської та української мов» / уклад. к. філол. н. М. Романюха. Кам'янське : ДДТУ, 2017. 58 с.
46. Самков М. Основні підходи в теорії перекладу та їх значення для створення і вивчення перекладів Біблії. «Слово – живе й діяльне» (Євр 4:12): Біблійні дослідження, Захід і Схід / за ред. Галини Теслюк. Львів : Видавництво УКУ, 2018. – 296 с.; (Серія «Київське християнство», т. 8). – С. 234–243.
47. Селіванова О. Метафоричні трансформації в перекладі (на матеріалі роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита»). Записки романо-германської філології, 2015. №1 (34). С. 158–166.
48. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник. – К. : Наук. думка, 1973. – 278 с.
49. Сологуб Н. М. Мовний світ Олесея Гончара / Н. М. Сологуб. – К. : Наук. думка, 1991. – 140 с.
50. Ставицька Л. Про термін ідіолект / Л. О. Ставицька // Укр. мова. – 2009. – № 4. – С. 3–15.
51. Стовбур Л. Іншомовні лексичні компоненти у романі В. Лиса «Століття Якова» як маркер ідіостилю письменника. Закарпатські філологічні студії, 2019. №10. С. 33–38.
52. Томнюк Л. Ідіости́лі автора і перекладача як фактори впливу на переклад поезії Буковини. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Т. 31, 2020. №3. Ч.3. С. 28–32.
53. Фоменко Е. Лингвотипологическое в идиостиле Джеймса Джойса: дис. докт. філол. Наук. Запорожжє, 2006. 445 с.
54. Ющук І. Українська мова: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / І. Ющук. – Київ: Либідь, 2004. – 640 с.
55. Bartes R. Elements of Semiology. Hill and Wang [Electronic resource] / R. Bartes. – New York, 1968. – Mode of access : <http://ebookbrowse.net/barthes-roland-elements-of-semiology-pdf-d180133779>

56. Bloch B. A set of postulates for phonemic analysis. *Language* XXIV / B. Bloch. – 1948. – P. 3–46.
57. Bloomfield L. *Language* / L. Bloomfield. – London : George Allen and Unwin, 1973. – 566 p.
58. Dittmar N. Explorations in ‘Idiolects’ in Robin Sackmann and Monika Budde (eds) / N. Dittmar // *Theoretical Linguistics and Grammatical Description: Papers in honour of Hans-Heinrich Lieb*. – Amsterdam : Benjamins. – P. 109–129.
59. Hazen K. Idiolect / K. Hazen // Keith Brown. (Editor-in-Chief) *Encyclopedia of Language & Linguistics, Second Edition*. – Vol. 5. – 2006. – P. 512–513.
60. Jakobson R. *Studies on Child Language and Aphasia* / R. Jakobson. – The Hague : Mouton, 1971. – 104 p.
61. Labov W. *Sociolinguistic Patterns* / W. Labov. – Univ. of Pennsylvania Press, 1972. – 344 p.
62. Newmark P. *A Textbook of Translation*. Harlow: Pearson Education Limited, 2008. 292 p.
63. Paul, Hermann,: *Prinzipien der sprachgeschichte* M. Niemeyer, 1920. – 381 p.
64. Pierini, P. *Simile in English: from description to translation*. Clac Círculo. 2007. Vol. 29. P. 29–43.
65. Saldanha G. *Translator Style. Methodological Considerations* [Електронний ресурс]. Centre for English Language Studies, University of Birmingham, 2020. Режим доступу до ресурсу: <https://www.researchgate.net/publication/290298127>.
66. Saussure F. *de Cours de linguistique générale* / F. Saussure. – Paris : Payot, 1972. – 520 p.
67. Venuti, L. *The Translator’s Invisibility. History of Translation*. London, New York : Routledge, 2004. 353 p

Довідкова література

68. Гром’як Р. *Літературознавчий словник*. Київ : Академія, 1997. 752 с

- 69.Єрмоленко С. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Єрмоленко, С. Бибик, О. Тодор ; за ред. С. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 224 с. Коломієць І. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії (словникдовідник філолога). Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 202 с.
- 70.Коломієць І. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії (словникдовідник філолога). Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 202 с.
- 71.Святовец В.Ф.. Словник тропів і стилістичних фігур– К.: ВЦ «Академія», 2011. – 176с.
- 72.Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К., 2006. – 672 с.
- 73.Словник української мови: В 11т. – К., 1970-1980.
- 74.Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики (на матеріалі сучасної української літератури) // Слово і час. – 2000.—№4. – С.54-59.
- 75.Ставицька Л. О. Українська мова без табу : словник нецензурної лексики та її відповідників : обценізми, евфемізми, сексуалізми / Л. О. Ставицька. – К. : Критика, 2008. – 454 с.
- 76.Українська мова : Енциклопедія / [редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), М.П. Зяблюк та ін.]. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. Бажана, 2004. – 824 с. : іл.
- 77.Фразеологічний словник. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/>
- 78.Dizionario Italiano Il nuovo De Mauro. URL: <http://dizionario.internazionale.it>
- 79.Dizionario Italiano Il Sabattini Coletti. URL: http://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano
- 80.Dizionario Italiano La Repubblica.URL: <http://dizionari.repubblica.it/italiano.php>
- 81.Enciclopedia Italiana Treccani. URL: <http://www.treccani.it/vocabolario>
- Джерела ілюстративного матеріалу**
- 82.Жадан С. Месопотамія : збірка оповідань та віршів. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2014. 368 с.

83.Serhij Žadan. Mesopotamija - Dell'edizione italiana Voland SRL. Traduzione di
Giovanna Brogi e Mariana Prokopovyč, Lorenzo Pompeo. - Roma 2016

ДОДАТОК 1

Стратегії перекладу фразеологізмів(61 приклад)

Оригінал	Переклад	Перекладацька стратегія
Свого часу я вирішив не відходити далеко від насиджених місць [1, 10]	Se ci si deve angustiare tanto vale stare in un posto familiare[2, 10]	Описовий переклад
Говорив, що сам не розуміє, як так сталося і коли це почалося, але його напарниця, ще зовсім юна, тиха й тонка, в якій не було нічого, крім спортивних перспектив, утратила від нього голову, і він теж утратив свою, причому задовго до цього, тож ніхто з них особливо ні про що не думав [1, 31]	Disse che neppure lui sapeva come e quando era successo, ma la sua ragazza che era giovanissima, tranquilla e snella, con nessun'altra idea in capo se non quella dello sport, aveva completamente perso la testa per lui, e anche lui per lei, e l'aveva persa fin da subito, senza peraltro farsi troppi problemi.»[2, 30]	Повний фразеологічний еквівалент
Вони зупинилися, Соня прислухалась, він заскрипів зубами [1, 151]	Sonja si mise in ascolto, lui digrignò i denti[2, 150]	Дослівний переклад (калькування)
Потім лежать у тісних могилах, присипані вапном, і тяжко скриплять зубами від люті й безсилля [1, 112]	Poi giacciono in tombe anguste ricoperte di calce e si sentono stridere i loro denti di rabbia e impotenza.	Дослівний переклад (калькування)
Ці суки, плакався Боб, хапаючи тьотю Амалію то за руку, то за коліно, ніколи, ви чуєте, ніколи не дозволять мені твердо стати на ноги! [1, 127]	Quei figli di puttana – si doleva Bob afferrando la zia Amalia ora per la mano, ora per il ginocchio – non mi permetteranno mai, mi avete sentito, mai mi permetteranno di stare dritto sulle mie gambe!	Частковий фразеологічний еквівалент
Вона довго не знаходила собі місця, не давала нікому слова й поводитись, як на власному дні народження, вимагаючи	Rimase a lungo in piedi, non faceva parlare nessuno e si comportava come se fosse il giorno del suo compleanno,	Описовий переклад

добрих слів, радості й напоїв [1, 22]	pretendendo che tutti le donassero buone parole, gioia e vino.[2, 20]	
Ще коли Марат не стояв як слід на ногах[1, 27]	Era successo quando Marat ancora non si reggeva nemmeno bene in piedi.[2, 26]	Дослівний переклад (калькування)
Пішли, тримаючись за руки старша, Кіра, ображалася на молодшу, Олю, за те, що та знову забагато пила, а Оля ніжно поплескувала Кіру по спині, від чого шкірою Кіри бігли мурашки, лопатки аж подзенькували від холоду, а на очах виступали сльози [1, 23]	Si allontanarono tenendosi per mano, la più grande, Kira, si era offesa con la più giovane, Olja, che aveva bevuto troppo, ma Olja accarezzava dolcemente Kira sulla schiena, e allora a Kira correivano i brividi sulla pelle e le scapole tinnivano dal freddo. [2, 20]	Частковий фразеологічний еквівалент
Можливо, малий прийшов і повідомив радісну новину, що молодята вже на ногах, а тому слід підійматися й починати з божою поміччю новий день, а може, дядя Гриша взяв зависоку ноту, але вона ледь устигла прослизнути зі своєю кавою назад до кімнати, як коридорами посипався тупіт і голоси: чоловіки голилися усі троє одночасно в тісній ванній, притиснувши небожа спинами до пральної машини [1, 102]	Forse il bambino era andato a diffondere in giro la bella notizia che gli sposi erano già in piedi, e quindi bisognava alzarsi e con l'aiuto di dio cominciare una nuova giornata, oppure era stato lo zio Hryša a prendere una nota troppo alta, a ogni modo lei aveva fatto giusto in tempo a tornare in camera col caffè che il corridoio si riempì di scalpicii e voci – i tre uomini si facevano la barba tutti insieme nel bagno stretto, spingendo con la schiena il ragazzino verso la lavatrice.[2, 106]	Повний фразеологічний еквівалент
Тут узагалі все було під боком: пологовий будинок, дитячий садок, музична школа,	Del resto qui tutto era a portata di mano: il reparto maternità, l'asilo infantile, la	Контекстуальна заміна

військкомат, магазини, аптеки, лікарні, цвинтарі [1, 15]	scuola di musica, il distretto di leva, i negozi, le farmacie, gli ambulatori, i cimiteri.[2, 12]	
Свого часу я вирішив не відходити далеко від насиджених місць і влаштувався на завод, зовсім поруч, за два квартали звідси» [1, 18]; «додали в один голос ми із Семом [1, 27]	A suo tempo avevo deciso di non lasciare i luoghi in cui ero sempre vissuto e avevo iniziato a lavorare nella fabbrica lì vicino, a due isolati di distanza. In quindici anni ero arrivato persino ad avere un ufficio tutto per me.[2, 14]	Описовий переклад
-І я , - додали в один голос ми із Семом [М, с. 27]	E anche noi – aggiungemmo io e Sem insieme.[2, 25]	Описовий переклад
Що нас змушує подавати їм руку допомоги, що спонукає нас до порозуміння з ними? [1, 284]	Cosa ci induce a porgere loro una mano, a essere comprensivi?[2, 306]	Дослівний переклад (калькування)
Ні-ні, не погоджувався Марат, ти не розумієш: коли щось не складається, коли тебе заганяють у глухий кут, краще просто не рухатися, краще стояти й чекати, доки все минеться[1, 33]	No, no, – controbatteva Marat – tu non capisci: quando qualcosa non va nel verso giusto e finisci all’angolo, è meglio non muoversi, stare fermi e aspettare che la situazione cambi[2, 32]	Повний фразеологічний еквівалент
Проте швидко взяла себе в руки, усміхнулась Данилові, простягла долоню Олегові, а коли той демонстративно не відповів, притягла його до себе й волого поцілувала в щоку, колючись об його чотириденну щетину [1, 108]	Però ricambiò subito la stretta, sorrise a Danylo, e allungò la mano a Oleh, e quando lui ostentatamente non mosse un dito, lo tirò a sé e gli diede un umido bacio sulla guancia con la barba di quattro giorni.[2, 113]	Описовий переклад
Марат швидко зорієнтувався ситуації, змусив перехожу викликати міліцію та швидко, і	Marat si rese subito conto della situazione, intimò alla passante di chiamare la	Дослівний переклад (калькування)

доки та набирала холодними пальцями потрібні номери, зробив невідомому масаж серця, повернувши сердегу фактично з того світу [1, 37]	polizia e l'ambulanza, e mentre lei, con le dita infreddolite, componeva i numeri del telefono, lui praticò allo sconosciuto un massaggio cardiaco e così riportò il poveretto a questo mondo.[2, 36]	
Валера тим часом знову взявся за своє [1, 182]	Valera nel frattempo aveva ricominciato con le sue storie.[2, 196]	Описовий переклад
скільки можна гнути на когось спину, залежати від когось, під когось підлаштовуватись? [1, 242]	per quanto puoi sgobbare per un altro, dipendere da qualcuno, sottometterti?[2, 262]	Фразеологічний аналог
Юра не вигадав нічого кращого, як влізти в борги [1, 174]	Jura non trovò niente di meglio che indebitarsi.[2, 186]	Описовий переклад
Вона гнівно кричала, що це не його справа, що він пхає свого носа куди не треба, що не треба її вчити, що йому взагалі краще забратися звідси [1, 126]	Lei gridava rabbiosa che non era affare suo, che ficcava il naso dove non doveva, che non doveva farle la morale e in generale era meglio che si togliesse dai piedi.[2, 133]	Повний фразеологічний еквівалент
- Ну, все, сказав він, - ти показала характер, я побачив. Для чого двері тримала? [1, 194]	Bene, – disse lui – hai dato prova della tua forza di carattere, l'ho visto. Perché tenevi la porta?[2, 209]	Описовий переклад
Говорив, зазираючи нам в очі, ніби просячи про підтримку та розуміння, мовби пояснюючи: ну, ж усе розумієте, підтримайте мене, потвердіть мої слова, нагадайте, як там усе було насправді[1, 26]	Parlava guardandoci negli occhi come a chiedere supporto e comprensione, quasi a dire: ecco, voi capite, datemi una mano, confermate le mie parole, ricordate come stavano realmente le cose. Noi ricordavamo e confermavamo.[2, 24]	Дослівний переклад (калькування)

<p>Інша річ, що в очі йому ніхто не зазірав, усі зазвичай звертали увагу на сині від наколок кулаки, розписані ним ще під час служби на Кавказі [1, 107]</p>	<p>In effetti nessuno gli guardava gli occhi, tutti erano attratti dai suoi pugni coperti di tatuaggi blu che si era fatto quando era militare nel Caucaso.[2, 112]</p>	<p>Дослівний переклад (калькування)</p>
<p>Новенький назвався Валерою й говорив, зазираючи Юрі просто в обличчя, аби нічого з того, що він зрить, не лишилось поза увагою [1, 177]</p>	<p>Il nuovo arrivato si chiamava Valera e parlava guardando Jura dritto in faccia, perché non si perdesse nulla di quanto raccontava.[2, 190]</p>	<p>Повний фразеологічний еквівалент</p>
<p>На фотокартках молоді Кошкіни Бобів папа Сева та його молодший брат Шурік білозубо дивились життю в недовірливі очі, зухвало кидаючи виклик непевному майбутньому[1, 272]</p>	<p>C'erano i Koškin da giovani, il papà di Bob, Sjeva, e il fratello minore, all'epoca ancora detto Šurik – con i loro denti bianchi sfidavano boriosi lo sguardo diffidente della vita che in realtà era piena d'incognite.[2, 293]</p>	<p>Описовий переклад</p>
<p>А десь за годину, коли викладач кинув-таки на нас двозначний погляд. Марат узагалі влаштував сварку й намірився битися[1, 38]</p>	<p>Dopo circa un'ora, quando il docente gettò un'occhiata ambigua verso di noi, Marat scatenò una rissa pronto a battersi.[2, 38]</p>	<p>Повний фразеологічний еквівалент</p>
<p>Марію відразу помітив, що Коля себе вміло поставив: усі троє кидали на нього час від часу насторожені погляди, чекаючи, що ж він вигідає наступної миті, на кого наїде, звідки чекати небезпеки [1, 148]</p>	<p>Mario notò subito che Kolja si era sistemato nel migliore dei modi: di tanto in tanto tutti e tre gli gettavano sguardi sospettosi cercando di prevedere cosa avrebbe fatto un minuto dopo, con chi se la sarebbe presa, da dove poteva arrivare il pericolo.[2, 159]</p>	<p>Повний фразеологічний еквівалент</p>
<p>Проходячи повз дзеркало, кинув погляд: жилаве, бите й шрамоване тіло, поріділий</p>	<p>Passando davanti allo specchio gettò uno sguardo al proprio riflesso: un corpo nerboruto, pieno di cicatrici,</p>	<p>Частковий фразеологічний еквівалент</p>

хаср, ламаний ніс, міцне боксерське підборіддя[1, 200]	capelli radi, il naso rotto, un potente mento da pugile.[2, 217]	
До речі, про продовження роду, подумав Боб і обережно кинув оком на Ліліт [1, 274]	Giustappunto, la continuità della stirpe, pensò Bob lanciando uno sguardo prudente a Lilit.[2, 294]	Повний фразеологічний еквівалент
А Валера, побачивши, який ефект справляє на присутніх його оповідь, похвалювався, дістав із конверта одне фото, очевидно, улюблене, ніжно-недбало кинув на нього оком і передав молодому [1, 179]	A Valera sembrò che il suo racconto avesse fatto un certo effetto, prese dalla busta una foto, ovviamente quella che amava di più, la guardò con un misto di affetto e noncuranza, e la allungò al ragazzo.[2, 192]	Описовий переклад
А футболісти стояли й гнівно дивилися на братів, не знаючи, з чого почати, лише Сеня переводив погляд з Олега на Данила, а потім знову на Олега, аж зрозумів якоїсь миті, що в нього просто бігають очі [1, 120]	I calciatori guardavano furiosi i due fratelli non sapendo da dove cominciare, solo Senja spostava lo sguardo da Oleh a Danylo, poi di nuovo su Oleh, alla fine capì che gli ballavano gli occhi. Allora si rivolse a Oleh.[2, 126]	Описовий переклад
Коля розпитував, дивлячись племіннику просто в очі, і Марію не витримав: піймав його погляд і вже не відводив очей, оглядаючи Колю з усією своєю ненавистю й злістю[1, 162]	Alla fine Kolja interrogò il nipote guardandolo dritto negli occhi, ma Mario non esitò più: sostenne il suo sguardo senza distogliere gli occhi, fissando Kolja con tutto il suo odio e il suo rancore.[2, 174]	Описовий переклад
Говорила про погоду, заговорювала зуби [1, 112]	Parlava del tempo, blaterava a vanvera.[2, 117]	Контекстуальна заміна
прикрикнув щось на роботягу, і перевів мову на антибіотики [1, 162]	Gridò qualcosa contro l'operaio e spostò il discorso sugli antibiotici.[2, 174]	Дослівний переклад (калькування)

Але в молодого від неї просто відбирало мову [1, 182]	Al ragazzo però toglieva addirittura il fiato. Jura se n'era accorto subito.[2, 196]	Контекстуальна заміна
Діставшись міста, Боб видзвонив колишнього однокласника, що вже з добрий десяток років топтав ряст на Іст- Віллідж[1, 269]	Giunto in città, Bob chiamò un suo ex compagno di scuola che da una decina d'anni buoni viveva all'East Village.[2, 289]	Описовий переклад
Марат дотягнув до тридцяти п'яти, натомість мали всі шанси прожити довго й померти власною смертю» [1, 19]	Marat era giunto ai trentacinque, noi invece avevamo buone possibilità di vivere a lungo e morire di morte naturale. [2, 16]	Описовий переклад
Кожна війна для них як манна небесна, // і загиблих героїв завжди прикрашають квітами [1, 364]	Ogni guerra per loro è una manna celeste///e sempre coprono di fiori gli eroi caduti.[2, 391]	Повний фразеологічний еквівалент
З Марата посипалися іскри [1, 48]	Marat sprigionava scintille.[2, 48]	Дослівний переклад (калькування)
Помітила його перебинтовану правицю, розуміючи, що цей пасажир у разі чого буде стояти до останнього [1, 47]	Vide subito la mano destra fasciata e capì che era uno che non mollava facilmente.[2, 48]	Описовий переклад
Просто потрібно брати все у свої руки, подумав я і пішов у душ [1, 62]	Devo soltanto prendere in mano la situazione, considerai andando a fare la doccia.[2, 64]	Частковий фразеологічний еквівалент
А коли викладач кинувся виривати її назад, Марат себе вже й зовсім не стримував і завалив із правої, як його вчили ще в дитячо-юнацькій школі, себто старанно й від душі [1, 39]	E quando il docente si slanciò per riprendersela, Marat non si trattenne più e gli mollò un destro come gli avevano insegnato alla scuola sportiva fin da piccolo, con tutto l'impegno e tutta l'anima.[2, 38]	Частковий фразеологічний еквівалент

<p>Життя ніколи не дає гарантій, думав Боб, у більшості випадків воно просить повірити на слово [1, 283]</p>	<p>La vita non dà nessuna garanzia, rifletteva Bob, nella maggior parte dei casi ci impone di crederle sulla parola.[2, 305]</p>	<p>Повний фразеологічний еквівалент</p>
<p>Їх там чекають із розпростертими обіймами [1, 214]</p>	<p>Le aspettano a braccia aperte.[2, 231]</p>	<p>Частковий фразеологічний еквівалент</p>
<p>Тренери відразу це помітили, його й узяли з ходу, не спитавши, скільки йому років, де він навчається й хто він за віросповіданням [1, 27]</p>	<p>Gli allenatori lo notarono subito, lo presero al volo senza chiedergli quanti anni avesse, dove avesse studiato e di che religione fosse.[2, 26]</p>	<p>Фразеологічний аналог</p>
<p>Спочатку заговорив про роботу, назвав замовників продажними суками, прикусив язика, перейшов на політику, розповів історію про депутатів від партії влади, які користуються послугами хлопчиків за викликом, знову обірвався на півслові, згадав кримінальну хроніку, випадок із закритою сауною, у якій накрили священиків, але тут навіть вона попросила його замовкнути [1, 216]</p>	<p>Cominciò a parlare del lavoro, disse che i clienti erano figli di puttana, si morse la lingua, passò alla politica, raccontò una storia sui deputati del partito di governo che si fanno portare i ragazzini in camera, s'interruppe di nuovo nel bel mezzo di una frase, accennò alla cronaca nera, il caso della sauna a luci rosse dove erano stati beccati alcuni sacerdoti, ma a quel punto persino lei gli disse di smetterla.[2, 233]</p>	<p>Частковий фразеологічний еквівалент</p>
<p>- Погано. Маріо навіть не захотів згадувати, як вони з Колею вночі витягали сітями рибу з водосховища і як він, Маріо, звалився в чорну пройму води, і Коля мусив виловлювати його, а потому відпоювати спиртом,</p>	<p>Male. – Mario non volle neppure menzionare quella volta in cui, di notte, lui e Kolja pescavano con le reti nel lago artificiale e lui, Mario, cadde nel vortice nero dell'acqua, e Kolja dovette recuperarlo e dargli da bere</p>	<p>Описовий переклад</p>

проклинаючи, на чому світ стоїть [1, 160]	un po' d'alcol, imprecando contro tutto e tutti.[2, 172]	
Сень, обернулася до нього, може, ну його? Давай я приготую омлет, нагодуємо твоїх і відпустимо з богом [1,103]	Senja, – gli disse lei – lasciamo perdere. Preparo un'omelette, diamo da mangiare ai tuoi e poi che vadano con dio.[2, 107]	Повний фразеологічний еквівалент
Ну так, внутрішньо погоджувалися ми, все правильно: відкрите серце, тягнуться чоловіки [1, 35]	In fondo eravamo d'accordo anche noi, era vero: un cuore aperto attira gli uomini.[2, 35]	Повний фразеологічний еквівалент
Одно слово, завершувала мама, життя сповнене оман і таємниць, і треба мати залізні нерви та холодне серце, аби дослуховувати ранкові новини хоча б до прогнозу погоди[1, 278]	Per farla breve, concludeva la mamma, la vita è piena di inganni e misteri, e bisogna avere nervi d'acciaio e sangue freddo per ascoltare le notizie del mattino almeno fino alle previsioni del tempo.[2, 299]	Фразеологічний аналог
Усю роботу робив Яша, який мав золоті руки й залізну печінку [1, 138]	Il grosso del lavoro lo faceva Jaša, che aveva le mani d'oro e un fegato d'acciaio.[2, 146]	Повний фразеологічний еквівалент + Дослівний переклад(алькування)
Він завжди мав при собі священні моці, привезені йому Бенею із Синаю, а що ніхто з нас ніколи в очі їх не бачив, то лише з тієї причини, що моці виносити в ринг суворо заборонено олімпійським комітетом [1, 28]	Teneva sempre con sé delle reliquie sacre che Benja gli aveva regalato tornando dal Sinai, ma che nessuno di noi ha mai visto per la semplice ragione che portare reliquie sul ring è severamente proibito dal comitato olimpico internazionale.[2, 26]	Описовий переклад
Третя по обіді. Жодної живої душі [1, 303]	Le tre. Nemmeno un'anima viva in giro.»[2, 325]	Повний фразеологічний еквівалент

Чорта з два, не погоджувався Юра, ніжно, те наполегливо ламаючи двері [1, 194]	Che diavolo, insisteva Jura, dolcemente, ma spingendo la porta fino a cominciare a incrinarla.[2, 209]	Описовий переклад
Знаходячи спільну мову з тими, хто нічого не приховує [1, 284]	Cerchiamo un linguaggio comune con coloro che non nascondono niente, convinciamo quanti non si fidano di noi.[2, 286]	Повний фразеологічний еквівалент
Шкіра та кістки [1, 181]	«– È tutto pelle e ossa.[2, 183]	Повний фразеологічний еквівалент
Критично оглянув мене з ніг до голови [1, 81]	Mi squadro sospettoso dalla testa ai piedi[2, 84]	Частковий фразеологічний еквівалент
Порадила не їхати зайцем – вони ні за що платити не будуть” [1, 290]	Gli consigliò di non viaggiare senza biglietto, loro non avrebbero pagato la multa.[2, 291]	Описовий переклад
Спочатку його кинуло в жар, потім крига скувала його рухи, потім він зрозумів, що взагалі не відчуває свого тіла. [1, 158]	All’inizio si sentì avvampare, poi il gelo gli bloccò ogni movimento, non sentiva più il proprio corpo.[2, 157]	Описовий переклад
Втім, завод років десять як не працював, і робити кар'єру на ньому було те саме, що робити кар'єру на кораблі, який іде на дно: можна, звісно, але можливості від початку дещо обмежені. [1, 15]	Da una decina d’anni però la fabbrica non andava più e pensare di fare carriera lì era come pensare di farla su una nave che sta colando a picco: certo, può anche succedere, ma le prospettive sono limitate fin dal principio.[2, 15]	Повний фразеологічний еквівалент
Застряг у зашморгу, провисів якийсь час, доки прийшли знайомі й опустили його з небес на землю.[1, 262]	Si passò il cappio intorno al collo, rimase appeso per un po’, poi vennero gli amici a riportarlo dal cielo alla terra.[2, 260]	Дослівний переклад (калькування)

ДОДАТОК 2

Стратегії перекладу метафор(157 приклад)

Оригінал	Переклад	Перекладацька стратегія
Можна було прожити життя, не виходячи до найближчої станції метро[1, 11]	Si poteva passare la vita senza allontanarsi dalla stazione della metro.[2, 12]	Збереження образу метафори
Хіба що зморшки щоразу гостріше прорізали Бенину фізію, роблячи його чимдалі подібнішим до Міка Джаггера[2, 13]	Forse c'erano solo le rughe a segnare più in profondità la fisionomia di Benja facendolo somigliare ancora di più a Mick Jagger.[2, 14]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
десь там, усередині мого тіла, поміж серцем і селезінкою, зароджується й підіймається теплим згустком утома, захоплюючи все більше місця й примушуючи печально прислухатися: що ж там робиться в моїй душі, під моїм одягом, під моєю шкірою.[1, 14]	Quanto a me, sentivo che da qualche parte al centro del mio corpo, fra il cuore e la milza, cresceva e si sollevava come una pallina calda, una stanchezza che si dilatava e mi obbligava a stare tristemente in ascolto di quel che succedeva nella mia anima, sotto i vestiti, sotto la pelle. [2, 15]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
зароджується й підіймається теплим згустком утома[1, 14]	cresceva e si sollevava come una pallina calda, una stanchezza[2, 15]	Відтворення метафори порівнянням
Пішов Жора — аптекар-практикант, гроза цілодобових магазинів, який, закінчивши нічну зміну, щоразу рушав у рейд пивними кіосками Пушкінської, виводячи продавців із мутного ранкового сну й вимагаючи від них уваги та розуміння. [1, 16]	«Se ne andò Žora, l'apprendista della farmacia, il terrore dei negozi aperti ventiquattr'ore su ventiquattro, che terminato il turno di notte faceva sempre un raid in via Puškin stanando dal torbido sonno mattutino i venditori dei chioschi di birra	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу

	dai quali esigeva di essere ascoltato e capito.[2, 17]	
Чим ближче підходила до брами, чим глибше вступала в пітьму, тим похмурішим ставало повітря над її головою, ніби там, де закінчувалося світло, куди не добивали жовті лампи, їй доводилося дихати попелом і глиною і розмовляти з померлими, які в цій глині ховалися.[1, 19]	E quanto più si avvicinava al cancello e s'immergeva nelle tenebre, tanto più oscura si faceva l'aria sulla sua testa, come se là, dove finiva la luce e non giungevano le lampade gialle, lei fosse costretta a respirare cenere e fango, a parlare con i morti che in quel fango erano sepolti.[2, 20]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
від чого шкірою Кіри бігли мурашки, лопатки аж подзенькували від холоду, а на очах виступали сльози.[1, 19]	e allora a Kira correvano i brividi sulla pelle e le scapole tinnivano dal freddo. Le comparvero le lacrime agli occhi.[2, 20]	Збереження образу метафори
У нас у всіх виступали сльози, і сміх ламався на зубах[1, 19]	E a tutti venne da piangere, e il riso si spezzò sui denti[2, 20]	Збереження образу метафори
хоча тут, над нами, повітря зовсім згасло й захололо[1, 20]	mentre giù da noi l'aria si era spenta e raffreddata[2, 21]	Збереження образу метафори
Разом із тим була ніби сама по собі, ніби стояла осторонь, по той бік розмови, з того боку темряви.[1, 21]	Eppure era come se stesse per conto suo, in disparte, al di là delle conversazioni, oltre le tenebre.[2, 22]	Випущення метафори
Запала тиша [1, 22]	Cadde il silenzio [2, 23]	Збереження образу метафори
із брами до подвір'я заповзає холодний липкий туман. [1, 22]	dal cancello penetrava nel cortile una fredda nebbia appiccicosa.[2, 23]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу

Два дні ламав його Чорний [1, 27]	Il Nero lo tormentò per due giorni.[1, 28]	Збереження образу метафори
два дні спокушав.[1, 27]	per due giorni cercò di indurlo in tentazione.[1, 28]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
гнівню набивати комусь повідомлення[1, 28]	e si mise furioso a mandare un messaggio a qualcuno[2, 29]	Описовий переклад
на площах і в скверах лежав чорний сніг,, небо спалахувало й горіло Марата підривало з місця[1, 29]	piazze e giardinetti erano ancora coperti di neve sporca, il cielo ardeva fiammeggiante, Marat non trovava pace[2, 30]	Збереження образу метафори
Доки ми все це згадували, над подвір'ям завис тонкий, мідного відтінку місяць. Туман ховав його, проте він усе одно проступав крізь вогке повітря, тихо рухаючись над бляшаними дахами й чорними горлами коминів. З будинку вийшла Аліна, цілковито потонувши в сутіні — темрява щільно огортала її чорну сукню, лише лікті й зап'ястки час від часу вихоплювалися з повітря, ніби з чорного молока. Усі враз споважніли, Беня знову кинувся їй допомагати, взяв із рук хліб і вино, дядь Саша почав припрошувати її до столу, Аліна врешті погодилася. Ставало все прохолодніше, так, мовби десь поруч	Mentre ricordavamo tutte queste cose, sul cortile si alzò una sottile falce di colore tendente al rame. La nebbia la nascondeva, ma il suo profilo affiorava attraverso l'aria umida e si muoveva sopra i tetti in lamiera e le gole nere dei camini. Alina uscì dalla casa. Fasciata nell'abito nero, la sua figura si dissolveva nell'oscurità, solo le braccia e i polsi emergevano di tanto in tanto dal nero dell'aria lattiginosa. Tutti si ricomposero, Benja le andò incontro per aiutarla a portare il pane e il vino, lo zio Saša insistette invitandola a sedersi e alla fine lei acconsentì. Stava rinfrescando, sembrava che lì vicino fosse caduta la pioggia,	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу

пройшов дощ, лишивши по собі рівне промерзле дихання. [1, 32]	lasciando dietro di sé la scia gelida di un profondo respiro.[2, 33]	
Біле полотно набрякало темною вагою алкоголю [1, 33]	Una buona dose di alcol scuro macchiò la tovaglia bianca[2, 34]	Випущення метафори
дивлячись, як вона легко рухається, як заглиблюється в ніч, як несподівано віконне світло падає на її шкіру й темне волосся.[1, 39]	e vidi con quanta leggerezza lei si muovesse penetrando nella notte, vidi la luce che da una finestra cadde improvvisa sulla sua pelle e i suoi capelli neri.[2, 40]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Не вистачало часу, не вистачало бажання, не вистачало терпіння витримувати весь той дим, в якому він жив. Може, й справді він устиг вибудувати в батьківському помешканні цей коридор і вийшов ним зі свого життя, прорубав собі приватний канал зв'язку з ніччю, знайшов те місце, де обшивка світу була тонкою й ненадійною, і скористався зручною нагодою виправити нарешті все на свою користь.[1, 41]	Mi mancava il tempo, mi mancava il desiderio, mi mancava la pazienza per sopportare il fumo in cui viveva. Forse era davvero riuscito a costruire quel corridoio nell'appartamento dei genitori ed era passato di lì per andarsene all'altro mondo, si era scavato un passaggio privato che lo collegasse alla notte, aveva trovato il luogo dove l'involucro del mondo era più sottile e fragile, e aveva approfittato di un momento favorevole per sistemare le cose a suo piacimento.[2, 42]	Збереження образу метафори
навіть дихання Аліни урвалося, мовби вона затримала повітря й розчинилася в чорному чаї нічного приміщення, граючи зі мною в хованки.[1, 41]	non si distingueva neppure il respiro di Alina, come se lei trattenesse l'aria e si perdesse nel tè nero di quel luogo notturno giocando a nascondino.[2, 42]	Збереження образу метафори

мовляв, бачите — не задихнувся, не здох, випірнув, вижив і далі буду жити, і жодна смерть мене тепер не візьме.[1, 41]	ecco, vedete, non sono affogato, non sono crepato, sono ritornato su, sono sopravvissuto e continuerò a vivere, non c'è morte che possa prendermi.[2, 42]	Збереження образу метафори
Раптом темрява під моїми пальцями здригнулася, легко озвалася, ніби хтось зітхнув. [1, 42]	All'improvviso, al tocco delle mie dita, la tenebra si scosse, si fece viva come se sospirasse.[2, 43]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
темрява розчахнулася, в очі вдарило різке світло[1, 42]	la tenebra si squarciò, una luce abbagliante mi accese.[2, 43]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
припалюючи так, що рубці на поламааному кілька разів носі рожево спалахували в газовому сьайві[1, 43]	la fiammella gli illuminò il naso che si era rotto più di una volta, facendo brillare le cicatrici nel riflesso rosato del gas dell'accendino.[2, 44]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Смерть, говорив він, ніколи не ступає нам назустріч, вона має час і можливість вичікувати, вона стоїть посеред свіжої смарагдової трави, невидима та неминуча, й спостерігає, як легковажно та необачно ми забігаємо в її тінь.[1, 44]	La morte, diceva, non ci viene incontro a dare il benvenuto, lei può aspettare, si mette nell'erba smeraldina, invisibile e inevitabile, e guarda come ci gettiamo sprovveduti e spensierati nella sua ombra.[2, 45]	Збереження образу метафори
нас паралізують страх і приреченість[1, 44]	siamo indifesi, paralizzati dal terrore e dal destino.[2, 45]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу

Мав просто залізну голову, об яку можна було гнути велосипедні рами.[1, 45]	Aveva la testa d'acciaio, avrebbe potuto spaccare il telaio di una bicicletta.[2, 46]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Туман підіймався вгору, у травневі небеса[1, 46]	La nebbia si alzava nel cielo di maggio[2, 47]	Збереження образу метафори
оголюючи предмети, роблячи темноту ще більш порожньою.[1, 46]	facendo ricomparire gli oggetti e rendendo l'oscurità ancora più vuota.[2, 47]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Вулиця за вікном була наповнена вогнями й тінями, вони змішувалися й розтікалися, пливли в очах і розмивали обриси будинків. [1, 49]	Dietro la finestra la strada era piena di luci e di ombre che si mescolavano e scomponevano, fluttuavano negli occhi confondendo i contorni dei palazzi.[2, 50]	Збереження образу метафори
Тишу порушувало хіба що невидиме й моторошне шарудіння пташиних крил.[1, 53]	Solo un fruscio di ali, impercettibile e inquietante, rompeva il silenzio.[2, 54]	Збереження образу метафори
Вони (голуби)давались йому до рук із якоюсь неприємною приреченістю, не встигнувши нічого зрозуміти, не встигнувши як слід розгледіти свою смерть в обличчя. [1, 53]	Loro si lasciavano catturare con sgradevole rassegnazione, senza capire niente e senza nemmeno riuscire a guardare negli occhi la propria morte.[2, 54]	Збереження образу метафори
Світилися порожні подвір'я, у яких стояла темрява, ніби вода в затонулих танкерах. Світилися вікна й балкони, антени й драбини. Світилися арки й під'їзди, стовпи та афішні тумби. Світилися цегла	Brillavano i cortili vuoti dove la tenebra ristagnava come acqua in un cargo affondato. Brillavano le finestre e i balconi, le antenne e le scale. Brillavano gli archi e gli ingressi, le colonne e le	Збереження образу метафори

<p>й жерсть, трава й каміння, глина й нічна земля. Світилася павутина, тонкими прожилками наповнюючи повітря. Далі будинки обривалися вниз, до ріки, і вже там, ближче до річища, світилися дахи складів та автомайстерень, світилася холодна ртуть течії, примарна труба старого млина на тому березі, вогні приватного сектора, білі дими котелень і фабрик. Далі срібло заливало собою землю та небеса. [1, 53]</p>	<p>bacheche per gli annunci. Brillavano le tegole e le lamiere, l'erba e i sassi, l'argilla e la terra nera. Brillavano le ragnatele che riempivano l'aria di venature sottili. Più in là, gli edifici precipitavano verso il basso fino al fiume, e laggiù, a ridosso del greto, brillavano i tetti di depositi e autorimesse, brillava il freddo mercurio della corrente, il cilindro spettrale del vecchio mulino sulla riva opposta, i lampioni delle villette, il fumo bianco degli impianti di riscaldamento e delle fabbriche. In lontananza l'argento inondava la terra e il cielo.[2, 54]</p>	
<p>За нами, у тріснутому вікні, різко відбивався тонкий місячний серп. Це від нього було стільки світла. Він сліпив очі й позбавляв спокою. Марат обережно простягнув руку й відламав шматок скла. Ніби розламав місяць навпіл. Залишилася половина. Стало темніше.[1, 54]</p>	<p>Dietro di noi, in una finestra incrinata, si rifletteva chiarissima la falce sottile della luna. Era lei a emanare tutta quella luce. Accecava gli occhi e provocava inquietudine. Marat protese con prudenza la mano e staccò un pezzo di vetro. Era come se avesse spezzato la luna in due. Ne rimase solo metà. Si fece più buio.[2, 55]</p>	<p>Збереження образу метафори</p>
<p>серце щоранку будить мене зі сну, говорячи: давай, прокидайся, ми втрачаємо час. Скільки можна спати, підштовхувало воно,</p>	<p>il cuore mi svegliasse dicendo: forza, alzati, stiamo perdendo tempo. Ma smettila di dormire, suggeriva battendo</p>	<p>Збереження образу метафори</p>

підстрибуючи на місці, давай, ми пропустимо все цікаве.[1, 57]	sempre nello stesso punto, dà, ci perdiamo il meglio[2, 58]	
рвав повітря легеньми[1, 57]	fa aspiravo l'aria a pieni polmoni[2, 58]	Випущення метафори
Іноді життя забуває про нашу присутність і починає нам подобатися.[1, 58]	A volte la vita si dimentica di noi, ci lascia in pace ed è piacevole[2, 59]	Збереження образу метафори
Вихопить іще одного невдачу з кігтистих лап смерті[1, 63]	Strapperà l'ennesimo disgraziato dalle grinfie ossute della morte[2, 64]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Головне — не втратити момент, не пропустити нагоду, піймати своє щастя, коли воно пробігатиме коридором. Вечір повільно міняв повітря, як готельну білизну, роблячи зелень темною, а шибки рожевими. Світло м'яко торкалося підлоги й порожніх стін, за деревами на вулиці чутно було голоси й дитячий сміх. Хотілося йти на ці голоси, ходити між деревами, торкатись у темряві жіночих рук, ловити зелені місяці, що обриваються з гілок, не витримуючи власної ваги.[1, 63]	L'essenziale è non lasciarsi sfuggire l'attimo, non perdere l'occasione, afferrare al volo la fortuna quando passa per il corridoio. L'aria si trasformava lentamente con l'avanzare della sera, come le lenzuola di un albergo, il verde si faceva scuro, i vetri prendevano riflessi rosati. La luce della lampada sfiorava dolce il pavimento e le pareti spoglie, oltre gli alberi in strada risuonavano voci e risa di ragazzini. Veniva voglia di seguire quelle voci, di camminare fra gli alberi, toccare una mano di donna nell'oscurità, afferrare le lune verdi che si staccavano pesanti dai rami.[2, 64]	Збереження образу метафори
Заливається гіркими слізьми, безутішно побивається,	Versa lacrime amare, si tormenta sconfortata nella	Збереження образу метафори

наковтавшись проти ночі гіркого тютюну[1, 69]	notte, inghiotte avidamente fumo[2, 70]	
Шкірою мені потік вогонь.[1, 70]	Un fuoco mi corse lungo la pelle[2, 71]	Збереження образу метафори
Травень завершувався зеленню й теплом[1, 70]	Maggio si chiudeva con un trionfo di verde e calore [2, 71]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
свіже повітря лежало на дахах і стояло в подвір'ях. [1, 70]	l'aria fresca si allungava sui tetti e nei cortili [2, 71]	Відтворення метафори порівнянням
Напустив на обличчя рештки стриманості, ховаючи за окулярами розпач і лють[1, 74]	Mi impressi sul viso l'ultimo briciolo di contegno nascondendo dietro agli occhiali la disperazione e la rabbia[2, 75]	Збереження образу метафори
Двері під'їзду були відчинені, і протяги стояли в них, як водорості, легко здіймаючись, щойно хтось вбігав із вулиці. Ще поночі, доки всі спали, прислухавшись, можна було піймати скрапування води на кухнях, тарганяче шарудіння механічних будильників, сонне перешіптування голубів на даху, тихе жіноче зітхання уві сні, мовби хтось лише налаштовував дроти й антени, готуючись до святкового концерту.[1, 77]	Il portone del palazzo era aperto, le correnti stagnavano nell'ingresso come alghe, ondeggiando appena quando qualcuno entrava dalla strada. Quando era ancora buio, mentre tutti dormivano, se si ascoltava attentamente si poteva avvertire il borbottio dell'acqua nelle cucine, le svegli meccaniche che sfrigoravano come scarafaggi, il sussurro sonnolento dei colombi sul tetto, il tenue sospiro di una donna nel sonno, era come se qualcuno disponesse cavi ed antenne in vista del concerto per la festa. [2, 78]	Відтворення метафори порівнянням

<p>Ближче до ранку починався рух, з'являлися перші звуки — вітер протягувався підвіконнями й кімнатами, наче духовими інструментами, скрипіли долівки, озивалися радіоголоси, починали звучати ножі й пательні, бритви й фени, можна було розрізнити праски й тостери, дзвінко сигналили рингтони, солодко передавались останні новини, чутно було посуд, чутно було воду, поцілунки й перешіптування, наспівування маршів і наговорювання молитов, веселе збігання сходами, що остаточно будило коридори й балкони, які звучали тепер, ніби зрушене з місця піаніно, і ти знаходився в ньому всередині, десь посеред найбільш глибоких звуків, поміж найбільш тривожних нот, знаходився, слухаючи, як починають звучати дерево й жерсть, метал і цемент, скло й шкіра, якими кріпилися поверхи та перекриття. І коли під обід до під'їзду забігали діти, від їхніх високих голосів починали фонити невидимі мікрофони, і будинок голосно вистрілював лунами та рикошетами, і музика ця тривала, не замовкаючи — меланхолійно по обіді, запекло під вечірню</p>	<p>Sul fare del mattino cominciava il movimento, si sentivano i primi suoni: il vento s'infiltrava fra i davanzali e le finestre e penetrava nelle stanze come attraverso gli strumenti a fiato, i pavimenti scricchiolavano, risuonavano le voci della radio, si udiva il rumore dei coltelli e delle padelle, dei rasoi e dei phon, si distingueva anche quello del ferro da stiro e del tostapane, squillavano le suonerie dei cellulari, la radio trasmetteva dolcemente le ultime notizie, sbattevano le stoviglie, scorreva l'acqua, si percepivano baci e sussurri, si cantavano marce e si recitavano preghiere, si correva allegri giù per le scale svegliando senza pietà i corridoi e i balconi che ora rimbombavano come pianoforti cambiati di posto, e tu ti trovavi in mezzo alle vibrazioni più profonde, alle note più inquietanti, ti trovavi lì ad ascoltare come risuonano il legno e la lamiera, il metallo e il cemento, il vetro e il cuoio con cui si rinforzavano i pavimenti e le tettoie. E quando all'ora di pranzo arrivavano correndo i bambini, le loro voci acute facevano riecheggiare invisibili</p>	<p>Збереження образу метафори</p>
---	--	-----------------------------------

<p>пору, нестримно опівночі, але все не стихаючи, не обриваючись, лунаючи далі.[1, 77]</p>	<p>microfoni, e per l'intero edificio si diffondevano echi e rimbombi, e la musica durava senza sosta, malinconica dopo pranzo, furiosa verso sera, sfrenata a mezzanotte, ma senza tacere mai, senza interruzioni, diffondendo in lontananza le sue onde.[2, 78]</p>	
<p>п'ючи за її здоров'я, наполегливо пропонуючи зустрічним славити її химерний профіль, пити за її голос і шкіру, за її перукарку, яка чаклує над нею, створюючи з її міцного волосся космічні ландшафти[1, 79]</p>	<p>a bere alla sua salute, insistendo con gli avventori perché glorificassero assieme a me il suo straordinario profilo, che bevessero alla sua voce e alla sua pelle, alla sua parrucchiera che fa meraviglie e con i suoi capelli robusti crea paesaggi cosmici[2, 80]</p>	<p>Збереження образу метафори</p>
<p>Запахів ставало все більше, вони стояли наді мною, мов біси, залазячи в легені й стискаючи горло, вони обступили мене, як військо фортечні мури, вони склалися наді мною в дивні конструкції, набирали несподіваних обрисів, бентежили й пригнічували. Життя моє пахло свіжомороженою рибою, смерть моя буде відгонити китайськими грибами. Кількість запахів убивала мене, їхня насиченість робила цю смерть болючою.[1, 81]</p>	<p>Gli odori si moltiplicavano, si libravano sopra di me come diavoli, s'insinuavano nei polmoni e soffocavano la gola, mi circondavano come un esercito attorno alle mura di una fortezza, mi si combinavano in testa in strane costruzioni, prendevano forme fantastiche, mi spaventavano e mi angosciavano. La mia vita sapeva di pesce congelato, la morte saprà di funghi cinesi. La quantità di odori mi uccideva, la loro intensità rendeva quella morte dolorosa.[2, 82]</p>	<p>Збереження образу метафори</p>

вона наполегливо вимивала з мене біль і чорноту цього світу[1, 82]	ma lei continuava imperterrita a lavare via il dolore e le tenebre del mondo[2, 83]	Збереження образу метафори
Говорячи, страшенно поспішав, жадібно ковтаючи приголосні й стрибаючи поміж реченнями. [1, 94]	Parlava con indicibile fretta inghiottendo famelico le consonanti e saltando di corsa fra le locuzioni[2, 95]	Збереження образу метафори
Пройшовши хрестовим походом через усі д'ютіфрі[1, 95]	Facendo una crociata attraverso i duty free![2, 96]	Збереження образу метафори
на вулицю посипалися радісні від злості та збудження голоси[1, 97]	in strada si riversarono voci euforiche per l'ira e l'agitazione[2, 98]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
зарядила мені своєю крижаною розчепіреною п'ятірнею[1, 98]	mi mollò uno schiaffo con la mano gelida e le dita aperte[2, 99]	Описовий переклад
ось сюди й сповзають потопельники та повішеники, припливають ріками, проникають крізь вокзали, покращуючи загальну демографічну ситуацію[1, 99]	quindi qui si raccolgono gli annegati e gli impiccati, arrivano persone navigando sui fiumi, oppure giungono passando per le stazioni migliorando la situazione demografica generale[2, 100]	Випущення метафори
місяць просто висить тобі за вікном, хоч бери його до рук, схожий на сир, хоча насправді зліплений із глини й трави[1, 99]	la luna resta appesa alla finestra, la puoi quasi prendere con la mano, somiglia a un formaggio, anche se in realtà è fatta di argilla ed erba[2, 100]	Збереження образу метафори
між ними розпачливо застряг чийсь небіж — пухкий і сором'язливий, затиснутий із боків старшими, мов бобслеїст[1, 101]	fra di loro si era infinfilato il nipote di qualcuno – grasso e intimidito, serrato ai fianchi degli anziani come un bobbista[2, 102]	Випущення метафори

коридорами посипався тупіт і голоси[1, 105]	il corridoio si riempì di scalpiccii e voci[2, 106]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
запахло м'ясом і сонцем[1, 106]	ovunque si sparse odore di carne e sole[2, 107]	Збереження образу метафори
Соня сиділа у своїй кімнаті, дивилась у вікно й пила каву, що безнадійно остигала. [1, 106]	Sonja sedeva in camera sua, guardava fuori dalla finestra e beveva il caffè ormai freddo. [2, 107]	Випущення метафори
Інші її родичі або померли, або зникли з ефіру.[1, 109]	Gli altri parenti erano morti o si erano eclissati.[2, 110]	Випущення метафори
по-вечірньому остигали рослини[1, 118]	sulle piante calò il fresco[2, 119]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
провів важкою долонею по спині блідій начальниці юридичного відділу, від чого та запалала, вигораючи зсередины[1, 118]	passò la mano pesante lungo la schiena di una pallida dirigente del reparto legale, che s'infiammò tutta avvampando dentro[2, 119]	Збереження образу метафори
Рвала зубами чорний хліб, обережно запиваючи його вишневим соком, ламала пальцями шоколад, злизувала з долоні полуничний джем, весь час сміялася, так що зуби її різко займалися білим вогнем[1, 122]	Strappava con i denti il pane nero bevendo succo di visciole, con le dita spezzava la cioccolata, si leccava la marmellata di fragole dalle mani, e rideva in continuazione scoprendo i denti che sprigionavano un fuoco bianco[2, 123]	Збереження образу метафори
поцілунки її пахли цитринами та медом[1, 122]	i suoi baci sapevano di limone e miele[2, 123]	Збереження образу метафори

Двері ламали довго й упевнено. Залізо глухо озивалось під важким натиском чоловічих плечей. [1, 123]	Tentarono a lungo di forzare la porta. Il ferro risuonava sordo sotto le spallate pesanti degli uomini.[1, 124]	Випущення метафори
Олег обірвався в неї, і вона обірвалась слідом за ним, далі щось йому нашіптуючи — із вдячністю, втіхою та нічною втомою[1, 125]	li aveva sussurrato all'orecchio una cosa che aveva subito portato Oleh a godere, e immediatamente dopo era venuta anche lei, poi lei continuò a sussurrargli qualcosa, con gratitudine e soddisfazione, nello sfinimento della notte.[2, 125]	Збереження образу метафори
захлинувся від злості [1, 126]	ribolliva di collera[2, 127]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
зводило серце [1, 126]	si struggesse il cuore[1, 127]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Відчинила двері під'їзду, пірнула всередину[1, 127]	Lei aveva aperto il portone e si era infilata nello stabile.[2, 128]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
повітрям гуляє протяг, як лунають співи в чужих помешканнях[1, 127]	Lui sentiva le correnti d'aria soffiare, sentiva risuonare dei canti negli altri appartamenti[2, 128]	Випущення метафори
Міг він також думати про втому, яка огортала його	Avrebbe anche potuto pensare alla stanchezza che lo assaliva	Заміна образу мови джерела

щоразу, коли він зранку спускався сходами й відчував, що до його кроків прислуховуються тепер мешканці її під'їзду[1, 129]	ogni volta che scendeva le scale di mattina sentendo che tutti gli abitanti del palazzo ascoltavano i suoi passi.[1, 130]	на традиційний образ у мові перекладу
небо прорізав сухий спалах[1, 131]	una fiammata secca squarciò il cielo[1, 132]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
дивився на нього скляними очима[1, 131]	lo fissava con sguardo vitreo.[2, 132]	Збереження образу метафори
з рота лізла піна[1, 131]	la bocca schiumava[1, 132]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
вона буде терзати моє серце, посилаючи мені вдень любовні листи, посилаючи мені ввечері прокляття, розповідаючи мені на ранок свої сни, які все одно неможливо зрозуміти — такі вони прості й такі прекрасні[1, 133]	mi dilanierà il cuore mandandomi lettere d'amore di giorno e maledizioni di notte, raccontandomi al mattino i suoi sogni, impossibili da comprendere, tanto sono semplici e belli[2, 134]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
газ шипів так, ніби шкіра починала закипати[1, 133]	il gas gorgogliava tanto che la pelle sembrava ribollire[2, 134]	Збереження образу метафори
Можна було думати зрештою про ранок позавчорашнього дня, про низький туман, що теплим воском зліплював сосни, роблячи ліс невидимим	Avrebbe potuto pensare anche al mattino di due giorni prima, con la nebbia bassa che avvolgeva i pini come cera calda rendendoli invisibili e	Відтворення метафори порівнянням

і небезпечним. Темний остов будівлі стояв на узліссі, посеред поля, ніби недобудований лінкор, бригада спала в будівельних вагончиках, Олег лежав разом з усіма, як справжній капітан піратів, що ділить із веселим злодійським колективом консерви, хліб і алкоголь[1, 134]	pericolosi. La sagoma nera dell'edificio si ergeva al limitare del bosco, in mezzo al campo, come una corazzata incompiuta, gli operai dormivano nei container, Oleh era insieme agli altri come un vero capitano dei pirati che condivide con un'allegria combriccola di briganti la carne in scatola, il pane e l'alcol.[2, 135]	
У нутрощах молоковозів погойдувалося свіже молоко й злита на складах нафта[1, 136]	Nelle viscere dei camion-cisterna ondeggiava il latte fresco o la benzina rubata[2, 137]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
сонце заливає вогнем траву передмість[1, 137]	il sole che inondava di fuoco l'erba dei sobborghi[2, 138]	Збереження образу метафори
Сонце пробивало туман, і місто наповнювалося світлом, голосами й звуками, будячись зі сну й відпускаючи сновидіння. [1, 137]	Il sole penetrava la nebbia e la città cominciava a inondarsi di luce, voci e rumori, svegliandosi e facendo svanire i sogni.[2, 138]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Уздовж правого берега стояли фортечні мури — важкі й неприступні для ворогів, вони підпирали собою горби, стримуючи міську забудову. [1, 139]	Sulla riva destra si vedevano le mura della fortezza: pesanti e impenetrabili per i nemici, sostenevano le colline, ostacolando l'espansione della città.»[2, 140]	Збереження образу метафори
Жінки на вулицях пахли сном і любов'ю[1, 140]	Le donne per la strada odoravano di sonno e di amore[1, 141]	Збереження образу метафори
пірнаєш у цегляну браму [1, 144]	t'infili nel portone di mattoni[2, 145]	Заміна образу мови джерела

		на традиційний образ у мові перекладу
Посеред кімнати темніли верстати, уздовж стін тулилися столи, захаращені банками[1, 144]	In mezzo alla stanza si vedevano le sagome scure degli attrezzi, addossati al muro c'erano tavoli ingombri di lattine[2, 145]	Випущення метафори
місяць так само висів угорі[1, 148]	la luna pendeva dal cielo[2, 149]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
теплою бронзою відсвічує її шкіра[1, 154]	la sua pelle che brillava di caldi riflessi color bronzo[2, 155]	Описовий переклад
Спочатку його кинуло в жар, потім крига скувала його рухи, потім він зрозумів, що взагалі не відчуває свого тіла. [1, 156]	All'inizio si sentì avvampare, poi il gelo gli bloccò ogni movimento, non sentiva più il proprio corpo. »[2, 157]	Збереження образу метафори
Дихання його було важким і хижим[1, 162]	Aveva il respiro affannato e smanioso.[2, 163]	Випущення метафори
вилизувати цей чортів килим[1, 163]	pulire quel dannato tappeto[2, 164]	Випущення метафори
як набрякає від злості його сіро-коричнєве обличчя, як надимаються вени на шиї, як сварячись, він хрипко дихає, видмухуючи крізь широкі ніздрі дим і вогонь.[1, 165]	come il viso olivastro gli si deformasse per la rabbia, come si gonfiavano le vene sul suo collo, il respiro affannato quando litigava con qualcuno, le larghe narici che sprizzavano fuoco e fumo.[2, 166]	Збереження образу метафори
вислизала з його обіймів, зісковзуючи в темряву[1, 166]	si liberò dal suo abbraccio scivolando via nell'oscurità[2, 167]	Збереження образу метафори

Сидів перед темним і важким Колею[1, 168]	Sedeva di fronte al torvo e opprimente Kolja[2, 169]	Випущення метафори
дивився на нього холодними вовчими очима/[1, 174]	Kolja lo scrutò di nuovo gelido, con occhi da lupo.[2, 175]	Збереження образу метафори
На ранок планети стали на свої місця[1, 176]	La mattina i pianeti erano tutti al loro posto[2, 177]	Збереження образу метафори
дихання — глухе й вороже, і дихання цього ставало щоразу більше, аж урешті ним переповнилась і прорвалася ранкова пустка.[1, 176]	Il vicino respirava qualcun altro, un respiro sordo e ostile, che cresceva sempre più, fino a riempire e squarciare il vuoto del mattino.[2, 177]	Збереження образу метафори
Маріо вже босоного гупотів кухонним паркетом[1, 177]	Intanto Mario pesticiava a piedi nudi il parquet della cucina.[2, 177]	Описовий переклад
півроку небо обкладене хмарами й дощами, а решта півроку палить тебе чорним вогнем[1, 178]	con il cielo per metà anno coperto di nuvole e pioggia, e per l'altra metà arso dal fuoco nero[2, 179]	Збереження образу метафори
Лежала, збираючи його докупи, не даючи йому розвалитись на гарячі шматки глини. [1, 179]	Sdraiata su di lui, era come se lo tenesse insieme, perché non si frantumasse in mille pezzi di argilla ardente.[2, 180]	Збереження образу метафори
падали жовті плями світла, вихоплюючи у темряви з рук метеликів[1, 185]	cadevano macchie di luce che strappavano le farfalline all'abbraccio delle tenebre[2, 186]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
він лише всміхнувся всіма своїми складками [1, 196]	sorrise con tutte le sue rughe[2, 197]	Заміна образу мови джерела на традиційний

		образ у мові перекладу
за кожними дверима народжувалась любов і помирала надія, чоловіки зранку годували диких тварин, ламаючи їм характери й роблячи м'якими їхні рухи[1, 197]	dietro ogni porta nasceva la passione e moriva la speranza, gli uomini al mattino davano da mangiare alle fiere, ne fiaccavano le inclinazioni naturali e rendevano docili i loro movimenti[2, 198]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Обличчям лікаря гуляв нервовий рум'янець[1, 205]	Sul volto del medico si era diffuso un rossore paonazzo[2, 206]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
надто довго сиділа в ньому ця пружина, надто сильно підтискала вона серце, виштовхуючи його з грудей[1, 206]	per troppo tempo era stata tesa quella molla, con troppa forza gli opprimeva il cuore facendoglielo rimbalzare nel petto[2, 207]	Збереження образу метафори
він був зовсім молодий, мав не такі ламані кості, не таке зношене серце[1, 209]	lui era veramente giovane, ancora non aveva le ossa rotte e il cuore affaticato[2, 210]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Усі друзі й знайомі, з якими вони до цього водили безкінечні святкові хороводи, раптом кудись зникли. [1, 210]	Amici e conoscenti, con i quali fino a quel momento erano passati da una festa all'altra, improvvisamente scomparvero.[2, 211]	Випущення метафори
Розсмоктались у крижаних бузкових сутінках. [1, 210]	Si dileguarono nei freddi crepuscoli lilla.[2, 211]	Збереження образу метафори
відчував, як закипає її тіло, як жар блукає під шкірою, як	sentiva il suo corpo ardere, il fuoco che le ribolliva sotto la pelle, l'incendio che la	Збереження образу метафори

вогонь випалює її зсередини[1, 210]	consumava dall'interno[2, 211]	
Нас убиває слабкість, яку ми тримаємо в собі, позбутись якої нам так шкода. Вона вижирає нас ізсередини, наче вірус, вона не дає нам приймати правильні рішення, триматись за близьких нам людей, вона робить нас приреченими, хоча насправді ми такими не є. [1, 210]	A ucciderci è la debolezza che portiamo dentro di noi e di cui non abbiamo voglia di liberarci. Ci divora dall'interno come un virus, ci impedisce di prendere le decisioni giuste, di restare vicino alle persone care, ci impone un destino che in realtà non ci corrisponde.[2, 211]	Збереження образу метафори
потрібно вертатись до міста, яке на тебе чекає[1, 213]	bisogna tornare nella città che ci aspetta[2, 214]	Збереження образу метафори
Мандрівний вогонь алкоголю перекидався йому з легені на легеню, лишаючи по собі сліди, спалахував і зникав, обіцяючи одного разу обов'язково повернутись і про все нагадати.[1, 213]	Il fuoco errante dell'alcol gli era passato da un polmone all'altro lasciando i suoi segni, era avvampato e scomparso, con la promessa che prima o poi lui sarebbe di certo tornato a casa e avrebbe ricordato tutto.[2, 214]	Збереження образу метафори
Інші, не помічаючи, що за ними спостерігають, пропікали поглядами повітря, [1, 221]	Altri, ignari di essere osservati, trafiggevano l'aria con sguardi [2, 222]	Збереження образу метафори
викресували з озону іскри[1, 221]	così ardenti che l'ozono elettrizzato sprizzava scintille[2, 222]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу

дивлячись їй в обличчя, ловлячи її рухи, слухаючи її образи.[1, 221]	la fissavano in volto, le prendeivano le mani, ascoltavano le sue invettive. [2, 222]	Випущення метафори
вони завжди готові зірватися з місця й розчинитись у просторі, рвучись назустріч сонцю, тікаючи від втоми й зневіри.[1, 238]	sono sempre pronte a elevarsi e dissolversi nell'aria sollevandosi verso il sole, fuggendo la stanchezza e la depressione.[2, 239]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
сонячне проміння, пробиваючись з-поза його спини, розсипалося червоною лакованою поверхнею легковика. [1, 248]	un raggio di sole penetrava da dietro alla sua schiena cadendo sulla rossa superficie laccata di una macchina. [2, 249]	Випущення метафори
Була це копійка, що чесно відпрацювала свій довгий вік, але не заслужила на спокійну старість, щось було в її минулому такого, за що вона спокутувала навіть тепер, по своїй смерті. [1, 248]	Era un'onesta Lada che aveva portato a termine la sua lunga vita, ma non aveva meritato una vecchiaia tranquilla, c'era qualcosa nel suo passato che doveva scontare persino adesso, dopo la morte.[2, 249]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
ховати глибоко під шкірою згадку про кожного з них[1, 252]	per conservare sotto la pelle, in profondità, la memoria di ciascuno[2, 253]	Збереження образу метафори
Десять років тому час для мене зупинився, рішуче відмовляючись рухатися далі. Механізми завмерли, серце билося так, ніби робило послугу: без претензій, проте й без гарантій.[1, 255]	Dieci anni fa il tempo per me si fermò rifiutandosi decisamente di andare avanti. I meccanismi si erano inceppati, il cuore batteva come per farmi un piacere: senza pretese, ma anche senza garanzie.[2, 256]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Тридцять років виявилися пасткою — жодної втіхи від занурення в невідоме, жодної радості від продовження	La trentina si è dimostrata una trappola: immergermi nell'ignoto non mi procurava alcuna soddisfazione,	Збереження образу метафори

початого. Лише ранковий вогонь у голові, пообідня порожнеча в горлі, різке вечірнє світло.[1, 255]	continuare sulla solita strada non mi dava nessuna gioia. Solo il fuoco in testa al mattino, il vuoto in gola nel pomeriggio, una luce accecante la sera.[2, 256]	
так смакує лише смерть, це краще за будь-які прянощі, це солодше за будь-які мікстури[1, 256]	solo la morte ha questo sapore, è meglio di qualsiasi spezia, più dolce di qualsiasi pozione[2, 257]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
дивитись на світ дорослими очима[1, 256]	a guardare il mondo con occhi adulti[2, 257]	Збереження образу метафори
Тато її був професійним безробітним.[1, 257]	Suo padre era disoccupato di professione.[2, 258]	Збереження образу метафори
Вік Христа, час робити дива й підіймати з могил прокажених.[1, 261]	Hai l'età di Cristo, è tempo di compiere miracoli e risuscitare i lebbrosi dalle tombe.[2, 262]	Збереження образу метафори
Кров, здавалося, залишила її пальці, витікши з них на безпечну відстань. Натомість губи її — покусані й припухлі — темно горіли під ранковим сонце[1, 262]	« Il sangue sembrava avere abbandonato le dita per rifugiarsi a distanza di sicurezza. Le labbra invece, mordicchiate e gonfie, ardevano cupe sotto il sole del mattino[2, 263]	Збереження образу метафори
Вона впадала в сон і вихоплювалася звідти назад — у чорне повітря, вона ловила чийсь дихання, відчувала чийсь дотики, намагалась підлаштуватись під чийсь рухи[1, 263]	Cadeva nel sonno e ne veniva subito fuori destandosi nell'aria nera, coglieva il respiro di un uomo, sentiva delle mani toccarla, si sforzava di seguire i movimenti altrui[2, 264]	Збереження образу метафори
і в мені, ясна річ, зривало останні запобіжники[1, 266]	tutti gli argini si ruppero[2, 267]	Заміна образу мови джерела

		на традиційний образ у мові перекладу
ми можемо сидіти тут хоч до ранку, слухаючи важке дихання дерев за вікном[1, 267]	potevamo anche rimanere fino al mattino ad ascoltare il respiro pesante degli alberi oltre la finestra[2, 268]	Збереження образу метафори
чий це бізнес і чия на ньому кров[1, 270]	chi c'era dietro quel business e a chi apparteneva il sangue versato[2, 271]	Збереження образу метафори
Третя ніч без сну робила речі прозорими, а сутінь — живою. Серце поспішало так, наче боялося спізнитись на потяг. Воно рвалось уперед, мов пес, якого довго тримали на ланцюгу. Тілом, від лівої легені до правої, прокочувалися солоні хвилі, глухо б'ючи по обшивці й незадоволено відкочуючись назад. [1, 281]	La terza notte senza sonno rendeva le cose trasparenti e la penombra viva. Il cuore batteva così veloce che sembrava temere di perdere il treno. Si gettava in avanti come un cane tenuto a lungo alla catena. Attraverso il mio corpo, dal polmone sinistro a quello destro, si spandevano onde salate che sbattevano contro il fasciame di una nave e tornavano indietro inappagate.[2, 282]	Збереження образу метафори
Щомісяця ми збираємо несплачену злість, збираємо лють і запеклість, збираємо сміливість і застигле почуття помсти. А головне — ми збираємо всю несплачену любов цього міста, всю до крихти, всю до останнього подиху. Ми всі тут, у цьому місті, і є за великим рахунком митарями любові.[1, 284]	Ogni mese raccogliamo la malvagità impunita, la rabbia e l'amarezza, raccogliamo il coraggio e il desiderio pietrificato di vendetta. La cosa fondamentale è che raccogliamo l'amore non ripagato della città, fino all'ultima briciola, fino all'ultimo respiro. Siamo tutti qui, in questa città, e in pratica siamo gli agenti fiscali dell'amore.[2, 285]	Збереження образу метафори

<p>місто тримається цією любов'ю, наповнюється нею, ніби дощем восени, гріється нею, мов кам'яним вугіллям узимку. Без неї, без цієї любові, місто просто помре від холоду й спраги, його покинуть останні мешканці, вони вийдуть із нього, наче з лабіринту, не в змозі далі блукати цими вулицями й закутками без жодної мети. [1, 284]</p>	<p>perché la città si basa sull'amore, si riempie d'amore come di pioggia in autunno, si riscalda con l'amore come col carbone d'inverno. Senza di lui, senza questo amore, la città morirebbe di freddo e sete, l'abbandonerebbero gli ultimi abitanti, se ne andrebbero come da un labirinto, incapaci di continuare a errare senza meta per strade e vicoli.[2, 285]</p>	<p>Збереження образу метафори</p>
<p>сварку. Усе як завжди — вогонь виник нізвідки, але зжер усе, випалюючи наші спогади, мов кораблі в порту.[1, 285]</p>	<p>lite. Tutto come sempre – il fuoco si scatenò dal nulla ma divorò ogni cosa bruciando i nostri ricordi come navi nel porto[2, 286]</p>	<p>Збереження образу метафори</p>
<p>проте під ногами лежала Америка [1, 288]</p>	<p>ma sotto i piedi si stendeva l'America[2, 289]</p>	<p>Збереження образу метафори</p>
<p>І ось це минуле знову ступило на їхній порі[1, 292]</p>	<p>Ma ecco che il passato si ripresentava sulla soglia di casa[2, 293]</p>	<p>Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу</p>
<p>білозубо дивились життю в недовірливі очі, зухвало кидаючи виклик непевному майбутньому[1, 292]</p>	<p>con i loro denti bianchi sfidavano boriosi lo sguardo diffidente della vita che in realtà era piena d'incognite[2, 293]</p>	<p>Описовий переклад</p>
<p>Як у будь-якій родині, що прогавила свій шанс на спокійне розлучення, стосунки між ними трималися на взаємному пресингу, тож тьотя Амалія нараз увімкнула</p>	<p>Come in qualunque famiglia che si è lasciata sfuggire l'occasione di un tranquillo divorzio, i rapporti tra moglie e marito erano basati sul pressing reciproco. La zia</p>	<p>Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу</p>

всі берегові вогні й узялася добивати нещасного дядю Алекса[1, 293]	Amalia mise in campo le sue armi di riserva e si lanciò all'attacco dell'infelice zio Alex[2, 294]	
Скориставшись залишеними без нагляду соціальними ліфтами й опинившись на верхівці політичної піраміди[1, 295]	Sfruttando gli ascensori sociali rimasti senza controllo, hanno conquistato il vertice della piramide politica [2, 296]	Збереження образу метафори
Тому, скажімо, я, — сухо констатував він, — позбавлений щонайменшого шансу на просування вгору бодай якимись, бодай вантажними соціальними ліфтами.[1, 296]	Per cui, io, ad esempio, – constatò asciutto – sono privato di ogni possibilità di usufruire di un ascensore sociale, e pure di un montacarichi.[2, 297]	Збереження образу метафори
Ліліт оселилася в його серці, розвівши там цілковитий безлад.[1, 299]	Lilit si era insediata nel suo cuore portandovi lo scompiglio completo.[2, 300]	Збереження образу метафори
із завмиранням розбитого серця слухав, як вона триндить із кимось по скайпу[1, 299]	sentiva col cuore in pezzi come lei cianciava con qualcuno via skype.[2, 300]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Сонце над Філадельфією світило відсторонено. Повітря було просякнуте безнадією. Хотілося повіситись, краще за все в її кімнаті, краще за все ненадовго. Він пробував писати їй листи. Пробував підстерегти вночі коло її дверей. Проте все було намарне, і літо минало, відносячи за собою всі його надії та сподівання.[1, 300]	Il sole a Filadelfia splendeva indifferente. L'aria era impregnata di disperazione. Aveva voglia di impiccarsi, magari nella sua stanza e magari solo per poco tempo. Provò a scriverle dei messaggi. Provò ad aspettarla di notte, davanti alla sua porta. Fu tutto inutile, l'estate passava portandosi via le	Збереження образу метафори

	speranze e le aspettative.[2, 301]	
нерви його не витримали, рвучись, мов капронові струни, і накопичена ним за ці два місяці туга й покута вирвались назовні, обриваючи всі сподівання тьоті Амалії на довгу безсонну ніч, обриваючи всі розрахунки Боба на любов і взаємність. [1, 302]	i suoi nervi non resistettero, si spezzarono come corde di nylon, l'ansia e il rammarico che si erano accumulati in quei due mesi scoppiarono mandando in frantumi le aspettative di una lunga notte insonne nutrite dalla zia Amalia e i calcoli d'amore ricambiato fatti da Bob.[2, 303]	Збереження образу метафори
Життя ніколи не дає гарантій, — думав Боб, — у більшості випадків воно просить повірити на слово. І коли ти довіряєш йому, коли стаєш відкритим та беззахисним, воно трощить усі твої сподівання, як велика вода трощить прибережні рибальські поселення.[1, 304]	La vita non dà nessuna garanzia, rifletteva Bob, nella maggior parte dei casi ci impone di crederle sulla parola. E quando cominci a fidarti e a essere aperto e indifeso nei suoi confronti, lei spazza via tutte le tue aspettative, come un'alluvione spazza via i villaggi dei pescatori lungo le rive.[2, 305]	Збереження образу метафори
Я не знаю, яка на смак їхня любов, яка вона на дотик, як вона вимовляється їхніми устами.[1, 308]	Non so quale sapore abbia il loro amore, come siano a toccarle, che suono abbia la parola amore sulle loro labbra.[2, 309]	Випущення метафори
він не відчував власного горла, не відчував язика, не відчував болю, не відчував життя.[1, 308]	non sentiva più la propria gola, la lingua, non sentiva più dolore né vita.[2, 309]	Збереження образу метафори
І ноги її при цьому заплітались у такі небачені вузли[1, 309]	Intrecciava le gambe in tali nodi stupefacenti[2, 310]	Збереження образу метафори

Ефіопка вдихне мені в горло радість і спокій. [1, 310]	Un'etiopie potrebbe soffiarmi in gola la gioia e la pace.[2, 311]	Збереження образу метафори
Японки вміють язиком воскрешати померлих. [1, 310]	Le giapponesi sanno resuscitare i morti con la lingua.[2, 311]	Збереження образу метафори
Смерть, — писав Боб безпосередньо перед відльотом, сидячи в терміналі й очікуючи на посадку, — часто вводить нас в оману своєю присутністю. Іноді ми сприймаємо її появу на свій рахунок, хоча поява її не обов'язково стосується саме нас. Смерть присутня в нашому житті як любов, як довіра або ностальгія.[1, 320]	La morte ci trae spesso in inganno con la sua presenza” scrisse Bob giusto prima del volo, seduto al terminal in attesa dell'imbarco. “A volte percepiamo la sua vicinanza come se ci riguardasse, anche se quella vicinanza non è rivolta direttamente a noi. La morte appartiene alla vita come l'amore, come la fiducia o la nostalgia. [2, 321]	Збереження образу метафори
Вона виникає нізвідки, вона рухається своїми напрямками, і годі навіть мріяти якось на ці напрямки впливати.[1, 320]	Arriva non si sa da dove, si muove seguendo traiettorie particolari ed è assurdo anche pensare di influire su quelle traiettorie.[2, 321]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
випустив зі свого напівсліпого ока сувору сльозу. [1, 328]	non riuscì a trattenere una lacrima che scese dall'occhio semicieco[2, 329]	Випущення метафори
він на власній шкірі відчув потойбічний подих вогню, тож тепер, усіх перебиваючи і до всіх довірливо тягнучись, захлинався, переповідаючи дивовижні подробиці своєї нещодавньої виправи за океан, у холодне серце Америки.[1, 321]	aveva avvertito sulla propria pelle il soffio ardente dell'aldilà, e adesso si attaccava a tutti, interrompeva la conversazione dell'uno o dell'altro, si rivolgeva loro certo che volessero ascoltare gli strabilianti dettagli della sua recente spedizione oltreoceano, nel cuore freddo dell'America.[2, 322]	Збереження образу метафори

Світло з веранди губилося серед листя, вихоплювало важкі чоловічі руки й тихі жіночі обличчя. [1, 334]	La luce della veranda si perdeva tra le foglie, faceva risaltare le mani pesanti degli uomini e i volti assorti delle donne.[2, 335]	Збереження образу метафори
Жіночі тіла срібно відсвічували під місячним промінням[1, 336]	« I corpi femminili splendevano nei raggi argentei della luna[2, 337]	Збереження образу метафори
у жіночих голосах з'явилась гіркота, у чоловічих — вогонь[1, 337]	nelle voci femminili si avvertiva una nota di amarezza, in quelle maschili, al contrario, il fuoco.[2, 338]	Заміна образу мови джерела на традиційний образ у мові перекладу
Ріка принесе всі чуті тобою інтонації, ріка збереже все залишене при берегах тепло, ріки вміють чекати, вміють починати все від початку. [1, 338]	Il fiume ti porta ogni intonazione che hai ascoltato, conserva tutto il calore lasciato sulla riva. I fiumi sanno attendere, ricominciare dal principio.[2, 339]	Збереження образу метафори

ДОДАТОК 3
Прийоми перекладу порівнянь(93 приклади)

Оригінал	Переклад	Перекладацький прийом
Яблуневі пелюстки падали на його білу сорочку, розчиняючись у ній, як сніг у зимовій ріці.[1, 13]	I petali del melo cadevano sulla sua camicia bianca e vi si scioglievano come d'inverno la neve nel fiume[2, 13]	Дослівний переклад(калькування)
І жодні робочі будні, жоден кар'єрний поступ нічого не важили проти цього згустку, який просто роз'їдав ізсередини всі внутрішні органи, мов запущена кимось під шкіру піранья. [1, 15]	E a niente valevano le giornate di lavoro o i successi nella carriera per resistere a quel nucleo interiore che divorava dal di dentro gli organi come un piranha infilato sotto la cute.[2, 15]	Заміна порівняльної конструкції мови оригіналу на більш зрозумілу для реципієнтів, де часто відбувається часткова або повна зміна образу
Втім, завод років десять як не працював, і робити кар'єру на ньому було те саме, що робити кар'єру на кораблі, який іде на дно: можна, звісно, але можливості від початку дещо обмежені.[1, 15]	Da una decina d'anni però la fabbrica non andava più e pensare di fare carriera lì era come pensare di farla su una nave che sta colando a picco: certo, può anche succedere, ma le prospettive sono limitate fin dal principio.[2, 15]	Дослівний переклад(калькування)
Втративши інтерес до такої розмови, вона всім сухо подякувала й зникла в брамі, як примара.[1, 18]	...perso interesse per quel tipo di conversazione, ringraziò con freddezza e scomparve oltre il cancello come un fantasma.[2, 18]	Дослівний переклад(калькування)

<p>Так вони й пішли, як два веселі матроси, списані із суховантажа за нестійкість.[1, 20]</p>	<p>Se ne andarono così, come due allegri marinai scacciati dal loro cargo per abuso di alcol.[2, 20]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Вони всі тут ходили, як пляжники на море, у домашньому.[1, 22]</p>	<p>Qui erano tutti combinati come bagnanti sulla spiaggia, con vestiti da casa[2, 22]</p>	<p>Збереження порівняльної конструкції мови оригіналу з додаванням нової інформації в мові перекладу</p>
<p>Дядь Саша, худий, з голоною головою, з акуратною смужечкою вусів, у своєму чорному піджаку схожий був на сажотруса, який упав із даху просто до святкового столу й тішився, адже все могло скластися куди гірше.[1, 29]</p>	<p>Lo zio Saša, magro e calvo, con il ciuffetto di baffi ben curati e la giacca nera, sembrava uno spazzacamino caduto dal tetto direttamente sulla tavola della festa, felice perché tutto poteva andare assai peggio.[2, 29]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Темрява стояла довкола них, ніби вода довкола нерухомих сомів, не наважуючись сколихнути їхній спокій.[1, 29]</p>	<p>L'oscurità le avvolgeva come l'acqua che non vuole turbare l'immobilità dei pesci gatto.[2, 29]</p>	<p>Заміна порівняльної конструкції мови оригіналу конструкцією мови перекладу</p>
<p>З будинку вийшла Аліна, цілковито потонувши в сутіні — темрява щільно огортала її чорну сукню, лише лікті й зап'ястки час від часу</p>	<p>Alina uscì dalla casa. Fasciata nell'abito nero, la sua figura si dissolveva nell'oscurità, solo le braccia e i polsi emergevano di tanto in tanto</p>	<p>Вилучення порівняння</p>

вихоплювалися з повітря, ніби з чорного молока.[1, 33]	dal nero dell'aria lattiginosa.[2, 33]	
Вона припала до нього, задихаючись плачем, а ми сиділи й мовчали, відчуваючи, як незворотно минає та мить, коли потрібно було щось сказати, підхопити розмову, не дати запанувати тиші, яка ставала дедалі нестерпнішою, загрожуючи розірвати повітря, мов паперовий пакет.[1, 37]	Lei si appoggiò a lui soffocando i singhiozzi, noi restavamo seduti e ammutoliti, sentivamo che fuggiva quel momento senza ritorno in cui si dovrebbe dire qualcosa, riprendere la conversazione per interrompere il silenzio che si faceva sempre più insopportabile e rischiava di lacerare l'aria come se fosse un sacchetto di carta.[2, 37]	Заміна порівняльно ї конструкції мови оригіналу конструкцією мови перекладу
...виделки посипалися на підлогу, гостро й холодно, ніби шматки криги. [1, 40]	...le forchette si sparpagliarono sul pavimento con un suono acuto e freddo, come pezzi di ghiaccio.[2, 40]	Дослівний переклад(калькування)
Раптом темрява під моїми пальцями здригнулася, легко озвалася, ніби хтось зітхнув.[1, 43]	All'improvviso, al tocco delle mie dita, la tenebra si scosse, si fece viva come se sospirasse.[2, 43]	Заміна порівняльно ї конструкції мови оригіналу на більш зрозумілу для реципієнтів, де часто відбувається часткова або повна зміна образу
Світилися порожні подвір'я, у яких стояла темрява, ніби вода в затонулих танкерах.[1, 54]	Brillavano i cortili vuoti dove la tenebra ristagnava come acqua in un cargo affondato.[2, 54]	Часткова втрата образу порівняння

Марат обережно простягнув руку й відламав шматок скла. Ніби розламав місяць навпіл.[1, 55]	Marat protese con prudenza la mano e staccò un pezzo di vetro. Era come se avesse spezzato la luna in due.[2, 55]	Дослівний переклад(калькування)
... повільні, мов хамелеони, пенсіонери...[1, 59]	... lenti come camaleonti i pensionati...[2, 59]	Дослівний переклад(калькування)
Місто лежало між ними, на пагорбах, ніби на острові, світячись усіма своїми білими й червоними будівлями, що були оточені зусібіч гарячою травневою зеленню.[1, 59]	La città si estendeva tra i due corsi d'acqua, sulle colline, come su un'isola, riluceva con i suoi edifici bianchi e rossi circondati di erba verde squillante.[2, 59]	Дослівний переклад(калькування)
Вечір повільно міняв повітря, як готельну білизну, роблячи зелень темною, а шибки рожевими.[1, 64]	L'aria si trasformava lentamente con l'avanzare della sera, come le lenzuola di un albergo, il verde si faceva scuro, i vetri prendevano riflessi rosati.[2, 64]	Заміна порівняльної конструкції мови оригіналу на більш зрозумілу для реципієнтів, де часто відбувається часткова або повна зміна образу
...над рукомийником — блискучим, як рафінад...[1, 66]	... il lavandino splendente come zollette di zucchero...[2, 66]	Дослівний переклад(калькування)
...збиваю пляшку, та глухо завалюється набік і повільно, як вантажений нафтою товарняк, котиться вимитою холодною плиткою...[1, 70]	... mi tiro su di botto, urto contro la bottiglia che si rovescia piano di lato, come una cisterna di benzina, rotola sulle fredde mattonelle bagnate scricchiolando...[2, 70]	Заміна порівняльної конструкції мови оригіналу на більш зрозумілу

		для реципієнтів, де часто відбувається часткова або повна зміна образу
... зачіска її нагадувала ретельно й уміло підібраний овочевий набір для супу.[1, 71]	...la sua pettinatura simile a un mazzetto di verdure scelte con cura e sapienza per la minestra.[2, 71]	Заміна порівняльно ї конструкції мови оригіналу конструкцією мови перекладу
загорнулася в халат, мов генерал розбитої армії в шинель...[1, 76]	avvolgendosi nell'accappatoio come un generale nella mantella dopo una battaglia persa...[2, 76]	Збереження порівняльно ї конструкції мови оригіналу з додаванням нової інформації в мові перекладу
Двері під'їзду були відчинені, і протяги стояли в них, як водорості, легко здіймаючись, щойно хтось вбігав із вулиці. Ще поночі, доки всі спали, прислухавшись, можна було піймати скрапування води на кухнях, тарганяче шарудіння механічних будильників, сонне перешіптування голубів на даху, тихе жіноче зітхання уві сні, мовби хтось	Il portone del palazzo era aperto, le correnti stagnavano nell'ingresso come alghe, ondeggiando appena quando qualcuno entrava dalla strada. Quando era ancora buio, mentre tutti dormivano, se si ascoltava attentamente si poteva avvertire il borbottio dell'acqua nelle cucine, le sveglie meccaniche che sfrigolavano come scarafaggi, il sussurro sonnolento dei	Дослівний переклад(калькування)

<p>лише налаштував дроти й антени, готуючись до святкового концерту. Ближче до ранку починався рух, з'являлися перші звуки — вітер протягувався підвіконнями й кімнатами, наче духовими інструментами, скрипіли долівки, озивалися радіоголоси, починали звучати ножі й пательні, бритви й фени, можна було розрізнити праски й тостери, дзвінко сигналили рингтони, солодко передавалися останні новини, чутно було посуд, чутно було воду, поцілунки й перешіптування, наспівування маршів і наговорювання молитов, веселе збігання сходами, що остаточно будило коридори й балкони, які звучали тепер, ніби зрушене з місця піаніно, і ти знаходився в ньому всередині, десь посеред найбільш глибоких звуків, поміж найбільш тривожних нот, знаходився, слухаючи, як починають звучати дерево й жерсть, метал і цемент, скло й шкіра, якими кріпилися поверхи та перекриття. І коли під обід до під'їзду забігали діти, від їхніх високих голосів починали фонити невидимі</p>	<p>colombi sul tetto, il tenue sospiro di una donna nel sonno, era come se qualcuno disponesse cavi ed antenne in vista del concerto per la festa. Sul fare del mattino cominciava il movimento, si sentivano i primi suoni: il vento s'infiltrava fra i davanzali e le finestre e penetrava nelle stanze come attraverso gli strumenti a fiato, i pavimenti scricchiolavano, risuonavano le voci della radio, si udiva il rumore dei coltelli e delle padelle, dei rasoi e dei phon, si distingueva anche quello del ferro da stiro e del tostapane, squillavano le suonerie dei cellulari, la radio trasmetteva dolcemente le ultime notizie, sbattevano le stoviglie, scorreva l'acqua, si percepivano baci e sussurri, si cantavano marce e si recitavano preghiere, si correva allegri giù per le scale svegliando senza pietà i corridoi e i balconi che ora rimbombavano come pianoforti cambiati di posto, e tu ti trovavi in mezzo alle vibrazioni più profonde, alle note più inquietanti, ti trovavi lì ad ascoltare come risuonano il legno e la lamiera, il metallo e il cemento, il vetro e il cuoio con cui si rinforzavano i</p>	
--	--	--

<p>мікрофони, і будинок голосно вистрілював лунами та рикошетами, і музика ця тривала, не замовкаючи — меланхолійно по обіді, запекло під вечірню пору, нестримно опівночі, але все не стихаючи, не обриваючись, лунаючи далі.[1, 78]</p>	<p>pavimenti e le tettoie. E quando all'ora di pranzo arrivavano correndo i bambini, le loro voci acute facevano riecheggiare invisibili microfoni, e per l'intero edificio si diffondevano echi e rimbombi, e la musica durava senza sosta, malinconica dopo pranzo, furiosa verso sera, sfrenata a mezzanotte, ma senza tacere mai, senza interruzioni, diffondendo in lontananza le sue onde.[2, 78]</p>	
<p>Вже до вечора алкоголь стояв у моїй крові, як вода у повінь, готова будь-якої миті залити порожні вулиці беззахисного міста.[1, 79]</p>	<p>Già prima di sera l'alcol mi ristagnava nel sangue come acqua in un fiume in piena, pronta a straripare in qualunque momento nelle strade vuote di una città indifesa.[2, 79]</p>	<p>Дослівний переклад(ка лькування)</p>
<p>... вся ця волога охолоджувала моє серце зсередини, уповільнюючи непоправне, ніби графіт у ядерному реакторі, не даючи, втім, жодних приводів засумніватися, що воно, це непоправне, терпляче чекає на мене попереду.[1, 80]</p>	<p>tutti quei liquidi mi raffreddavano il cuore dall'interno, rallentando l'inevitabile catastrofe, come la grafite in un reattore nucleare, senza peraltro lasciare alcun dubbio sul fatto che la catastrofe mi aspettava paziente al varco di lì a poco.[2, 80]</p>	<p>Дослівний переклад(ка лькування)</p>
<p>... легко погойдуючись, наче юнга.[1, 80]</p>	<p>... ondeggando come un marinaio.[2, 80]</p>	<p>Часткова втрата образу порівняння</p>
<p>Запахів ставало все більше, вони стояли наді мною, мов біси, залазячи в легені й</p>	<p>Gli odori si moltiplicavano, si libravano sopra di me come diavoli, s'insinuavano nei</p>	<p>Дослівний переклад(ка лькування)</p>

стискаючи горло, вони обступили мене, як військо фортечні мури, вони склалися наді мною в дивні конструкції, набирали несподіваних обрисів, бентежили й пригнічували.[1, 82]	polmoni e soffocavano la gola, mi circondavano come un esercito attorno alle mura di una fortezza, mi si combinavano in testa in strane costruzioni, prendevano forme fantastiche, mi spaventavano e mi angosciavano.[2, 82]	
... у центрі декоративний фонтан розбризкував воду, заливаючи все навколо, ніби зламаній пожежний кран.[1, 91]	...con al centro una fontana zampillante che annaffiava tutto all'intorno come il rubinetto rotto di una pompa antincendio.[2, 91]	Дослівний переклад(калькування)
... усі вони трималися гуртом, спали покотом, як прочани, строго дотримуючись родинних приписів та ієрархічних настанов.[1, 102]	... dormivano addossati l'uno all'altro come pellegrini osservando scrupolosi le regole di famiglia e l'ordine gerarchico.[2, 102]	Дослівний переклад(калькування)
... між ними розпачливо застряг чийсь небіж — пухкий і сором'язливий, затиснутий із боків старшими, мов бобслеїст.[1, 102]	... fra di loro si era infilato il nipote di qualcuno – grasso e intimidito, serrato ai fianchi degli anziani come un bobbista.[2, 102]	Дослівний переклад(калькування)
Спав так, як сплять герої — розкидавши постіль і застигнувши в якійсь шаленій позі...[1, 103]	Dormiva come dormono gli eroi – nel letto disfatto e in una posa del tutto folle...[2, 103]	Дослівний переклад(калькування)
Ковдра лежала на підлозі, мов забутий десантником парашут, простирadlo звисало з ноги, як зірваний із ворожої адміністрації прапор, щелепа плавала в склянці з водою, на стільці.[1, 103]	La coperta giaceva a terra come un paracadute dimenticato, il lenzuolo pendeva da un piede come una bandiera strappata al nemico, la dentiera nuotava in un bicchiere d'acqua sopra una sedia.[2, 103]	Часткова втрата образу порівняння

<p>... дядя Гриша тяжко крутився на розкладачці, мов грішник на пекельному вогні, стогнав, плакав, зривався на ноги, час від часу хапаючи склянку з щелепою й жадібно п'ючи, а потому довго відпльовуючись.[1, 103]</p>	<p>... lo zio Hryša rigirarsi tormentato sul lettino come un peccatore nelle fiamme dell'inferno, sospirava, piangeva, scattava in piedi, ogni tanto prendeva il bicchiere con la dentiera per bere avidamente l'acqua e poi sputacchiare a lungo.[2, 103]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>З дитячої вибрів дядя Гриша в довгих боксерських трусах, щедро всіяних білими квітами, тримаючи під пахвою дошку для прасування, схожий на серфера, що вибрався на ранковий пляж в очікуванні хвиль і подвигу.[1, 107]</p>	<p>Dalla camera dei bambini riemerse zio Hryša con lunghi pantaloni da boxer punteggiati di fiori bianchi, sotto braccio aveva la tavola da stiro, pareva un surfista diretto in spiaggia in cerca di onde e avventure mattutine.[2, 107]</p>	<p>Заміна порівняльної конструкції мови оригіналу конструкцією мови перекладу</p>
<p>Виглядали на погорільців, що встигли врятувати одяг, проте повертатись усе одно не мали куди.[1, 108]</p>	<p>Sembravano dei sopravvissuti a un incendio che avessero messo in salvo i vestiti ma non potessero più rientrare a casa.[2, 108]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Після ночей із нею тіло його виглядало так, наче він у темряві продирався крізь шипшину.[1, 121]</p>	<p>Dopo le notti con lei, il suo corpo era talmente malridotto da sembrare che avesse strisciato nelle tenebre attraverso una siepe di rovi.[2, 121]</p>	<p>Заміна порівняльної конструкції мови оригіналу на більш зрозумілу для реципієнтів, де часто відбувається часткова або повна зміна образу</p>

<p>... коли після тренувань він стояв у душі, кров проступала з ран і змішувалась із прохолодною водою, як вітер із дощовими струменями.[1, 121]</p>	<p>... dopo gli allenamenti, in doccia, il sangue delle ferite si mescolava all'acqua fredda come il vento agli scrosci di pioggia.[2, 121]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>... запалила зрештою чотири вогні на плиті, які розпустились, мов океанські квіти, пускаючи стелею бузкові тіні.[1,122]</p>	<p>... alla fine accese i quattro fuochi del gas che sbocciarono come fiori oceanici proiettando ombre violacee sul soffitto.[2, 122]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Шкіра в неї була золотиста, волосся мідне, п'ятки в неї були жовті, наче цитрини.[1, 124]</p>	<p>«Lei aveva la pelle dorata, i capelli color del rame, le piante dei piedi gialle come limoni.[2, 124]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Волосся на голові нагадувало червону заграву, що роздувається вітром. [1, 124]</p>	<p>I suoi capelli ricordavano il bagliore infuocato di un tramonto scompigliato dal vento.[2,124]</p>	<p>Збереження порівняльної конструкції мови оригіналу з додаванням нової інформації в мові перекладу</p>
<p>Можна було думати зрештою про ранок позавчорашнього дня, про низький туман, що теплим воском зліплював сосни, роблячи ліс невидимим і небезпечним. Темний остов будівлі стояв на узліссі, посеред поля, ніби недобудований лінкор, бригада спала в будівельних вагончиках.[1, 135]</p>	<p>Avrebbe potuto pensare anche al mattino di due giorni prima, con la nebbia bassa che avvolgeva i pini come cera calda rendendoli invisibili e pericolosi. La sagoma nera dell'edificio si ergeva al limitare del bosco, in mezzo al campo, come una corazzata incompiuta, gli operai dormivano nei container.[2, 135]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>

<p>Олег лежав разом з усіма, як справжній капітан піратів, що ділить із веселим злочинським колективом консерви, хліб і алкоголь.[1, 135]</p>	<p>Oleh era insieme agli altri come un vero capitano dei pirati che condivide con un'allegria combriccola di briganti la carne in scatola, il pane e l'alcol.[2, 135]</p>	<p>Заміна порівняльно і конструкції мови оригіналу конструкцією мови перекладу</p>
<p>...жовтий сир, схожий на стиглі місяці.[1, 139]</p>	<p>... formaggio giallo simile a una luna matura.[2, 139]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>... виловлюючи коштовну рибу, що необачно заривалася в прибережний мул і світилася звідти, мов крадений срібний посуд.[1, 139]</p>	<p>... acchiappare i preziosi pesci invischiati nel fango, lucenti come stoviglie d'argento rubate.[2, 139]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>... потім шеф сів, Яша його вірно чекав, як морячка на пірсі...[1, 146]</p>	<p>... il capo era stato arrestato, Jaša lo aveva aspettato fedelmente come una moglie in attesa del suo marinaio sul molo.[2, 146]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Маріо блукав кімнатою, і жуки весело хрускотіли під його ногами, мов горіхи.[1, 149]</p>	<p>Mario camminava nel laboratorio e gli insetti scricchiolavano allegri sotto le sue scarpe come noci.[2, 149]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>...від чого Маріо охопив незрозумілий неспокій, якесь передчуття, ніби планети вишикувались над ним, натякаючи на початок чогось важливого в його житті, чогось, що має початися саме цими дивними днями, наприкінці червня, коли сонця й місяці множаться й ховаються в повітрі, мов лисиці в теплій траві.[1, 149]</p>	<p>... questo gli provocò un'inspiegabile inquietudine, il presentimento che i pianeti si fossero disposti in modo da segnalare l'inizio di qualcosa di serio e di nuovo nella sua vita, qualcosa che doveva cominciare proprio in quei giorni strani, alla fine di giugno, quando i soli e le lune si moltiplicavano e si</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>

	nascondevano nell'aria come volpi nell'erba tiepida[2, 149]	
... плів систему родинних стосунків, наче липку павутину...[1, 151]	... tesseva la rete delle relazioni familiari come un'appiccicosa ragnatela...[2, 151]	Дослівний переклад(калькування)
Кімнатами Коля вмiло розставляв відра та баняки, мовби хитромудрі пастки, до яких намагався піймати коштовні дощові краплі.[1, 151]	Nelle stanze Kolja aveva sapientemente distribuito secchi e pentole come sofisticate trappole per raccogliere preziose gocce di pioggia.[2, 151]	Дослівний переклад(калькування)
... відкрив її серце — радісне, як велосипедний замок...[1, 156]	... le disserrò il cuore, gioioso come il lucchetto di una bicicletta...[2, 156]	Дослівний переклад(калькування)
... розгледів її ніжні хребці, що гостро виступали з-під шкіри, як озерне каміння, підіймаючись угору, тримаючи її нечутну вагу, розгледів її зовсім дитячі лопатки...[1, 156]	... guardò le vertebre delicate che sporgevano dalla pelle come sassi da un lago e risalivano lungo la schiena mantenendo in equilibrio il corpo leggero, fissò le sue scapole infantili...[2, 156]	Дослівний переклад(калькування)
... говорив так, наче робив замовлення в ресторані — і слухати не хотілось, і перервати було не можна.[1, 159]	... parlava come se dovesse fare un'ordinazione al ristorante: ascoltarlo era seccante, ma non si riusciva neppure a interromperlo.[2, 159]	Дослівний переклад(калькування)
Довго копалася в холодильнику, вивуджуючи звідти застигли, мов холодний цемент, пакети з молоком, шматки м'яса, що кольором нагадували нечищені черевики.[1, 161]	Frugò a lungo nel frigorifero e tirò fuori confezioni di latte rigide come il cemento, pezzi di carne con lo stesso colore delle scarpe sporche[2, 161]	Часткова втрата образу порівняння
підозрілі банки з домашніми соліннями, схожі на відьомські приправи.[1, 161]	vasetti assai sospetti di prodotti in salamoia simili a pozioni di streghe.[2, 161]	Заміна порівняльно ї конструкції

		мови оригіналу на більш зрозумілу для реципієнтів, де часто відбувається часткова або повна зміна образу
канапа рипіла під ним, мов акордеон.[1, 163]	il divano che strideva come una fisarmonica.[2,163]	Дослівний переклад(ка лькування)
Паркет похрускував, як перший сніг під лапами зомбі, що вийшов на полювання.[1, 163]	Il pavimento scricchiolava come la prima neve sotto le zampe di uno zombie che esce per la caccia.[2, 163]	Дослівний переклад(ка лькування)
рахунки за телефонні розмови, ніби список його, Марію, дитячих гріхів.[1, 164]	la bolletta del telefono, come se si trattasse della lista dei suoi peccati di gioventù[2, 164]	Дослівний переклад(ка лькування)
Жував повільно й старанно, як підпільники жують записники з шифрами, аби не дати ворогу жодного шансу.[1, 170]	Masticava lentamente e con cura, come i partigiani masticavano i cifrari per non dare vantaggi al nemico.[2, 170]	Дослівний переклад(ка лькування)
щось напружено й нервово обмірковуючи, так, наче від когось утік, проте забув, від кого саме.[1, 173]	era sulla porta e si guardava intorno ansioso, teso, come se fosse scappato da qualcuno che lo inseguiva, ma non sapesse bene da chi.»[2, 173]	Дослівний переклад(ка лькування)
постарілим, із вижовклою, ніби старі фото, шкірою, з вигаслим поглядом, зігнутих, лихих і поламаних, несвіжим і невпевнених, хворих і голодних.[1, 174]	invecchiato, la pelle ingiallita come le fotografie d'un tempo, l'espressione spenta, curvo, incattivito e stremato, sfiorito e insicuro, malato e famelico.[2, 174]	Дослівний переклад(ка лькування)

Скло хруснуло, як березнева крига.[1, 178]	al vetro che cadde in frantumi scricchiolando come il ghiaccio di marzo.[2, 178]	Дослівний переклад(калькування)
Лежав і повільно дихав, як риба — уже виловлена з водойми, проте ще не залита олією.[1, 183]	Giaceva respirando lentamente come un pesce tirato fuori dallo stagno ma non ancora finito sott'olio.[2, 183]	Дослівний переклад(калькування)
Юра подумав, що поруч із мерцем, мабуть, лежить його душа. Лежать собі, тісняться, мов родинна пара, що так і не надбала двомісного ліжка.[1, 186]	J ura pensò che forse, accanto al morto, giaceva anche la sua anima. Se ne stavano sdraiati, stringendosi come una coppia che non era riuscita a procurarsi un letto a due piazze.[2, 186]	Дослівний переклад(калькування)
Дихання його уповільнювалось, ніби ріка в низині.[1, 189]	Il suo respiro si faceva più lento, come il fiume in pianura.[2, 189]	Дослівний переклад(калькування)
Проститутки — вони як боксери, кар'єра в них яскрава, але коротка.[1, 224]	Le prostitute sono come i pugili: hanno una carriera brillante ma breve.[2, 224]	Дослівний переклад(калькування)
Відчиняють вікна й впускають до приміщення зелені круглі місяці, що сріблять їм шкіру й роблять зуби їхні білими, як колота порцеляна.[1, 225]	Aprono le finestre e fanno entrare tonde lune verdi che inargentano la pelle e rendono i loro denti bianchi, come se fossero di porcellana.[2, 225]	Часткова втрата образу порівняння
вони не сплять уночі й засинають удень, як вампіри[1, 225]	non dormono di notte e si addormentano di giorno, come i vampiri[2, 225]	Дослівний переклад(калькування)
і коліна їхні світяться в темній воді, як місяці.[1, 225]	le loro ginocchia brillano come lune nell'acqua nera[2, 225]	Дослівний переклад(калькування)
Гіркота битого каміння, сонячна липка павутина, вуличні пси — чутливі й повільні, наче вагітні жінки: липень видовжує тіні й	Lo sconforto delle pietre spezzate, le ragnatele appiccicose intrise di sole, i cani randagi che si muovono lenti e con prudenza come	Дослівний переклад(калькування)

<p>випалює кольори, довгі вечори настають раптово й несподівано, старі чоловіки сидять у тихих дворах, залитих вечірнім світлом, шкіра їхня стає теплою, зморшки робляться глибокими, літо перевалюється на той бік міста й опалює на протилежному березі червону цегляну кладку старих складів та заводських прохідних. [1, 227]</p>	<p>donne incinte: luglio allunga le ombre e consuma i colori, le interminabili sere sopraggiungono inattese e improvvisi, i vecchi siedono nei cortili silenziosi inondati di luce serotina, la loro pelle si scalda, le rughe diventano più profonde, l'estate investe la parte opposta della città e infiamma, sull'altra riva, le mura in mattoni rossi di depositi dismessi e ingressi di fabbriche.[2, 227]</p>	
<p>Сонце спливає за течією, наче скинутий із моста квартирний злодій, обрій до ночі проймається спалахами. [1, 227]</p>	<p>Il sole galleggia sulla corrente del fiume come un ladruncolo in fuga buttato giù da un ponte, dall'orizzonte si sprigionano vampate sino a notte.[2, 227]</p>	<p>Заміна порівняльно ї конструкції мови оригіналу на більш зрозумілу для реципієнтів, де часто відбувається часткова або повна зміна образу</p>
<p>Щось про те, що цієї пізньої пори, коли над вулицями в липкому повітрі проносяться демони й дим на кухнях гусне, пахнучи маком і шоколадом, він, як старий потяганий пірат, видивляється серед бузкової ночі вогні її помешкання й відчуває своїм гострим</p>	<p>Qualcosa riguardo a quell'ora tarda, quando sulle strade nell'aria appiccicosa avanzano i demoni e nelle cucine si addensa l'odore di papavero e cioccolata, e lui, come un vecchio pirata stremato, attraverso la notte violacea cercava con gli occhi le luci del suo appartamento e, col</p>	<p>Дослівний переклад(ка лькування)</p>

<p>щурячим нюхом, як ніжно пахне її шкіра, відчуває, як вона легко провалюється у свої сновидіння, ніби в крихкий і невагомий різдвяний сніг, і доки кристали морозу запікаються їй на вустах, він несе свою вахту, охороняючи її спокій і розганяючи демонів своїми кубинськими сигаретами.[1, 232]</p>	<p>fiuto acuto di ratto, sentiva il profumo della sua pelle, percepiva il suo facile sprofondare nei sogni come nella neve scricchiolante e leggera di Natale, e fin quando i cristalli di gelo le si attaccavano alla bocca lui le faceva da guardia, proteggendo la sua tranquillità e cacciando i demoni con le sigarette cubane.[2, 232]</p>	
<p>і без краватки почувався невпевнено — наче пес, якого вперше на ніч спустили з ланцюга.[1, 233]</p>	<p>ma senza cravatta si sentiva insicuro, come un cane a cui per la prima volta avessero tolto la catena di notte.[2, 233]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Жований метал, внутрішнє дрантя, чорна палена гума, дрібно помелене скло — легковик схожий був на тіло християнського святого, замученого римськими легіонерами.[1, 249]</p>	<p>Rottami di metallo, interiora lacerate, gomma nera bruciata, vetri frantumati: l'auto somigliava al corpo di un santo martirizzato dai legionari romani.[2, 249]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>лише пройма в стіні темніла, мов шрам.[1, 249]</p>	<p>si intravedeva appena una fessura scura nella parete, simile a una cicatrice.[2, 249]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>сиділи на солоних, як вітрила, простирадлах.[1, 257]</p>	<p>sedute sulle lenzuola salate come vele.[2, 257]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Коли вона відводила очі, риси її загострювались, ніби під шкірою в неї скресала крига й перетікала вода.[1, 260]</p>	<p>Quando distoglieva lo sguardo i tratti si facevano taglienti, come se sotto la pelle le si scheggiasse del ghiaccio e scorresse l'acqua.[2, 260]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Помітив, як тремтять її пальці, ніби після активного заняття в спортивному залі. [1, 263]</p>	<p>Notai che le tremavano le dita come dopo un'intensa attività in palestra.[2, 263]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>

<p>в сутінках, мов радіатори, охолоджувались важкі дерева, виснажені за день білим серпневим сонцем.[1, 267]</p>	<p>nel crepuscolo, si raffreddavano come radiatori i grandi alberi esausti dopo una giornata di bianco sole d'agosto.[2, 267]</p>	<p>Дослівний переклад(ка лькування)</p>
<p>пройшла зі мною занедбаним темним подвір'ям, під низькими, як зимові хмари, деревами[1, 268]</p>	<p>superò con me un cortile abbandonato e buio, passò sotto alberi bassi come le nuvole d'inverno[2, 268]</p>	<p>Дослівний переклад(ка лькування)</p>
<p>розповідала безліч інтимних деталей, як близькому родичу, хворому на рак: усе одно він і так усе про всіх знає, усе одно він нікому нічого не встигне переповісти.[1, 278]</p>	<p>svelando una valanga di dettagli intimi, come a un parente stretto malato di cancro: lui sa tutto di tutti e non farà in tempo a raccontare niente a nessuno.[2, 278]</p>	<p>Дослівний переклад(ка лькування)</p>
<p>І потім з'являється це відчуття втраченого часу. Виростає в тобі, як риф, стає поперек горла, мучить, виснажує.[1, 280]</p>	<p>E poi compare la consapevolezza di aver perso tempo. Cresce dentro di te come una barriera corallina, ti si mette di traverso in gola, ti tormenta, ti sfinisce.[2, 280]</p>	<p>Дослівний переклад(ка лькування)</p>
<p>Третя ніч без сну робила речі прозорими, а сутінь — живою. Серце поспішало так, наче боялося спізнитись на потяг. Воно рвалося уперед, мов пес, якого довго тримали на ланцюгу. Тілом, від лівої легені до правої, прокочувалися солоні хвилі, глухо б'ючи по обшивці й незадоволено відкочуючись назад.[1, 282]</p>	<p>La terza notte senza sonno rendeva le cose trasparenti e la penombra viva. Il cuore batteva così veloce che sembrava temere di perdere il treno. Si gettava in avanti come un cane tenuto a lungo alla catena. Attraverso il mio corpo, dal polmone sinistro a quello destro, si spandevano onde salate che sbattevano contro il fasciame di una nave e tornavano indietro inappagate.[2, 282]</p>	<p>Дослівний переклад(ка лькування)</p>

<p>У під'їзді було світло й лунко, ніби в шахті, з якої вибрали вугілля, а наповнили натомість склом і сонячним пилом. [1, 283]</p>	<p>L'ingresso era illuminato e rimbombava come una miniera dalla quale avessero portato via il carbone per riempirla di vetro e polvere di sole.[2, 283]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Усе як завжди — вогонь виник нізвідки, але зжер усе, випалюючи наші спогади, мов кораблі в порту. [1, 286]</p>	<p>Tutto come sempre – il fuoco si scatenò dal nulla ma divorò ogni cosa bruciando i nostri ricordi come navi nel porto. [2, 286]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>пішов собі, тримаючи під пахвою подаровану тарілку, ніби згаслий німб.[1, 291]</p>	<p>e si allontanò portando sotto braccio il piatto come un'aureola sbiadita.[2, 291]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>копалася ножем в охололій, наче небіжчик по довгій і невдалій операції, пасті[1, 295]</p>	<p>affondava il coltello nella pastasciutta ormai fredda come in un corpo deceduto dopo una lunga operazione fallita[2, 295]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>нерви його не витримали, рвучись, мов капронові струни, і накопичена ним за ці два місяці туга й покута вирвались назовні, обриваючи всі сподівання тьоті Амалії на довгу безсонну ніч, обриваючи всі розрахунки Боба на любов і взаємність.[1, 303]</p>	<p>i suoi nervi non resistettero, si spezzarono come corde di nylon, l'ansia e il rammarico che si erano accumulati in quei due mesi scoppiarono mandando in frantumi le aspettative di una lunga notte insonne nutrite dalla zia Amalia e i calcoli d'amore ricambiato fatti da Bob.[2, 302]</p>	<p>Дослівний переклад(калькування)</p>
<p>Їхні порцелянові шиї навчено згинались над їжею, ніби засвідчуючи жіночу покору та непоквапливість. У підземці йому трапилась компанія італійок, що запекло розглядали карту міста й сперечались так</p>	<p>Il loro collo di porcellana si chinava con garbo sul cibo, quasi a testimoniare mansuetudine e tranquillità. Nel sottopassaggio incontrò un gruppo di italiane che guardavano ansiose una mappa della città e</p>	<p>Часткова втрата образу порівняння</p>

гаряче, ніби читали вголос ранні футуристичні маніфести. [1, 307]	discutevano così animatamente che sembrava declamassero a gran voce manifesti futuristi. [2, 307]	
Від них пахло теплом і ніжним, ледь відчутним потом, що нагадував Бобу річкові заплави й штучні озера його рідного міста, кабінки для переодягання та серпневі пляжі з їхнім сонцем та антисанітарією.[1, 307]	Emanavano odore di calura e di una leggera, dolce sudorazione, che a Bob ricordava le golene del fiume e i laghi artificiali della città natale, le cabine e le spiagge d'agosto con il loro sole e la loro sozzura.[2, 307]	Дослівний переклад(калькакування)
У маленькому грецькому магазині, куди він забрів по воду, до нього притислась, виходячи, світловолоса й легко одягнена німкеня з ніжним світлим пушком на тренуваних стегнах, з підкачаним животом, з пірсингом, що бовтався в неї на носі, ніби кільце з інформацією на лапці домашнього голуба. [1, 308]	Nel negozietto greco dove entrò per comprare dell'acqua, gli si appiccicò uscendo una tedeschina dai capelli biondi, con un vestito leggero e graziosi peli chiari sulle cosce ben allenate, il ventre muscoloso, un piercing ondeggiante al naso come l'anello sulla zampa di un piccione domestico.[2, 308]	Часткова втрата образу порівняння
у вас такі жінки! Руді й гарячі, мов білки! Блідошкірі, як медузи! Високі, наче корабельні сосни. [1, 309]	Avete certe donne! Coi capelli rossi e piene di ardore, come scoiattoli. Con la pelle bianca come meduse! Alte come alberi maestri. [2, 309]	Дослівний переклад(калькакування)
Всіяні ластовинням, ніби сузір'ями, за якими капітани ведуть свої кораблі![1, 309]	Punteggiate di lentiggini come le stelle che servono ai capitani per guidare le navi![2, 309]	Часткова втрата образу порівняння
Японки вміють язиком воскрешати померлих. Вони піднімуть мене, як Лазаря,	« Le giapponesi sanno resuscitare i morti con la lingua. Mi resusciteranno	Дослівний переклад(калькакування)

відчистять мене від глини й темних водоростей, зрушать із місця мої внутрішні органи, що застигли тепер, ніби замерзлі паровози.[1, 311]	come Lazzaro, mi libereranno dalla creta e dalle alghe scure, rimetteranno in moto i miei organi interni congelati come locomotive infreddolite.[2, 311]	
Зі стопами гарячими, як перегоріле вугілля. З долоньями вологими, мов прибережне каміння зранку.[1, 311]	Con i piedi ardenti come carbone infuocato. Con le mani umide come pietre di spiaggia al mattino.[2, 311]	Дослівний переклад(калькування)

RIASSUNTO

Alla luce del crescente interesse per la lingua ucraina e della popolarità sempre maggiore della letteratura ucraina, lo studio dei metodi traduttivi è estremamente importante. In questo lavoro abbiamo esplorato il concetto di stile individuale dell'autore, i mezzi della sua attuazione sull'esempio del romanzo di Serhij Žadan "Mesopotamia" ed i modi per riprodurla nella lingua italiana sull'esempio della traduzione di Giovanna Brogi e Mariana Prokopovyč, Lorenzo Pompeo.

L'obiettivo era di analizzare in modo completo la traduzione del romanzo "Mesopotamia" di Serhii Žadan dal punto di vista della riproduzione dello stile individuale. I compiti includevano l'analisi delle teorie che trattano i concetti di "idiostile" e "idioletto", l'identificazione dei principali segni lessico-stilistici dello stile individuale dell'autore, e la determinazione delle principali sfide nella traduzione di tali segni. Si esamina inoltre come questi segni vengano riprodotti e preservati durante la traduzione, e si identificano le principali tattiche e trasformazioni traduttive necessarie.

Abbiamo adottato diversi metodi di ricerca, tra cui l'analisi descrittiva, l'analisi della traduzione, il campionamento completo e il confronto tra testo originale e traduzione. La novità scientifica del nostro studio risiede nell'analisi approfondita dello stile individuale di Serhii Žadan nel romanzo "Mesopotamia". La tesi è

strutturata comprendendo introduzione, 2 capitoli, conclusioni per i capitoli, conclusione finale, bibliografia e allegati.

Abbiamo esaminato il concetto di "idioletto" e "idiostile", evidenziando il loro rapporto reciproco. L'idioletto si riferisce alle caratteristiche linguistiche individuali, mentre l'idiostile riguarda lo stile personale dell'autore attraverso specifici elementi stilistici. Nell'analisi del testo, abbiamo affrontato la sfida della traduzione di questo tipo di lessico, cercando di mantenere l'integrità del significato e dello stile.

Nell'analisi del testo letterario, è cruciale considerare le diverse componenti dello stile dell'autore, in particolare i segni lessico-stilistici che definiscono il suo stile individuale. L'uso di un lessico stilisticamente marcato arricchisce il testo e lo rende più espressivo. La sfida nella traduzione di questo tipo di lessico è ottenere un equivalente che conservi l'essenza del significato, dello stile e dell'informazione comunicativa.

La traduzione di comparazioni e metafore mira a preservare l'immaginazione e l'impatto emotivo dei tropi originali nel testo tradotto. È essenziale per il traduttore non solo trasmettere il significato, ma anche riprodurre le immagini create dall'autore. Il successo di questa traduzione dipende dalla comprensione dei dettagli culturali e linguistici di entrambe le lingue, così come dalla capacità di trovare equivalenti appropriati per le espressioni figurative. Infine, abbiamo esaminato il ruolo delle ripetizioni nel conferire coerenza e intensità emotiva al testo. Queste ripetizioni non solo rafforzano l'impatto del testo, ma consentono agli autori di creare una varietà di effetti, dall'ironico all'emotivamente coinvolgente.

Un'importante caratteristica dello stile individuale di Serhii Žadan è l'uso di un lessico espressivo. Per descrivere i personaggi, per enfatizzare l'aspetto comico e per avvicinare il testo alla realtà, l'autore utilizza volgarità, gergo, slang e dialetti. A causa della mancanza di corrispondenti in italiano, le strategie più comuni di traduzione sono state la differenziazione e la generalizzazione, che hanno portato a una perdita parziale di significato ed espressività. Tuttavia, è stato possibile preservare parte dell'espressività ricorrendo a strategie di traduzione come l'uso di sinonimi stilisticamente colorati, come onomatopee, diminutivi e dialettalismi.

I fraseologismi nel romanzo "Mesopotamia" di S. Žadan svolgono un ruolo importante nella creazione dello stile individuale dell'autore, caratterizzandosi per la ricchezza di sfumature semantiche e utilizzati per riflettere le caratteristiche psicologiche dei personaggi. La fraseologia aiuta a creare un colore nazionale e conferisce espressività al lavoro. L'analisi della riproduzione dei fraseologismi codificati nella traduzione ha mostrato che nella maggior parte dei casi sono stati resi attraverso l'uso di equivalenti completi o parziali. Il secondo metodo più utilizzato è stato quello descrittivo, a causa della mancanza di corrispondenti nella lingua italiana o della presenza di verbi che riproducono il significato del fraseologismo ucraino.

Il linguaggio di Serhii Žadan è caratterizzato da un'elevata metaforicità. L'intero romanzo è permeato di metafore, sia comuni che individuali dell'autore. La corretta riproduzione di questo tropo nella traduzione svolge un ruolo significativo nel preservare le caratteristiche dello stile individuale dell'autore. L'analisi delle strategie di traduzione delle metafore ha mostrato che la maggior parte di esse sono state riprodotte mantenendo integralmente l'immagine, mentre in alcuni casi l'immagine è stata sostituita per adattarsi alle differenze culturali e linguistiche.

Le comparazioni di Žadan sono un importante tropo nella creazione del suo stile individuale, poiché tutte sono caratterizzate dall'originalità della visione dell'autore. Dalle analisi delle strategie di traduzione delle comparazioni, è emerso che la maggior parte è stata riprodotta attraverso una traduzione letterale, mentre in alcuni casi sono state utilizzate strategie di sostituzione o aggiunta di informazioni per rendere le comparazioni più comprensibili ai lettori.

Nel romanzo "Mesopotamia" sono presenti ripetizioni lessicali e sintattiche utilizzate per enfatizzare l'espressività del linguaggio e conferirgli un'originalità artistica. La maggior parte delle ripetizioni è stata trasferita con successo nella traduzione, sebbene siano emerse difficoltà con le ripetizioni morfologiche, allitterazioni e ripetizioni sintattiche.

Tra le prospettive di ricerca future per lo studio dello stile individuale e della sua riproduzione in traduzione, si possono includere i marcatori grammatico-sintattici

dell'espressione dello stile individuale dell'autore del testo letterario e il problema della loro riproduzione in traduzione.